

สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ระดับการประเมินคุณภาพ

☐ ดีเยี่ยม

☐ ดีมาก

☒ ดี

☐ ปานกลาง

ผลที่ได้รับจากโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย
ในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
กรณีศึกษา: บ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

พฤติชัย พนายางกูร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

ชื่อเรื่อง

ผลที่ได้รับจากโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย
ในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
กรณีศึกษา: บ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

โดย

พฤติชัย พนายางกูร

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.รัตนา โพธิ์สุวรรณ)

วันที่ ๒๐ เดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๕๕๖

กรรมการที่ปรึกษา

(นายสรชัย วงศ์ธม)

วันที่ ๒๐ เดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๕๕๖

กรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินวงง)

วันที่ ๒๐ เดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๕๕๖

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมช ชิตะโกเศศ)

วันที่ ๒๐ เดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๕๕๖

สำนักงานบัณฑิตศึกษารับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

วันที่ ๑๔ เดือน พ.ค. พ.ศ. ๒๕๕๖

ชื่อเรื่อง	ผลที่ได้รับจากโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ภูมิศึกษา: บ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นายพณัฒชัย พนายางกูร
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.รัตนา โพธิ์สุวรรณ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลจากการบริหารจัดการของโครงการฯ ในด้านโครงสร้าง และวิธีบริหารจัดการรายรับ – รายจ่าย กำไร – ขาดทุน ระหว่างปี 2547–2549 รวมทั้งผลที่เป็นมูลค่าเงินที่จ่ายไปในส่วนของพนักงานโครงการฯ และผู้เข้ารับการฝึกอบรม ศึกษาผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่ประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป และศึกษาผลการดำเนินการของโครงการฯ ในด้านการขยายผลไปสู่ชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนศึกษาหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมของชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจจากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ การระดมความคิดผ่านเวทีชุมชน การสนทนาแลกเปลี่ยนแนวคิดกับกลุ่มชุมชนตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การบริหารจัดการ โครงการฯ ได้แบ่งโครงสร้างการบริหารจัดการตามลักษณะการดำเนินงานทางด้านการเกษตรออกเป็นกลุ่มงาน 7 กลุ่ม ซึ่งแบ่งแยกอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจนไม่ซ้ำซ้อน มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กร การทำงานเป็นทีม และเน้นเรื่องคุณภาพการทำงาน โครงการฯ ต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์และสนองตอบความต้องการต่อลูกค้าอย่างดีที่สุด เพื่อผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานสากล และส่งมอบผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สุดแก่ลูกค้า โดยการใช้วัตถุดิบและแรงงานในการผลิตที่มีคุณภาพสูง

การบริหารจัดการรายรับ-รายจ่าย กำไร-ขาดทุน ระหว่างปี 2547-2549 ยึดถือและปฏิบัติตามกระแสพระราชดำรัส “ขาดทุนคือกำไร” (Our loss is our gain) ได้ใช้งบประมาณจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยเบิกจ่ายผ่านสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อให้ประชาชนมีงานทำ จึงมีการจ้างพนักงานและลูกจ้างในโครงการรวม 115 คน เพื่อให้คนเหล่านี้ได้นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และก่อให้เกิดรายได้ ตระหนักในการ

ใช้และจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาด โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้จนทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชน ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากกลุ่มงานไม้ดอกไม้ประดับและกล้วยไม้ และรายจ่ายส่วนใหญ่มาจากกลุ่มงานการตลาด และกลุ่มงานฝึกอบรม

โครงการฯ ได้จัดกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรไปสู่ประชาชน นักศึกษา และผู้ที่สนใจ โดยมีผู้เข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานในปี 2547-2549 รวม 5,192 คน และโครงการได้ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม 430 คนพบว่ามีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ ในภาพรวมระดับมากที่สุดกับความรู้ความสามารถของวิทยากร รองลงมาคือ หัวข้อในการจัดกิจกรรมอยู่ในความสนใจของผู้เข้าร่วม และวิธีการนำเสนอของวิทยากร

ผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่ชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า พบว่าเกษตรกรบ้านห้วยเป้าทุกคนเคยเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ ด้านการฝึกอบรม ในหัวข้อปลูกผัก โดยได้รับการชักชวนให้เข้าร่วมฝึกอบรมในโครงการฯ ด้วยความสนใจของตนเอง สาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมฝึกอบรมในโครงการฯ คือ ตนเองมีความสนใจในโครงการฯ เมื่อได้รับการฝึกอบรมแล้วทุกคนได้นำการปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ และการทำปุ๋ยชีวภาพไปปฏิบัติจริง

แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมของชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า หมู่ 1 ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวคิดของการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าโครงการฯ ควรมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวบ้านโดยการนำภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีให้เหมาะสม ควรให้การสนับสนุนปัจจัยด้านการผลิต ในด้านต้นกล้าพันธุ์ไม้ และเมล็ดพันธุ์พืชเป็นหลัก และควรให้การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้านเพื่อรองรับผลผลิตทางการเกษตร โดยมีมาตรการในการจัดการเกี่ยวกับการกำหนดและควบคุมมาตรฐานคุณภาพของผลผลิต การคัดบรรจุ การขนส่ง และการจัดสรรเงินคืนให้แก่ชาวบ้านตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชาวบ้าน

Title	The Result of Muangngai Special Agricultural Project under the Patronage of Her Majesty Queen Sirikit : A Case Study of Ban Huay Pao, Amphur Chiangdao, Chiangmai Province
Author	Mr. Pleutichai Panayanggool
Degree of	Master of Science in Geosocial Based Sustainable Development
Advisory Committee Chairperson	Dr. Ratana Pothisuwan

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the consequence of the management of the project “Passing on agricultural technology knowledge to people, university students, and interested people” in terms of structure and management in account payable and receivable, and profit and loss during the year 2004 to 2006 and the outcome in an aspect of money that paid to the staff and participants of the project as well as study of the result in executing the project in an aspect of an enlargement of the project to an ideal community “Huay Pao Village in Chiangdao district, Chiangmai province and the study to find an appropriate development for stated community.

This study was a survey research conducted by interviewing people with the interview schedule, brainstorming of people via the community and the conversation with people in the ideal community. The statistics used in the study consisted of frequency, percentage, weighted mean score, and standard deviation.

The structure of the project management was divided in terms of the agricultural operation type consisting of 7 groups. Each group clearly separated each responsibilities every group was aimed to create organizational culture, team work, and quality of work. The project must best improve the product and satisfy customer needs by using high quality raw material and labor. The administration in account payable and receivable and profit and loss during the year 2004 to 2006 adhered to the king’s address – Our loss is our gain. The budget was originated from the Crown Property Bureau (CPB) by disbursing via CPB in order to help people to have

occupation. Therefore, staff and workers were hired for the project. Most of the income was from flowers and orchid groups while most of the expenses was from marketing and training groups.

The project had prepared the activities to extend agricultural technology knowledge to people, university students and interested people with totally 5,192 participants attending the training and educational tour between the year 2004 and 2006. Based on participant satisfaction, it was found that they were satisfied with the potential of the resource person most. This was followed by the topic of the activities and the presentation of the resource person

It was found that all of the respondents participated in the training activities on vegetable growing. They were invited to participate in the project and the reason they decided to attend the project was because of their own interest in the project. After the training, all of them could apply knowledge in vegetable growing, animal husbandry, and EM (Effective Microorganism) fertilizer to practice in real life.

An appropriate guideline for the development of Huay Pao village in accordance with the philosophy of sufficiency economy were as follows: 1) the project should integrate local wisdom with technology in the extension of knowledge to villagers: 2) production factors should be supported such as seedlings and seeds and: 3) villagers' career should be promoted and developed for appropriate agricultural yield management such as quality control, packaging, transportation, and repayment.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยความช่วยเหลือจากคณะกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ ดร.รัตนา โพธิ์สุวรรณ ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์สรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม กรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินยวง กรรมการที่ปรึกษา รศ.ดร. อวรรณ โอภาสพัฒน์กิจ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยยังได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่พนักงาน ผู้บริหารของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองยางในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยเป้าและอาสาสมัครปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเป้า อำเภอเขียงดาว จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างดี โดยทุกท่านได้ให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล นอกจากนี้ยังมีอีกหลายท่านที่ไม่ได้กล่าวนาม โดยเฉพาะพ่อแม่ พี่ ๆ เพื่อน ๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในเรื่องต่าง ๆ จึงขอขอบคุณทุกท่านในโอกาสนี้ด้วย

พฤติชัย พนายางกูร

เมษายน 2552

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองจายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	7
บ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	15
แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์รายได้ และค่าใช้จ่าย	18
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	19
แนวพระราชดำริและพระราชปณิธานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง	26
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	30
ขาดทุนของฉันทคือกำไรของแผ่นดิน	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
กรอบแนวคิดในการวิจัย	41

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	42
สถานที่ดำเนินการวิจัย	42
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	44
บทที่ 4 ผลการวิจัย	46
ส่วนที่ 1 ผลจากการบริหารจัดการของโครงการฯ ในด้านโครงสร้าง และวิธีบริหารจัดการรายได้และรายจ่าย กำไร-ขาดทุน ระหว่างปี 2547-2549 รวมทั้งผลที่เป็นมูลค่าเงินที่จ่ายไป ในส่วนของพนักงานโครงการและ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม	46
ส่วนที่ 2 ผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่ประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป	57
ส่วนที่ 3 ผลการดำเนินการของโครงการฯ ในด้านการขยายผลไปสู่ ชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียง ดาว จังหวัดเชียงใหม่	64
ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมของชุมชนตัวอย่าง บ้าน ห้วยเป้า ตำบล ทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัด เชียงใหม่	71
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	80
สรุปผลการวิจัย	80
อภิปรายผล	88
ข้อเสนอแนะ	90
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	91
บรรณานุกรม	92
ภาคผนวก	94
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	95
ภาคผนวก ข สรุปผลการดำเนินงานของโครงการฯ ในปี 2549	100
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	142

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	รายรับ-รายจ่าย กำไร-ขาดทุน ของโครงการฯ ปี 2547-2549	53
2	ร้อยละของรายรับ-รายจ่าย กำไร-ขาดทุนของโครงการฯ ปี 2547-2549	54
3	จำนวนพนักงานและค่าจ้างพนักงาน ปี 2547-2549	57
4	รายจ่ายในการจัดฝึกอบรมในโครงการฯ ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ระหว่างปี 2547-2549	58
5	รายจ่ายของกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ของโครงการฯ ปี 2547-2549	59
6	จำนวน และร้อยละของประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปที่เข้ารับการฝึกอบรมจากโครงการฯ บางส่วน ระหว่าง ปี 2547 – 2549 จำแนกตามข้อมูลทั่วไป	62
7	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WMS) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S. D.) และความพึงพอใจในการเข้ารับการฝึกอบรมจากโครงการฯ ของประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป	63
8	จำนวน และร้อยละของเกษตรกรบ้านห้วยเป้าจำแนกตามข้อมูลทั่วไป	66
9	จำนวน และร้อยละของเกษตรกรบ้านห้วยเป้าจำแนกตามข้อมูลในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ	69
10	หลักคิดในการดำรงชีวิตของเกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 องค์ประกอบ (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)	73
11	หลักคิดในการดำรงชีวิตของเกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 เงื่อนไข (คุณธรรม และความรู้)	74
12	หลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตของเกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 องค์ประกอบ (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)	76
13	หลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตของเกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 เงื่อนไข (คุณธรรม และความรู้)	78

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	หลักการจัดการตามทฤษฎีสากล MCKINSEY'S 7 – S	16
2	การวัดผลและประเมินผลตามทฤษฎีสากล Balance Scorecard	17
3	สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข	25
4	กรอบแนวคิดการพัฒนที่เหมาะสม	31
5	กรอบแนวคิดในการวิจัย	41
6	แผนผังองค์กรของโครงการฯ	47

บทที่ 1

บทนำ

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 318 ไร่ 82 ตารางวา เป็นพื้นที่ส่วนพระองค์ เริ่มดำเนินการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นกลุ่มงานต่าง ๆ ตามลักษณะการดำเนินงานทางด้านการเกษตร เช่น กลุ่มงานไม้ผล และการขยายพันธุ์ กลุ่มงานพืชไร่ กลุ่มงานไม้ดอกไม้ประดับและกล้วยไม้ กลุ่มงานเพาะเลี้ยงเห็ด กลุ่มงานผักปลอดสารพิษและผักพื้นบ้าน และกลุ่มงานพิเศษ เช่น งานผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพ งานสวนป่าเสริมธรรมชาติฯ งานสวนรวมพันธุ์ไม้ งานระบบกระบวนเกษตรและระบบทฤษฎีใหม่ งานฝึกอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษาฝึกงาน ทหารก่อนปลดประจำการและเกษตรกรโดยมุ่งเน้นให้โครงการฯ เป็นศูนย์ถ่ายทอดและสาธิตเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ในรูปแบบต่าง ๆสู่ประชาชนโดยมีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่และการเกษตรแบบผสมผสาน (Integrated farming) ตลอดจนเกษตรกรรมทางเลือก (Alternative agriculture) ให้แก่ประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้และสร้างอาชีพแก่ราษฎรที่ยากจน หรือผู้ที่สนใจจะมีความรู้ด้านการเกษตร เพื่อที่จะนำไปประกอบอาชีพสำหรับตัวเองและครอบครัว
3. เพื่อเป็นศูนย์สาธิตหรือเป็นฟาร์มตัวอย่างด้านการนำเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม (Agricultural appropriated technology) มาใช้เพื่อผลิตอาหารปลอดภัยจากสารพิษ

การดำเนินงานของโครงการฯ มุ่งเน้นการดำเนินงานกิจกรรมการเกษตร ในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีการศึกษารูปแบบของระบบการทำเกษตรที่ทำให้เกษตรกรสามารถดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด ทั้งนี้เป็นการส่งเสริมและพัฒนาที่คำนึงถึงความสอดคล้องทางภูมิวิเวศน์และคุณค่าของวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งยังผนวกเอาความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในระบบเกษตรกรรมกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรและนำไปสู่ยั่งยืน (Sustainability) โดยสามารถสรุปแนวทางการดำเนินงานของโครงการฯ ที่สำคัญ ๆ ได้ ดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมของโครงการฯ ให้เป็นระบบเกษตรแบบผสมผสาน (Integrated farming) คือ มีการเพาะปลูกพืชหลายๆ ชนิดในพื้นที่เดียวกันและพืชพรรณทั้งหมดเกื้อกูลประโยชน์ต่อกัน ซึ่งเป็นการผลิตที่คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรทั้งหมดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและยั่งยืน

2. ส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมของโครงการฯ ตามแนวทางของเกษตรกรรมทางเลือก (Alternative agriculture) ซึ่งเป็นระบบเกษตรกรรมที่เกื้อกูลต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ เช่น ระบบวนเกษตร (Agro forestry) และระบบเกษตรอินทรีย์ (Organic farming) โดยมีการดำเนินงานในลักษณะผสมผสาน ค่อยเป็นค่อยไป และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพร้อมของเกษตรกร

3. ส่งเสริมและพัฒนาตามหลักการเกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable agriculture) คือ เน้นความยั่งยืนของทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ใช้เทคนิคในการควบคุม ป้องกัน และกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสานหรือ IPM (Integrated pest management)

4. ส่งเสริมและใช้การควบคุม ป้องกัน และกำจัดศัตรูพืชแบบชีวภาพ (Bio-control) เช่น การใช้สารอินทรีย์ สารสกัดชีวภาพ และการใช้เชื้อแบคทีเรีย เป็นต้น

5. มีการติดตามประเมินผลและขยายผลสู่ประชาชน

ทั้งนี้ การดำเนินงานของโครงการฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระองศ์ โดยเบิกจ่ายงบประมาณผ่านสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ปัจจุบันมีผู้บริหารและบุคลากรที่รับผิดชอบและปฏิบัติงานในโครงการฯ จำนวนทั้งสิ้น 115 คน

ความสำคัญของปัญหา

การวิจัยในปัญหานี้ คือ เพื่อศึกษาหาผลจากการบริหารจัดการของโครงการฯ ในส่วนโครงสร้างและวิธีบริหารจัดการ รายได้เป็นมูลค่าเงิน รวมไปถึงผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่สามารถระบุเป็นมูลค่าเงิน เช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่ประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ผลที่ชุมชนบริเวณโดยรอบโครงการฯ ได้รับจากการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เปรียบเทียบกับรายจ่าย เพื่อใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการโครงการฯ ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ การศึกษาผลการดำเนินงานของโครงการฯ เพื่อสนับสนุนพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ว่า “ขาดทุนของเราคือกำไรของประชาชน” โดยประเด็นปัญหาเพื่อศึกษาผลประโยชน์ที่หลายฝ่ายได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อมจะมีมากเท่าใด

นอกจากนั้นต้องการศึกษาถึงการขยายผลจากโครงการฯ ให้กับชุมชนในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับรายรับ และรายจ่าย ที่เป็นมูลค่าเงินและไม่เป็นมูลค่าเงินเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนใกล้เคียงโครงการฯ ผลการศึกษาจะทำให้ทราบได้ว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์ในด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมจากโครงการฯ เหมาะสมเพียงใด โดยผลที่ได้รับสามารถนำเสนอให้ผู้บริหารโครงการฯ สามารถนำไปใช้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของโครงการฯ เพื่อที่จะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ที่เหมาะสมแก่ชุมชนซึ่งชุมชนใกล้เคียงโครงการฯ ที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ชุมชนบ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้มีส่วนร่วมในการฝึกอบรมกับโครงการฯ ในด้านต่าง ๆ ก่อนข้างมากนอกจากนี้ ชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาสาปฏิบัติ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (อ.ป.พ.)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลที่ได้รับจากโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ: กรณีศึกษา บ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา

1. ศึกษาผลจากการบริหารจัดการของโครงการฯ ในด้าน โครงสร้าง และวิธีบริหารจัดการรายรับ-รายจ่าย กำไร-ขาดทุน ระหว่างปี 2547-2549 รวมทั้งผลที่เป็นมูลค่าเงินที่จ่ายไปในส่วนของพนักงานโครงการฯ และผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ศึกษาผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่ประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
3. ศึกษาผลการดำเนินการของโครงการฯ ในด้านการขยายผลไปสู่ชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
4. ศึกษาหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมของชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ หมู่ที่ 1 ตำบลเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ผลการบริหารจัดการโครงการฯ ในด้านโครงสร้างและวิธีบริหารจัดการ รายรับและรายจ่ายระหว่างปี 2547-2549 รวมทั้งผลเป็นมูลค่าเงินที่จ่ายไปในส่วนของพนักงาน โครงการและผู้เข้ารับการฝึกอบรม

2.2 ผลการศึกษาเป็นมูลค่าเงินจากพนักงาน,ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมและ การถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรไปสู่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน และผู้สนใจทั่วไป

2.3 ผลการดำเนินการของโครงการฯ ในด้านการขยายผลไปสู่ชุมชนตัวอย่าง บ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอ เชียงดาว จังหวัด เชียงใหม่

2.4 แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมของชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า ต. ทุ่งข้าวพวง อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่

3. ขอบเขตด้านประชากร การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาจากผู้บริหารโครงการฯ เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในโครงการฯ และอาสาสมัครปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอ เชียงดาว จังหวัด เชียงใหม่ จำนวน 40 คน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะในการวิจัยระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2551

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โครงการฯสามารถทราบผลการบริหารจัดการโครงการฯ ในด้านโครงสร้าง และวิธีบริหารจัดการรายรับและรายจ่ายระหว่างปี 2547-2549 และผลเป็นมูลค่าเงินที่ใช้จ่ายของ โครงการฯ ตลอดจนผลการดำเนินงานที่ไม่สามารถประเมินมูลค่าได้ เช่น การสร้างอาชีพ การ ถ่ายทอดองค์ความรู้ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของเกษตรกร ที่สอดคล้องกับพระ ราชดำรัส “ขาดทุนคือกำไร” (Our loss is our gain)

2. โครงการฯ สามารถทราบผลการดำเนินงานด้านการฝึกอบรม ถ่ายทอดองค์ ความรู้ และเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่ประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป เพื่อนำไปสู่การ กำหนดแผนการทำงานที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

3. โครงการฯ สามารถใช้ผลการศึกษาเป็นแนวทางในการปรับปรุงยกระดับการ บริหารจัดการและกลยุทธ์ของโครงการในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชดำริของสมเด็จพระ นางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และเกิดประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์หลักของโครงการฯ

4. ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแนวพระราชดำริ หน่วยงานหรือโครงการอื่นที่มีแนวทางในการทำงานและวัตถุประสงค์ในการทำงานคล้ายคลึงกันสามารถเรียนรู้และนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้

นิยามศัพท์เฉพาะ

โครงการฯ หมายถึง โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ หมู่ที่ 1 ตำบลเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ผู้บริหาร หมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคลที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดนโยบาย บริหารงาน และเป็นที่ปรึกษาโครงการของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

พนักงานในโครงการฯ หมายถึง บุคคลที่ทำงานในโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทุกตำแหน่งหน้าที่

โครงสร้าง หมายถึง โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร (Organization chart) ของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

การบริหารจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลหนึ่งหรือหลายคนซึ่งเรียกว่าผู้บริหารที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์กรและความพยายามของสมาชิกให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ที่นำไปสู่การบรรลุความสำเร็จขององค์กร

รายรับ หมายถึง รายได้ของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เช่น เงินงบประมาณ และผลตอบแทนจากการดำเนินงานของโครงการ เช่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของโครงการฯ

รายจ่าย หมายถึง รายจ่ายในโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เช่น ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร การจัดฝึกอบรม การจัดซื้อต่างๆ ฯลฯ

กำไร หมายถึง ผลต่างระหว่างรายรับและรายจ่ายที่บันทึกไว้ในระบบบัญชีการเงินของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่มีมูลค่าเงินเป็นบวก

ขาดทุน หมายถึง ผลต่างระหว่างรายรับและรายจ่ายที่บันทึกไว้ในระบบบัญชีการเงินของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่มีมูลค่าเงินเป็นลบ

กำไรทางสังคม หรือกำไรของแผ่นดิน หมายถึง ผลการดำเนินงานของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ไม่สามารถ

ประเมินเป็นมูลค่าทางการเงินได้ เช่น องค์ความรู้ของผู้ได้รับการอบรมที่เพิ่มขึ้น การสร้างอาชีพและทางเลือกในการผลิตให้แก่เกษตรกร ความมั่นคงทางสังคม ความผาสุกของชุมชน ฯลฯ

ประชาชน หมายถึง ผู้สนใจที่เข้ามาศึกษาอบรมและทำกิจกรรมร่วมกับโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ที่มาศึกษาฝึกอบรมและฝึกงานในโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ผู้ที่สนใจทั่วไป หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อยู่ในหน่วยงานอื่น ๆ นอกเหนือจากกลุ่มประชาชนและนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาและฝึกอบรมในโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เช่น ทหารก่อนปลดประจำการ เกษตรกร เป็นต้น

ชุมชนตัวอย่าง หมายถึง ชุมชนที่อยู่ใกล้กับโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ บ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

เศรษฐกิจ หมายถึง ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการผลิตการเกษตรของเกษตรกรในชุมชนตัวอย่าง บ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

สังคม หมายถึง ลักษณะการปกครอง ปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน ปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเกษตรกรบ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

สิ่งแวดล้อม หมายถึง ปัจจัยทางธรรมชาติที่มีผลต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม เช่น ดิน น้ำ ป่า ภูมิอากาศ และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
2. บริบทชุมชนบ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์รายได้ และค่าใช้จ่าย
5. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
6. แนวพระราชดำริและพระราชปณิธานอื่นที่เกี่ยวข้อง
7. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
8. ขาดทุนของฉันทกิจไร่ของแผ่นดิน
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 318 ไร่ 82 ตารางวา เป็นพื้นที่ส่วนพระองค์ เริ่มดำเนินการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นกลุ่มงานต่าง ๆ ตามลักษณะการดำเนินงานทางด้านการเกษตร เช่น กลุ่มงานไม้ผลและการขยายพันธุ์ กลุ่มงานพืชไร่ กลุ่มงานไม้ดอกไม้ประดับและกล้วยไม้ กลุ่มงานการเพาะเลี้ยงเห็ด, กลุ่มงานผักปลอดภัยจากสารพิษและผักพื้นบ้านและกลุ่มงานพิเศษ เช่นงานผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพ งานสวนป่าเสริมธรรมชาติฯ งานสวนรวมพันธุ์ไม้, งานระบบเกษตรและระบบทฤษฎีใหม่ งานฝึกอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษาฝึกงาน ทหารก่อนปลดประจำการและเกษตรกร โดยมุ่งเน้นให้โครงการฯ เป็นศูนย์ถ่ายทอดและสาธิตเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ สู่ประชาชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแบบใหม่และการเกษตรแบบผสมผสาน (integrated farming) ตลอดจนการเกษตรทางเลือก (alternative agriculture) แก่ประชาชน นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้และสร้างอาชีพแก่ราษฎรที่ยากจน หรือผู้ที่สนใจจะมีความรู้ด้านการเกษตร เพื่อที่จะนำไปประกอบอาชีพสำหรับตัวเองและครอบครัว
3. เพื่อเป็นศูนย์สาธิตหรือเป็นฟาร์มตัวอย่างด้านการนำเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม (agriculture appropriate technology) มาใช้เพื่อผลิตอาหารปลอดภัยจากสารพิษ

แนวทางการดำเนินงาน

การดำเนินงานของโครงการ ฯ ได้มุ่งเน้นการดำเนินงานกิจกรรมการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีการศึกษาถึงรูปแบบของระบบการทำการเกษตรที่ทำให้เกษตรกร สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ พึ่งพาตัวเองได้มากที่สุดและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยคำนึงถึงคุณค่าของระบบนิเวศน์วิทยาให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นการรวมเอาการเกษตรแบบภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านมาผสมผสานกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งพอจะสรุปแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. มีการดำเนินการเกษตรแบบผสมผสาน (integrated farming) คือมีการทำการเกษตรที่มีการเพาะปลูกหลาย ๆ ชนิดในพื้นที่เดียวกันและเกี่ยวเนื่องประโยชน์ต่อกัน เป็นการผลิตที่คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและยั่งยืน
2. ดำเนินงานในแนวทางการเกษตรทางเลือก (alternative agriculture) ซึ่งเป็นระบบการเกษตรที่เกี่ยวเนื่องต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ เช่น ระบบวนเกษตร (agro forestry) และระบบเกษตรอินทรีย์ (organic farming) ฯลฯ โดยมีการดำเนินงานในลักษณะผสมผสานและเป็นไปตามขั้นตอนของการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานความจริงที่ชาวบ้านรับได้และปฏิบัติได้จริง
3. ดำเนินงานในหลักการของการเกษตรยั่งยืน (sustainable agriculture) คือเน้นผู้บริโภคยั่งยืนผู้ผลิตยั่งยืนและสิ่งแวดล้อมยั่งยืน
4. ใช้การป้องกันการกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสานหรือ IPM (integrated pest management) อาทิ ใช้การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบชีวภาพ (bio – control) เช่น การใช้สารอินทรีย์ สารสกัดชีวภาพและการใช้เชื้อแบคทีเรีย เป็นต้น
5. มีการติดตามประเมินผลและขยายผลสู่ประชาชน

งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานในโครงการ ฯ

ใช้งบประมาณจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระองศ์ โดยเบิกจ่ายผ่านสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ประเภทของกลุ่มงานในโครงการฯ

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีนายอำนาจ เดชะ ผู้ดูแลพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบโครงการฯ นายสรายุ เพิ่มพูน เป็นที่ปรึกษาโครงการฯ และนายธีระยุทธ อินต๊ะเสน เป็นผู้จัดการโครงการฯ ได้ดำเนินงานโดยแบ่งโครงสร้างการบริหารจัดการตามลักษณะการดำเนินงานทางด้านการเกษตรออกเป็น 7 กลุ่มงาน ประกอบด้วย กลุ่มงานผลิตพืชผักและงานชีวภาพ กลุ่มงานธุรการ กลุ่มงานการเพาะเลี้ยงเห็ดและงานแปรรูป กลุ่มงานการตลาดและผลิต กลุ่มงานฝึกอบรม กลุ่มงานไม้ผลและไม้ดอกไม้ประดับ และกลุ่มงานพืชไร่ และแบ่งพื้นที่เป็นกลุ่มงานต่าง ๆ ตามลักษณะการดำเนินงานทางด้านการเกษตร ดังนี้

1. กลุ่มงานไม้ผลและการขยายพันธุ์ กิจกรรมในกลุ่มงานมีการปลูกและขยายพันธุ์ไม้ผลพันธุ์ดีชนิดต่าง ๆ เช่น ลำไย ฝรั่ง มะม่วงหิมพานต์ นุ่น ส้ม กระท้อน ส้มโอ ทับทิม มะกอกน้ำมัน (โอสถิ) พุทรา มะขงชิด มะม่วง ลิ้นจี่ มะเกี้ยง แก้วมังกร กัลยาลองกอง มะละกอ กาแฟ ฯลฯ
2. กลุ่มงานพืชไร่ มีการขยายพันธุ์และปรับปรุงดินข้าวหอมมะลิ 105 ข้าวเหนียวพันธุ์สันป่าตอง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วดำ โสน ปอเทือง ข้าวโพดหวาน ข้าวสาลี ทานตะวัน อ้อยคั้น น้ำแผล ฯลฯ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเรื่องข้าวและพืชไร่เป็นที่ปรึกษา
3. กลุ่มงานไม้ดอกไม้ประดับและกล้วยไม้ กิจกรรมในกลุ่มงานมีการเพาะปลูกกล้วยไม้ฟาแลนนอปซิส กล้วยไม้แวนด้าพันธุ์ต่าง ๆ กล้วยไม้พื้นเมือง ไม้ใบประดับจำพวก ชันนาค เฟิร์นข้าหลวง ชายผ้าสีดา ฯลฯ ไม้ดอกล้มลุกชนิดต่าง ๆ ตามฤดูกาล จิงแดง จิงชมพู คาลาฮาว – แดงเฮลิโคเนีย
4. กลุ่มงานเพาะเลี้ยงเห็ด กิจกรรมในกลุ่มงานมีการเพาะเลี้ยงเห็ดชนิดต่าง ๆ เช่น เห็ดหอม เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดนางรมฮังการี เห็ดขอนดำ เห็ดขอนขาว เห็ดลม เห็ดยานางิ (เห็ดโคนญี่ปุ่น) เห็ดนางฟ้าภูฐาน เห็ดตีนปลอด ฯลฯ
5. กลุ่มงานผักปลอดภัยจากสารพิษและผักพื้นบ้าน กิจกรรมในกลุ่มงานมีการเพาะปลูกผักต่าง ๆ ตามฤดูกาล คือ

5.1 พืชผักเมืองหนาวต่าง ๆ เช่น บร็อกโคลี่ ผักสลัดพันธุ์ต่างๆ แครอท
กะหล่ำดอก ปวยเล้ง ฯลฯ

5.2 พืชผักที่ปลูกได้ทั้งปี เช่น คื่นห่อ ถั่วฝักยาว แตงกวา ผักบุ้ง กะหล่ำปลี
สลัดน้ำ ฯลฯ

5.3 พืชผักสมุนไพรพื้นบ้าน เช่น ผักเชียงดา ผักปรัง ผักเหือด ผักลาวทอง
สะแล ผักหวานป่า ผักหวานบ้าน และชะอม

6. กลุ่มงานการตลาด ดำเนินงานจัดรวบรวม จำหน่ายผลผลิตร่วมกับกลุ่มงาน
ต่าง ๆ กับตลาดท้องถิ่นและตลาดทั่ว ๆ ไป รวบรวมเงิน และจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของ
โครงการฯ

7. กลุ่มงานพิเศษ มีกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากกลุ่มงานหลัก เช่น
งานผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพงานสวนป่าเสริมธรรมชาติฯ งานสวนรวมพันธุ์ไม้ งานระบบกระบวน
เกษตรและระบบทฤษฎีใหม่ งานฝึกอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษาฝึกงาน ทหารปลดประจำการ
เกษตรกร ประชาชนทั่วไป ฯลฯ

บ้านห้วยเป่า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติความเป็นมา

บ้านห้วยเป่าได้จัดตั้งหมู่บ้านขึ้นโดยพ่อค้าวัวต่างซึ่งเป็นชาวไทยใหญ่เมืองหาง
เมืองป๋น ประเทศพม่า ได้ทำการค้าขายระหว่างพม่ากับสยามประเทศเดิมเข้ามาทำการค้าขาย และ
ได้มานอนพักในพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่หมู่บ้านในปัจจุบัน ซึ่งในสมัยนั้นยังคงเป็นป่าหนาที่บ พ่อด้า
กลุ่มนี้แะพักบ่อยครั้งและเห็นว่าภูมิประเทศดี น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ จึงชวนกันมาทำไร่ปลูกข้าวเก็บ
ไว้เป็นเสบียงคอนไปทำการค้าขายระหว่างเมืองไทยกับพม่า พอผ่านไปไม่นานจึงได้ชักชวนพวก
พ่อค้าด้วยกันเข้ามาตั้งรกราก สร้างที่อยู่อาศัยขึ้นประมาณ พ.ศ. 2430 ในตอนแรกมี 4 ตระกูล
มีตระกูลเสาร์คำ ขอดเมือง จองจาย และ ศรีวิชัย ต่อมาได้ชักชวนญาติพี่น้องของแต่ละคนเข้ามา
อยู่อาศัยและทำไร่ จนหมู่บ้านมีจำนวนคนมากขึ้น ได้ร่วมกันเลือกหัวหน้าหมู่บ้านขึ้นเพื่อดูแลและ
ปกครองคนในหมู่บ้าน และตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของลำห้วย คือ บ้านห้วยเป่า มีการจัดตั้งวัด
สร้างศาลา กุฏิ ขึ้น ซึ่งถูกปล่อยรกร้างบางช่วงและบางช่วงได้มีการบูรณะขึ้นมาใหม่ ต่อมาจึงได้
สร้างวัดขึ้นมาใหม่อีกหนึ่งแห่งเป็นวัดที่ยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน

สภาพโดยทั่วไป

1. ขนาดและที่ตั้ง

พื้นที่หมู่บ้านห้วยเป่า ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ มีเขตติดต่อกับบ้านห้วยไส้ หมู่ที่ 7 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ มีเขตติดต่อกับบ้านทุ่งข้าวพวง หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออก มีเขตติดต่อกับพื้นที่ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตก มีเขตติดต่อกับบ้านแม่กอน ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

2. ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูง มีเขาล้อมรอบทั้งสี่ด้าน มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 12,000 ไร่ เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่การเกษตรประมาณ 2,000 ไร่ พื้นที่สาธารณะประมาณ 30 ไร่ พื้นที่ชุมชนประมาณ 1,000 ไร่ พื้นที่ป่าไม้และภูเขาประมาณ 8,070 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่มีความสูงประมาณ 500 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ระดับความสูง มีระดับตั้งแต่ 500 – 1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยส่วนที่มีระดับความสูงที่สุดจะอยู่ทางทิศตะวันออกของพื้นที่และค่อย ๆ ลาดลงไปยังทิศตะวันตก ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำแม่ปิง พื้นที่ส่วนใหญ่มีระดับความสูงที่ 500 – 600 เมตร คิดเป็น ร้อยละ 49.75 และมีระดับความสูง 600 – 700 เมตร คิดเป็น ร้อยละ 23.94 เป็นลำดับรองลงมา

ความลาดชัน มีลักษณะสูงชันมาก มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 22.98 ตามลำดับ

3. ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศโดยเฉลี่ยตลอดปี 26.2 องศาเซลเซียส โดยมีภูมิอากาศโดยเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 33.1 องศาเซลเซียส และมีภูมิอากาศโดยเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ 19.3 องศาเซลเซียส

4. ลักษณะดิน

พื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิงตอนบนบ้านห้วยเป่ามีหน่วยแผนที่ดินซึ่งเป็นกลุ่มดินกว้าง ๆ ดังนี้

กลุ่มชุดดินที่ 29 มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว สีดินเป็นสีน้ำตาล วัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้าหรือเกิดจากการสลายผุพังของหินหลายชนิดที่มีเนื้อละเอียด พบบริเวณที่ตอน

เป็นลูกคลื่นจนไปถึงเนินเขา เป็นดินลึก การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เป็นกรดจัด ถึงกรดแก่ประมาณ 4.5 – 5.5

กลุ่มชุดดินที่ 48 มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นดินปนเศษหิน หรือกรวดเป็นก้อนกลมมน อาจพบหินพื้นดินกว่า 50 เซนติเมตร ดินเป็นสีน้ำตาล เหลือง หรือแดง พบในที่ที่เป็นลูกคลื่นลอนชันจนถึงเนินเขา เป็นดินตื้น อุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นกรดจัดถึงกรดแก่ ประมาณ 4.5 – 5.5

กลุ่มชุดดินที่ 59 เป็นหน่วยผสมของดินหลายชนิดซึ่งเกิดจากตะกอนลำน้ำ พัดพามา พบในที่ราบลุ่มหรือพื้นล่างของหุบเขา สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ระบายน้ำไม่ค่อยดี เนื้อดิน สีดินความลึกดิน ปฏิกริยา ความอุดมสมบูรณ์ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับวัตถุต้นกำเนิด อาจมี ก้อนกรวดและเศษหิน

กลุ่มชุดดินที่ 62 ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขาและเทือกเขาที่มีความลาดชัน มากกว่า 35% เป็นดินลึกและตื้น ลักษณะดินและความอุดมสมบูรณ์แตกต่างกันตามตำแหน่งของ หินต้นกำเนิด มีเศษหิน ก้อนหิน หรือหินพื้นโผล่ ยังปกคลุมด้วยป่าไม้ต่าง ๆ มักมีการทำไร่เลื่อน ลอยที่ขาดการอนุรักษ์

ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่มีระดับการชะล้างพังทลายของดินในระดับปานกลาง สำหรับพื้นที่สูง คิดเป็นร้อยละ 69.83 รองลงมา มีระดับการชะล้างพังทลายในระดับน้อยมาก สำหรับพื้นที่ราบร้อยละ 13.01

5. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ แม่น้ำปิง ลำน้ำซุ่ม น้ำห้วยเป้า มีแหล่งน้ำใช้ เพื่อการเกษตร ได้แก่ ฝาย จำนวน 2 แห่ง ใช้น้ำจากลำน้ำซุ่ม สระเก็บน้ำ จำนวน 1 แห่ง ใช้น้ำจาก น้ำฝนและน้ำใต้ดิน มีคลอง/ท่อส่งน้ำ จำนวน 1 แห่ง ใช้น้ำจากน้ำซุ่ม และแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค ได้แก่ ประปา สร้างโดยกรมอนามัย ใช้น้ำจากลำน้ำซุ่ม (ประปาผิวดิน)

แหล่งน้ำผิวดิน พื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิงตอนบน บ้าน ห้วยเป้ามีแม่น้ำปิง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่านพื้นที่ทางทิศตะวันตกมีห้วยเป้าเป็นห้วยสายหลัก มีต้นกำเนิดมาจากคอกขุนเป้าซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของพื้นที่ มีทิศทางการไหลไปทางทิศ ตะวันตกของพื้นที่ มีห้วยน้ำขุนอยู่ทางตอนใต้ของพื้นที่ซึ่งไหลรวมกับห้วยเป้าก่อนไหลลงสู่แม่น้ำ ปิง มีห้วยตะเคียนอยู่ทางทิศเหนือของพื้นที่มีทิศทางการไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ และ ไหลไปรวมกับแม่น้ำปิงทางทิศตะวันตก ลำห้วยที่สำคัญที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่โครงการ ได้แก่ ห้วยน้ำซุ่ม ห้วยใต้ และน้ำเหมืองทุ่งข้าวพวง

ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ พื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิงตอนบน บ้านห้วยเป้า ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 1A คิดเป็นร้อยละ 36.04 รองลงมาเป็น พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 2 และชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 3 คิดเป็นร้อยละ 29.20 และ 23.01 ของพื้นที่

6. ป่าไม้

พื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิงตอนบนบ้านห้วยเป้า อยู่ในเขต พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเชียงดาว อยู่ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (โซน C) 12.85 กิโลเมตร หรือ 8,028.25 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 75.86 ของพื้นที่ พืชพรรณธรรมชาติส่วนใหญ่ป่าไม้ผลัดใบเป็น ป่าเต็งรัง 6,141.34 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 58.03 มีพื้นที่ป่าผลัดใบเสื่อมโทรม 1,785.70 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 16.87 นอกจากนี้เป็นป่าเบญจพรรณ 9.53 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 0.09

7. การคมนาคม

การคมนาคมในปัจจุบันมีรถโดยสารถึงหมู่บ้าน การเดินทางจากเชียงใหม่ต้อง เดินทางโดยใช้เส้นทางจังหวัดเชียงใหม่ – อำเภอเชียงดาว แล้วเลี้ยวซ้ายตรงบริเวณทางแยกไป เมืองงาย ห้วยเป้า ห้วยเป้า อรุโณทัย สถานีโครงการหลวงอ่างขาง

8. โครงสร้างพื้นฐาน

- 8.1 ถนนเป็นถนนลาดยางเข้าถึง
- 8.2 มีไฟฟ้าใช้
- 8.3 หมู่บ้านมีระบบประปาหมู่บ้าน
- 8.4 หมู่บ้านมีโทรศัพท์ใช้

สภาพเศรษฐกิจและสังคม

1. ประชากร

ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนเมือง หมู่บ้านห้วยเป้ามีทั้งหมด 413ครัวเรือน เป็น ชาย 573 คน หญิง 478 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 1,051 คน

2. ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชุมชน

นายวรศักดิ์ อนันตะ	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
นายเตียง ขัดหลง	เป็นหัวหน้าเศรษฐกิจพอเพียง
นายโสภณ ท้าวแก้ว	เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยเป้า
นายชนะ แก้วมา	เป็นปราชญ์ชุมชน

3. การศึกษา

การสำเร็จการศึกษาโดยมีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ถึงระดับปริญญาตรี โดยเฉลี่ยอยู่ที่ประถมศึกษาชั้นปีที่ 6

4. การสาธารณสุข

ในหมู่บ้านมีสถานอนามัยมี 1 แห่ง

5. การประกอบอาชีพ

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร จำนวน 413 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 70 ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 83 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 20 ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 40 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10

6. รายได้

ประชาชนมีรายได้เฉลี่ย 20,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

7. การถือครองที่ดิน

ชาวบ้านมีถือครองที่ดินโดยมีโฉนดที่ดินเป็นของตนเอง

8. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี 2543 ซึ่งแปลโดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มาตราส่วน 1 : 50,000 พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่า คิดเป็น ร้อยละ 75 เป็นพื้นที่เกษตร คิดเป็น ร้อยละ 22.90 เป็นพื้นที่หมู่บ้าน คิดเป็น ร้อยละ 2.10

9. แหล่งเงินทุน

แหล่งเงินทุนของประชาชนเพื่อการเกษตรได้มาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) จำนวน 100 ครัวเรือน สหกรณ์ จำนวน 30 ครัวเรือน เอกชน จำนวน 50 ครัวเรือน และของตนเอง จำนวน 200 ครัวเรือน

10. การรวมกลุ่มของเกษตรกร

มีการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์การเกษตร จำนวน 1 กลุ่ม

11. ผลผลิตทางการเกษตร

กลุ่มผลผลิตทางการเกษตรกรณีผลผลิต ข้าว มะเขือม่วง ถั่วแขก ข้าวโพด (สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง, 2550: 100)

12. แหล่งท่องเที่ยว

ไม่มี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ภาวรัตน์ พันธุ์แพ (2549: 3-6) กล่าวว่า การจัดการ (management) และการบริหาร (administration) ถูกใช้แทนกันในประเทศไทยเราจนเป็นเรื่องธรรมดา บางทีก็ใช้คำว่าการบริหารการจัดการควบคู่กันไป ความหมาย การจัดการ คือ การกิจของบุคคลหนึ่ง หรือหลายคน ที่เรียกว่าผู้บริหาร ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานงานทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์การและความพยายามของสมาชิกให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ที่นำไปสู่การบรรลุความสำเร็จขององค์การ หน้าที่ของผู้บริหาร ทำให้งานกลุ่มสำเร็จ มอบหมายงานให้ผู้อื่นประสาน งานให้กับทุกฝ่าย และจัดสรรทรัพยากรให้กับทุกฝ่าย

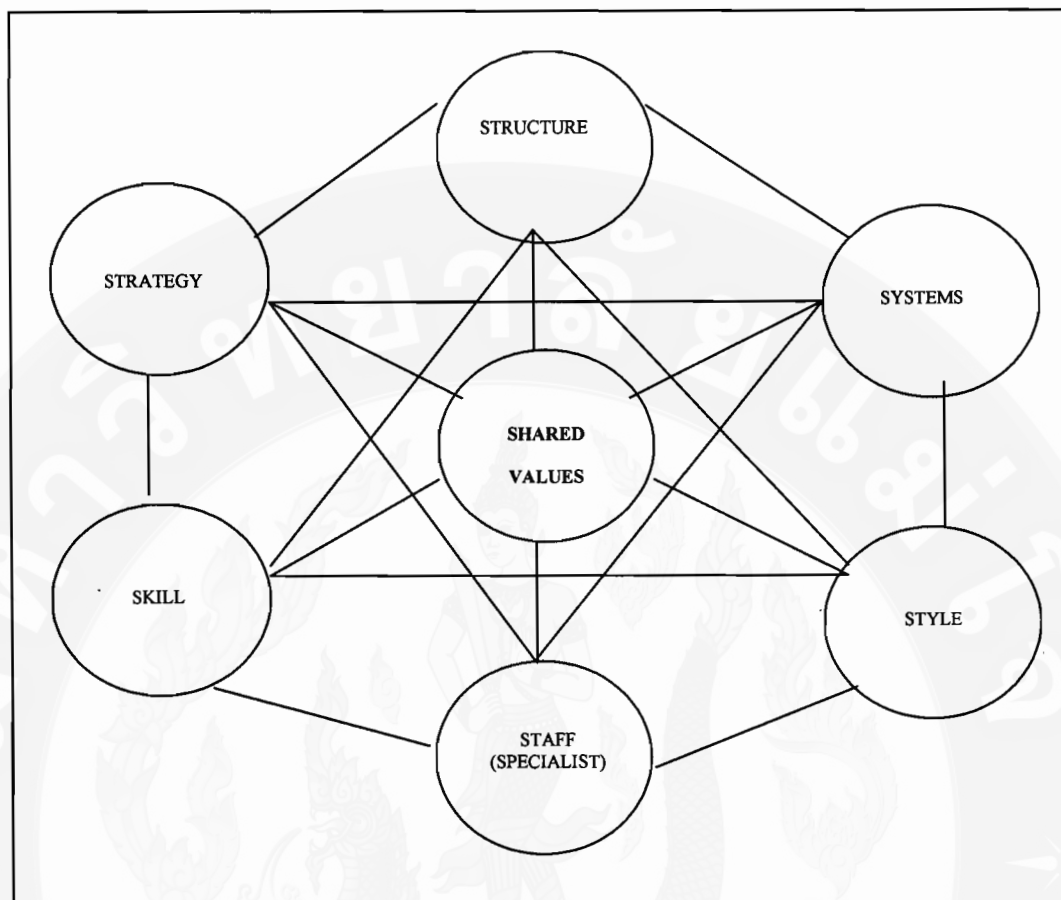
ความแตกต่างระหว่างการจัดการและการบริหาร

1. การบริหารเป็นการคิดแต่การจัดการเป็นการปฏิบัติ
2. การจัดการมีความหมายโดยรวมครอบคลุมทั้งองค์การแต่การบริหารเป็นส่วนย่อยของการจัดการ

3. การจัดการใช้ในวงการธุรกิจแต่การบริหารใช้ในวงการราชการ

อย่างไรก็ตามทั้งสองคำที่ใช้แทนกันได้และมีความหมายเดียวกันขณะเดียวกันก็เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ความสำคัญของการบริหารจัดการเปรียบเสมือนสมองขององค์การ ต้องมีการวางแผน ตัดสินใจที่ดี เป็นเทคนิควิธีการที่ทำให้สมาชิกในองค์กรเกิดจิตสำนึก ร่วมกันในการทำงาน มีการสั่งการที่ดี การจูงใจเหมาะสม การสื่อสารชัดเจน การกำหนดขอบเขตในการทำงานของสมาชิก ไม่ซ้ำซ้อน มีระเบียบในการทำงาน เป็นการแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุดในการปฏิบัติ โดยมีการวิเคราะห์การตัดสินใจ และเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จินตนา บุญบงการ (2549: 30) ได้อธิบายถึงหลักการบริหารจัดการตามทฤษฎีสากล MCKINSEY'S 7 – S ประกอบไปด้วย โครงสร้างองค์กร (Structure) ระบบงานต่าง ๆ ในองค์กร (Systems) รูปแบบการทำงาน (Style) พนักงาน (Staff) ความเชี่ยวชาญ (Skill) กลยุทธ์ (Strategy) โดยทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์กัน (Shared Values) ดังภาพ 1

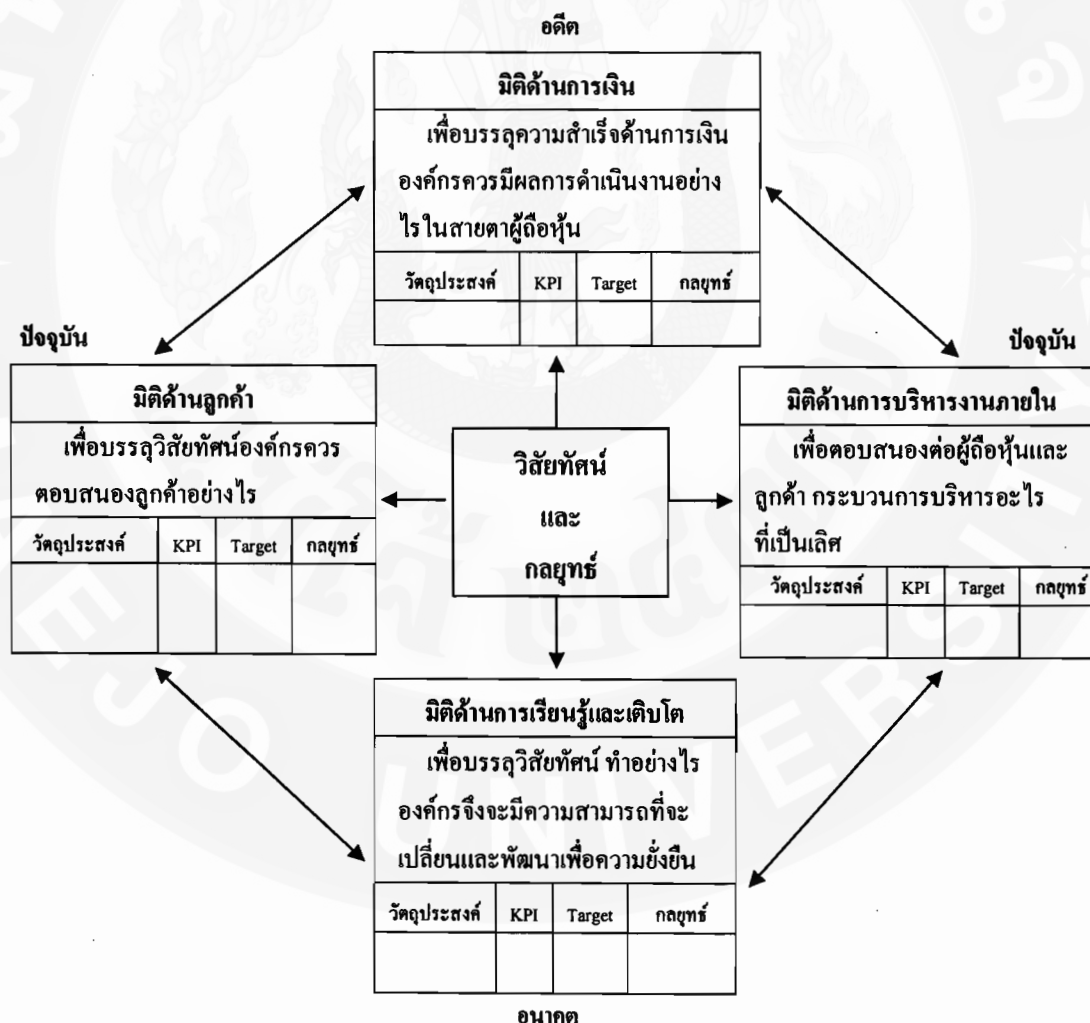
ภาพ 1 หลักการจัดการตามทฤษฎีสากล MCKINSEY'S 7 – S

ที่มา: จินตนา บุญบงการ (2549: 30)

ภาววัฒน์ พันธุ์แพ (2549: 20-21) กล่าวถึงแนวคิดของการบริหารที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน Balance scorecard เป็นมุมมองทางธุรกิจ เกิดจาก ศ. โรเบิร์ต เคปแลนด์ (ฮาร์วาร์ด) และ เดวิด นอร์ตัน ปี 1992 มีจุดประสงค์เพื่อประเมินความสำเร็จของธุรกิจในด้านต่าง ๆ นอกจากความสำเร็จทางการเงิน เป็นการสร้างความสมดุลและทำให้ทราบความสำเร็จที่แท้จริงของธุรกิจ มีการประเมินองค์การ 4 ด้าน คือ

1. การเงิน การเติบโต รายได้ กำไร ผลตอบแทนจากการลงทุน
2. ลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้า คุณค่า คุณภาพ ความแตกต่าง การบริการ
3. กระบวนการภายใน เทคโนโลยีในการผลิต การสื่อสาร การขนส่ง
4. การเรียนรู้ และนวัตกรรม มีการพัฒนา ฝึกอบรม การจูงใจ เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นการบูรณาการระหว่างปัจจัยต่าง ๆ และนำมาวางแผนกลยุทธ์ต่อไป

จินตนา บุญบงการ (2549: 21-22) ได้อธิบายถึงการนำองค์การ ไปสู่ความสำเร็จ นั้นต้องประเมินผลการทำงานขององค์การโดยใช้ตัววัดที่เรียกว่า Key Performance Indicator (KPI) ซึ่งบ่งบอกว่าองค์การได้ดำเนินการไปในแต่ละด้านอย่างไรหากยังไม่เข้าถึงเป้าหมายจะต้องปรับปรุงในด้านใด เช่น ด้านการเงิน องค์การควรมีผลการดำเนินงานอย่างไรในสายตาผู้ถือหุ้น ด้านลูกค้า องค์การควรตอบสนองลูกค้าอย่างไร การบริหารงานภายใน องค์การควรใช้วิธีการบริหาร ใดสู่ความเป็นเลิศ ด้านการเรียนรู้และเติบโต องค์การจะทำการอะไรที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนา เพื่อความยั่งยืน Balance Scorecard จึงเป็นการประเมินองค์การทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเนื่องจาก ไม่ได้ดูข้อมูลทางการเงินที่เป็นอดีตเพียงอย่างเดียวการประเมินลูกค้า และกระบวนการทำงานเป็น การบอกผลสำเร็จขององค์การในปัจจุบันส่วนการเรียนรู้และนวัตกรรมเป็นการบ่งบอกถึงอนาคต ซึ่งมีโครงสร้างตาม ภาพ 2

ภาพ 2 การวัดผลและประเมินผลตามทฤษฎีสากล Balance Scorecard

ที่มา: จินตนา บุญบงการ (2549: 22)

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์รายได้และค่าใช้จ่าย

ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ (2529: 94) กล่าวว่า การวิเคราะห์การเงิน (Financial analysis) หมายถึง การศึกษางบการเงิน หรืองบดุล และ ผลการดำเนินงานหรือ งบกำไรขาดทุนของกิจการอย่างมีระบบ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาประกอบการตัดสินใจทางการเงิน โดยมีขั้นตอนดังนี้

กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์

จัดเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นคือเก็บรวบรวมข้อมูลหรือตัวเลขของงบการเงินที่ได้มาจากวิธีการทางบัญชี ข้อควรระมัดระวัง คือ จะต้องเข้าใจถึงตัวเลขดังกล่าวว่า ได้มาจากวิธีการบัญชีอย่างไรเพื่อจะได้แปลความหมายได้อย่างถูกต้องทั้งนี้เพราะมีวิธีการทางบัญชีหลายวิธี ในการจัดทำจัดวางข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบเดียวกันเพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์และเปรียบเทียบคืออยู่ในรูปแบบ งบดุล งบกำไรขาดทุนเลือกเครื่องมือที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ให้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด แปลความหมาย และ ประเมินผลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยพิจารณาส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แต่เริ่มแรก

เพชรรี ชุมทรัพย์ (2532: 41) กล่าวว่า การวิเคราะห์งบการเงิน (financial statement analysis) คือกระบวนการการค้นหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการใดกิจการหนึ่งจากงบการเงินของกิจการนั้นพร้อมทั้งนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาประกอบการตัดสินใจ

วัฒนา สิวเกื้อ และคณะ (2546: 26-27) กล่าวว่า รายได้หมายถึง จำนวนเงินสด ลูกหนี้ หรือผลตอบแทนที่กิจการได้รับมาจากการประกอบการ โดยปกติของกิจการก่อนหักค่าใช้จ่ายใด ๆ จากการขายสินค้าหรือบริการให้แก่ลูกค้า ซึ่งคำนวณได้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอนจากลูกค้า ผลตอบแทนที่เกิดจากการให้ใช้สินทรัพย์ และรวมถึงกำไรที่ได้รับจากการขาย หรือ แลกเปลี่ยนสินทรัพย์ ดอกเบี้ยรับที่ได้จากการกู้ยืม เงินปันผลที่ได้รับจากการลงทุนซื้อหุ้นในกิจการอื่นรายได้แบ่งเป็น 2 ชนิด

1. รายได้โดยตรง (direct revenue)
2. รายได้อื่น ๆ (other revenue)

รายได้โดยตรง หมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้นตามวิถีทางการค้าโดยปกติของกิจการ ถ้าเป็นการซื้อขายสินค้ารายได้โดยตรง คือ รายได้จากการขาย ซึ่งเป็นรายได้ที่เกิดจากการส่งมอบสินค้า สิทธิหรือบริการเพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินสด สิทธิเรียกร้องให้ชำระเงิน หรือสิ่งอื่นที่มีมูลค่า

คิดเป็นเงินได้ ถ้าเป็นกิจการธนาคารรายได้โดยตรง คือ รายได้ดอกเบี้ยรับ ถ้าเป็นกิจการให้บริการ รายได้โดยตรงคือ รายได้จากการให้บริการ

รายได้อื่น ๆ หมายถึง รายได้ที่มีได้เกิดขึ้นตามวิถีทางการค้าโดยปกติของกิจการ เช่น ถ้าเป็นกิจการซื้อขายสินค้ารายได้อื่น หมายถึง กำไรจากการขายสินทรัพย์ถาวร ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้หรือเงินฝาก ธนาคารเงินปันผลรับจากการลงทุนในหุ้นของกิจการอื่น ๆ ล ฯ

ค่าใช้จ่าย หมายถึง ต้นทุนของสินค้าหรือบริการที่กิจการต้องจ่ายไปเพื่อก่อให้เกิดรายได้ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน เพื่อในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะ การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้าง พื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อสมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.), 2549: 129, 142)

การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนา ที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึง ความพอประมาณ มีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกัน ตลอดจนใช้ความรู้ รอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ

การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำโดยมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วนดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยามความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 ลักษณะพร้อม ๆ กันดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547: 18)

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547: 22) สรุปว่า “การจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มจากการพัฒนาทางด้านจิตใจ คือ ให้ความเข้าใจถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงและเชื่อว่าเมื่อนำไปใช้แล้วจะทำให้เกิดประโยชน์และความสุข ทั้งในปัจจุบันและอนาคต แล้วจึงจะมีความมั่นใจที่จะนำไปทดลองใช้ปฏิบัติ หลังจากที่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว ก็จำเป็นต้องทดลองนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองทั้งในชีวิตประจำวัน

และการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น โดยคำนึงถึงความพอประมาณในการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการบริโภค การกินอยู่หลับนอน การเข้าสังคม การใช้เวลาและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยเน้นการพึ่งตนเองเป็นเบื้องต้นการทำอะไรที่ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง การใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและไม่ทำอะไรที่เสี่ยงจนเกินไปจนทำให้ตนเองหรือคนรอบข้างเดือดร้อนในภายหลังการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ความซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ความรู้จักพอ ความขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียนกัน การรู้จักแบ่งปัน และช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน” ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่เน้นผลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่มุ่งสร้างความสมดุลใน 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ไปพร้อมๆ กัน ไม่ใช้มุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว

เศรษฐกิจแบบพอเพียงสำหรับเกษตรกร

ทางออกของการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมในขณะนี้ คือ จะต้องช่วยให้ประชาชนที่อยู่ในภาคเกษตรและที่กลับคืนสู่ภาคเกษตรมีงานทำ มีรายได้ในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างรากฐานของชนบทให้แข็งแรงเพียงพอที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาวแนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงสำหรับเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ “ทฤษฎีใหม่” 3 ขั้น คือ

ขั้นที่หนึ่ง มีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัดจัดการใช้จ่าย

ขั้นที่สอง รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการรวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม ฯ ล ฯ

ขั้นที่สาม สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ และขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลายโดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการในด้านเงินทุน การตลาดการผลิต การจัดการ และข่าวสารข้อมูลโดยมีนัยสำคัญ คือ

ประการแรก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการที่ว่า “คนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรกเมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าผลผลิตส่วนเกิน ที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกร ลักษณะเช่นนี้ เกษตรกรจะกลายสถานะเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาดแทนที่ว่าตลาดจะเป็นตัวกระทำ หรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกรดังกล่าวดังเช่นที่เป็นอยู่และหลักใหญ่

สำคัญยิ่ง คือ การลดค่าใช้จ่ายโดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเองเช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผล พืชผัก ฯลฯ

ประการที่สอง เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้ กลุ่มชาวบ้าน หรือองค์กรชาวบ้าน จะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ให้หลากหลาย ครอบคลุม ทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจ ค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น แล้วเกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็ได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุกๆ ด้านซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเติบโตได้อย่างมีเสถียรภาพซึ่งหมายถึง ความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายตัวต่อสถานการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ประการที่สาม เศรษฐกิจแบบพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในด้านอื่นๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไป

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงใช้ในหลายมิติ

1. ด้านจิตใจ

ทำตนให้เป็นທີ່พึ่งของตนเองมีจิตใจที่เข้มแข็งมีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตสำนึกใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งดั่งกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการพัฒนาคน ความว่า “...บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่นมั่นคงในที่สูงจิตธรรมและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศลบายหรือวิธีการอันแบบสลในการปฏิบัติงานประกอบพร้อมด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน...”

2. ด้านสังคม

แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่งเป็นอิสระ ดั่งกระแสพระราชดำรัส ความว่า “...เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกัน

ไม่ลดหลั่นจึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประชาสัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงานที่เกื้อหนุนสนับสนุนกัน...”

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังกระแสพระราชดำริสความว่า “...ถ้ารักษาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกว่าอยู่ได้อีกหลายร้อยปีถึงเวลานั้นลูกหลานของเราก็อาจหาวิธีแก้ปัญหาต่อไป เป็นเรื่องของเขาไม่ใช่เรื่องของเราแต่เราก็ทำได้ ด้รักษาสิ่งแวดล้อมไว้ให้พอสมควร ...”

4. ด้านเทคโนโลยี

จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดีจึงต้องแยกแยะ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของ สภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ สังคมไทย และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง ดังกระแสพระราชดำริสความว่า “...การส่งเสริมสร้างสิ่งที่ชาวบ้านชาวชนบทขาดแคลนและต้องการ คือ ความรู้ในด้านเกษตรกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสิ่งที่เหมาะสม...” “...การใช้เทคโนโลยีอย่างใหญ่โตเต็มรูปหรือเต็มขนาดในงานอาชีพหลักของประเทศย่อมจะมีปัญหา ...”

5. ด้านเศรษฐกิจ

แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทาง ใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลักพอกินพอใช้และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น ดังกระแสพระราชดำริส ความว่า “...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตนเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้าที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่งและขั้นต่อไป ก็คือให้เกียรติว่าขึ้นได้ด้วยตนเอง...” “...หากพวกเราร่วมมือร่วมใจกันทำสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ประเทศชาติของเราก็สามารถรอดพ้นจากวิกฤติได้...”

1. เป้าหมายของมิติด้านเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพ และเพียงพอในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชากร โดยการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจต้องเป็นไปอย่างสมดุลและเอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่รวมทั้งผู้ประกอบการ ต้องมีการพัฒนากระบวนการผลิตให้มีการใช้เทคโนโลยี สะอาด ลดปริมาณของเสีย เพื่อเป็นการลดมลพิษที่จะกลายมาเป็นต้นทุนทางด้านการผลิตในระยะต่อไป

2. เป้าหมายของมิติด้านสังคม คือ การพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสอดคล้องสมดุลกับศักยภาพในการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติ มี

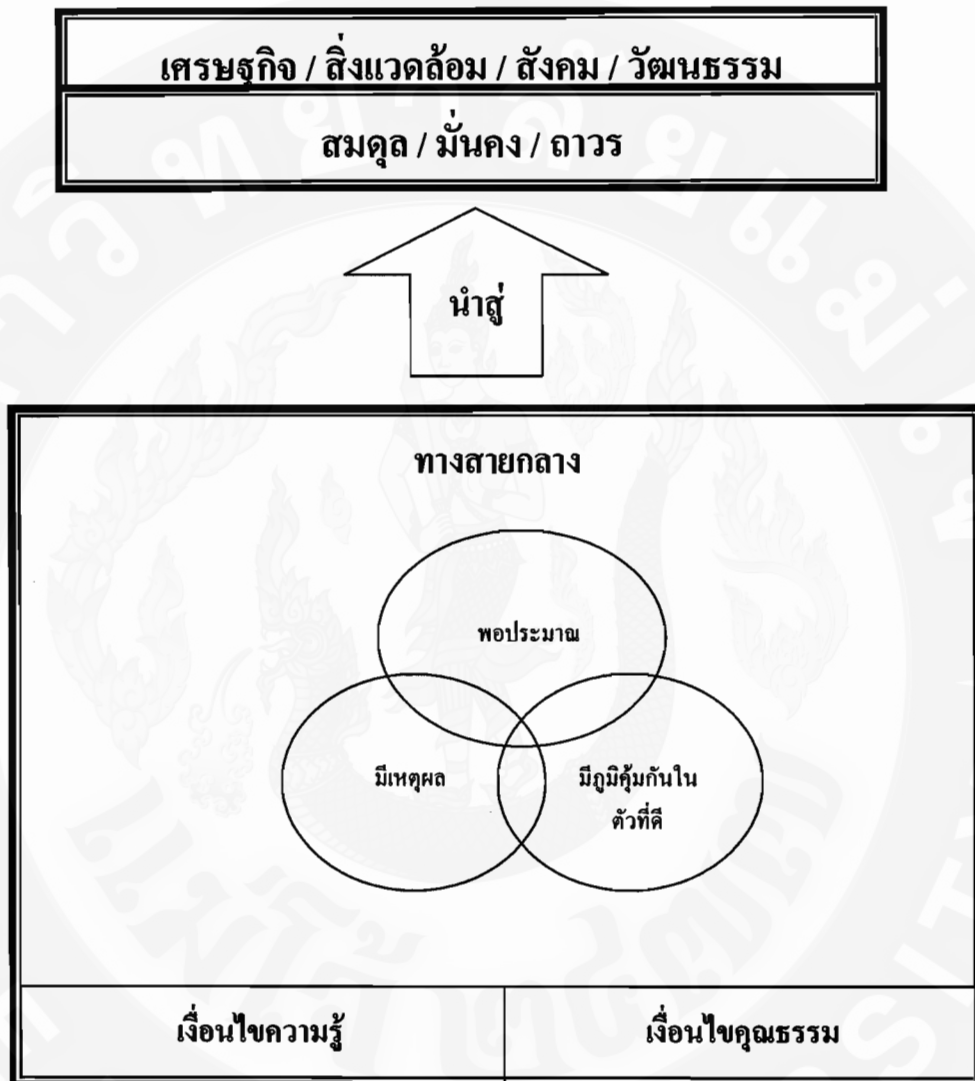
จิตสำนึกและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อธรรมชาติ พึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง มีการสืบทอดวัฒนธรรมที่ยั่งยืน และการส่งเสริมค่านิยมในการบริโภคไม่ฟุ้งเฟ้อ นอกจากนี้ควรมีการมุ่งเน้นความเป็นธรรมตามสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ

3. เป้าหมายของมิติด้านสิ่งแวดล้อม คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขอบเขตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ และสามารถพลิกฟื้นให้กลับคืนสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสและปัจจัยในการดำรงชีพ ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มุ่งจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้อย่างเกื้อกูล โดยตระหนักถึงผลกระทบโดยรวมจากการใช้ทรัพยากรเหล่านั้นให้มาก

แม้ว่าปัจจุบันมีการยอมรับกันในวงกว้างว่าเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม แต่การมองเป้าหมายในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุมและสมบูรณ์เป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ เพราะการดีความของผู้เชี่ยวชาญด้านใดด้านหนึ่งอาจไม่สามารถครอบคลุมประเด็นทั้งหมดได้ ดังนั้นการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายจำเป็นจะต้องมองในลักษณะสหวิทยาการ “การพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสม” เป็นแนวคิดของกระบวนการดำเนินงานเพื่อจัดการทรัพยากรภายในพื้นที่ เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และความต้องการขั้นพื้นฐานของประชากร โดยไม่ทำลายความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการดำรงอยู่ของชุมชน โดยมีแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ดังต่อไปนี้

ปรียานุช พินุลสราวุธ (2549: 8) กล่าวสรุปถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า แนวคิดหลัก เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ โดยมี เป้าหมายมุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี ในหลักการของ ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก บนเงื่อนไขพื้นฐาน ความรู้ คู่ คุณธรรม จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินงานทุกขั้นตอน การเสริมสร้างจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความ

ข้อสัจธรรม และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ ดังภาพ 3

ภาพ 3 โครงสร้างของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข
ที่มา: ปรีชาบุช พินุลสราวุธ (2549: 8)

แนวพระราชดำริและพระราชปณิธานที่เกี่ยวข้อง

แนวพระราชดำริและพระราชปณิธานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาตามแนวพระราชดำริสู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

รายงานสรุปผลการการประชุมประจำปี 2546 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ให้คำจำกัดความของกรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยไว้ว่า การพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชนตลอดไป

จากการดำเนินงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็จะทำให้เห็นได้ชัดว่าการพัฒนาต่าง ๆ หรือกระบวนการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนนั้นพระองค์ทรงเป็นผู้คิดและปฏิบัตินำประเทศและโลกมาก่อนหน้านี้แล้วตั้งแต่ขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. 2593 โดยเป็นกระบวนการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความเป็นไทย ด้วยรูปแบบของการพัฒนาที่ไม่ได้นำเข้าไปให้ ประชาชนคอยแต่รับเพียงอย่างเดียวแต่เป็นการพัฒนาที่เน้นให้ประชาชนสามารถช่วยตัวเอง หรือ พึ่งตนเองได้ ซึ่งนั่นก็คือการพัฒนาที่จะสามารถทำได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาการให้ จากรัฐหรือผู้อื่น ซึ่งเป็นรูปแบบที่นำไปสู่ ความยั่งยืน อย่างแท้จริงนั่นเอง โดยหลักการและแนวทางดำเนินงานต่าง ๆ ได้มีการนำไปเป็นจุดเน้นในแนวทางการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2545–2529) เป็นต้นมา และแม้แต่ระดับโลกในการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN conference on environment and development : UNCED) ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้มีการจัดทำ แผนปฏิบัติการ 21 ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นแผนแม่บทของโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่กระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม ในขณะเดียวกัน ก็ได้ให้การคุ้มครองฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นต่อไป โดยระบุถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมีใจความตอนหนึ่งว่า

“...จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือ ของทุกภาคส่วนในการตระหนักถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับโลกและระดับท้องถิ่น โดยนำภูมิปัญญาขององค์ความรู้ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับองค์ความรู้ในระดับประเทศ และระดับโลกเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน...”

หากกล่าวโดยสรุปการดำเนินงาน ตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ยึดเอาคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนามาโดยตลอด ทั้งในเรื่องพออยู่พอกิน การพึ่งตนเอง และการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานพัฒนาอย่างเป็นลำดับ เป็นขั้นเป็นตอนรอบด้านซึ่งเป็นการสร้างรากฐานของการพัฒนาที่มั่นคงและนำไปสู่ความยั่งยืนอย่าง

แท้จริง ซึ่งแนวทางการพัฒนาคนสู่ความยั่งยืนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงใช้หนทางหลักในการดำเนินงานพัฒนาตลอดมานั้น ได้ปรากฏเป็นแนวทางการพัฒนาถึงปัจจุบัน ซึ่งทุกฝ่ายได้ตระหนักแล้วว่า เป็นแนวทางการพัฒนาที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับสถานการณ์ มีประสิทธิภาพ บังเกิดความยั่งยืน โดยมีจุดมุ่งหมายสุดท้ายคือ ประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริงดังกระบวนทัศน์ การพัฒนาจากบางส่วนของกระแสพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานไว้ในวโรกาสต่าง ๆ ดังนี้

3. การพัฒนาต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของสังคม

“...การพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างให้เจริญขึ้นนั้นต้องสร้างขึ้นจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ ก่อนทั้งสิ้นถ้าพื้นฐานไม่ดีหรือคลอนแคลนบกพร่องแล้วที่จะเพิ่มเติมเสริมต่อให้เจริญดีขึ้นไปอีกนั้น ยากนักที่จะทำได้ จึงควรเข้าใจให้แจ่มชัดว่า นอกจากจะมุ่งสร้างความเจริญแล้วยังจะต้องพยายามรักษาพื้นฐานให้มั่นคงไม่บกพร่องพร้อม ๆ กันด้วย...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.), 2549: 121)

2. การพัฒนาต้องอยู่บนหลักของภูมิสังคม

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศ ทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา เพื่อที่จะเหมาะสมประการ...” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยึดถือสภาพความเป็นจริงของภูมิประเทศและสังคมวิทยาเกี่ยวกับประชาชนในพื้นที่พัฒนาเป็นหลัก กล่าวคือ ก่อนที่ลงมือพัฒนาจะต้องสามารถตอบคำถามที่เกี่ยวข้องสภาพภูมิประเทศ และวิถีชีวิตของผู้นั้นในสังคมในแต่ละท้องที่ให้ได้เสียก่อน นับว่าเป็นตัวกำหนดหลักที่จะต้องนำขึ้นมาพิจารณาและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาซึ่งคำตอบของคำถามเหล่านี้ก็จะขึ้นเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ ตามแนวพระราชดำริได้อย่างเหมาะสมสภาพภูมิประเทศและด้วยความร่วมมืออันดีของประชาชนซึ่งก็จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

3. การแก้ไขปัญหาต้องลงมือทำเลยจะไม่เสียเวลาและเกิดผลทันที

“...ทสก. ย่อมาจากคำว่า ทำเสียก่อน คือ ถ้าเห็นที่ไหนควรลงมือทำเลย หากทำช้าไปปีหนึ่งเท่ากับขาดรายได้ที่ควรได้ และเมื่อรวมกับโครงการที่แพงขึ้นก็เท่ากับขาดทุน...” (พระราชดำรัสในพิธีเปิดการสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2524)

ในส่วนนี้จะขอนำตัวอย่างโครงการ ขนาดใหญ่ที่ลงทุนสูงมีพื้นที่ได้รับผลกระทบมากแต่เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จก็เป็นที่ยอมรับว่าโครงการที่เกิดประโยชน์ครอบคลุมทุกส่วนรวมทั้ง กระบวน การ สำคัญขั้นตอนหนึ่งที่เรียกว่าประชาพิจารณ์ ที่ถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการไต่ถามข้อพิพาทให้สิ้นสุดอย่างรวดเร็ว และน่ายึดถือเป็นต้นแบบในการดำเนินงานโครงการขนาดใหญ่ของประเทศ

4. เราขาดทุน เราได้กำไร Our loss is our gain

“...ขาดทุน คือกำไร Our loss is our gain ... การเสียคือ การได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้าและการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้นเป็นกำไรอีกอย่างหนึ่งซึ่งนับเป็นมูลค่าเงินไม่ได้...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.), 2549: 126) ซึ่งทรงขยายความว่า “....ในการกระทำใด ๆ ถ้าเรายอมลงทุนลงแรงไปก็เหมือนเสียเปล่าแต่ในที่สุดเรากลับจะได้รับผลดีทั้งทางตรง ทางอ้อม การที่คนอยู่ดีมีสุขนั้นเป็นกำไรอีกอย่างหนึ่งซึ่งนับเป็นมูลค่าเงินไม่ได้...” พอสรุปได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมองปัญหาของการพัฒนาในแง่ของการพัฒนาเพื่อคนส่วนใหญ่และสังคมส่วนรวม และทรงมองรูปแบบของการพัฒนาในลักษณะ คุ่มค่า (cost – effectiveness) มากกว่าคุ่มทุน (cost – benefit ratio)

5. บวร : แนวคิดการพัฒนาที่ยึดหลักสามประสาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นคุณค่าของสถาบันหลักของสังคมไทยที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมาแต่ครั้งอดีตกาล จึงพระราชทานพระราชดำริให้นำหลักแนวความคิด บวร มาใช้ในการพัฒนา เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างสถาบันหลักที่สำคัญคือ บ้าน วัด ราชการ

6. ใช้หลักการในการพัฒนาอย่างระมัดระวัง

“....เราไม่เป็นประเทศร่ำรวย เราพอมีพอสมควร พออยู่ได้ แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมาก เราอยากเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมากเพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมากก็จะมีแต่ถอยกลับ ประเทศเหล่านั้นที่เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลังและถอยหลังอย่างน่ากลัว แต่ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกแบบคนจน แบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัญสำนึกนี้แหละคือเมตตา กัน จะอยู่ได้ตลอดไป...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.), 2549: 129)

7. การพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

“...การสร้างความสำเร็จก้าวหน้านี้ ควรอย่างยิ่งที่จะค่อยสร้างค่อยเสริมทีละเล็กละน้อยให้เป็นลำดับ ให้เป็นการทำไปพิจารณาไปและปรับปรุงไปไม่ทำด้วยอาการเร่งรีบ ตามความกระหายที่สร้างของใหม่เพื่อความแปลกใหม่ เพราะความจริง สิ่งใหม่แท้ ๆ นั้นไม่มีสิ่งใหม่ทั้งปวงย่อมสืบเนื่องมาจากสิ่งเก่า และต่อไปย่อมจะต้องเป็นสิ่งเก่า . . .” พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานมาอยู่ตลอดเวลาคือ การทำสิ่งที่ย่อยไปหาสิ่งที่ยากทำสิ่งเล็กไปหาสิ่งใหญ่ อย่าได้ก้าวกระโดดเหมือนอย่างยุคนี้ สมัยนี้ต้องการรวดเร็ว ต้องการขึ้นไปสู่ความเป็นสากลอย่างรวดเร็ว ด้วยการกำหนดกติกาใหม่ ๆ ขึ้นมา

ออกแบบเครื่องมือไว้มากมายโดยลืมหันมามองว่าพื้นฐานของสังคม ความพร้อมของคนนั้นมีหรือเปล่า (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2548: 9)

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งมากกว่า 50 ปี ดังพระราชกระแสรับสั่งประโยคหนึ่งเกี่ยวกับโครงการพัฒนาพื้นที่หุบกะพง “...ห้ามหน่วยราชการนำเครื่องจักรกลเข้าไปดำเนินการเร็วนัก เพราะว่าถ้าหากนำเครื่องจักรกลเข้าไปดำเนินการแล้ว ชาวบ้านจะทิ้งจอบทิ้งเสียม และจะใช้ไม่เป็น และเขาจะช่วยตัวเองไม่ได้ในระยะยาว...”

8. การทำโครงการต้องทำในขนาดที่เราถนัดและเหมาะสมตามอัตภาพ

“...ทำโครงการอะไร ก็ต้องนึกถึงขนาดที่เหมาะสมกับที่เรียกว่าอัตภาพหรือกับสิ่งแวดล้อมจะนั้นการที่จะทำโครงการอะไร จะต้องทำด้วยความรอบคอบและอย่าตาโตเกินไป...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.), 2549: 132)

ทรงมีกระแสพระราชดำรัสแล้วว่า เมื่อปี พ.ศ. 2517 มีนักธุรกิจบอกว่าลงทุนหลักล้านทำโรงงานสับปะรดกระป๋องขนาดใหญ่ที่ชลบุรี ซึ่งทรงเห็นว่าเสี่ยงเกินไป ปรากฏว่ามีวัตถุดิบ คือ สับปะรดจากอำเภอบ้านบึงไม่พอต้องสั่งขนส่งมาจากปราจีนบุรีทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากไม่นานโรงงานก็ล้ม ซึ่งทรงยกตัวอย่างว่าเมื่อปี พ.ศ. 2515 เคยทำโรงงานผลไม้กระป๋องขนาดเล็กที่อำเภอฝาง ลงทุน 3 แสนบาท เพื่อเอาผลผลิตมาขายก็ได้ผล ซึ่งโครงการจะต้องทำด้วยความรอบคอบ และอย่าตาโตเกินไป ต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ให้ครบถ้วนทั้งขนาดเครื่องจักรและวัตถุดิบ

“...ถ้าเราทำโครงการที่เหมาะสม ขนาดที่เหมาะสม อาจจะดูไม่หรูหรา แต่จะไม่ล้ม หรือถ้ามีอันเป็นไปก็ไม่เสียมาก...”

9. ระเบิดจากข้างใน : การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

แนวทางการพึ่งตนเองตามแนวพระราชดำริ คือการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนขึ้นเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองตามพระราชกระแสที่ว่า “ระเบิดจากข้างใน” คือการทำให้ครอบครัวชุมชน หรือหมู่บ้าน มีความพร้อม มีความเข้มแข็งเสียก่อน เมื่อคนในชุมชนพร้อมแล้วก็จะระเบิดเอาความพร้อมภายในที่มีอยู่ในตนเอง ทั้งความคิด ความร่วมมือ ความสามัคคี ออกมาพัฒนาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ แล้วจึงค่อยขยายการดำเนินงานออกไปสู่สังคมภายนอก ไม่ใช่ความเจริญจากสังคมภายนอกเข้าไปสู่ชุมชนหรือหมู่บ้านซึ่งมักจะมีปัญหา เพราะประชาชนไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ที่มาจากภายนอกและก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมานอกจากนี้ ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นแนวทางดำเนิน งานให้เกิดการรวมตัวของคนในหมู่บ้านในลักษณะต่างๆ

เช่น กลุ่มชมรม สหกรณ์ บริษัทเครือข่ายหรือองค์กรชาวบ้าน พร้อมทั้งให้มีการเรียนรู้การจัดการ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชนเพื่อส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนา ด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งเสริมให้คนในชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน (คณะผู้ดำเนินงานจัดทำหนังสือ “อันเนื่องมาจากพระราชดำริ”, 2547: 25-26)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

การประยุกต์เชิงแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาเพื่อกำหนดกรอบการบริหารและการจัดการ

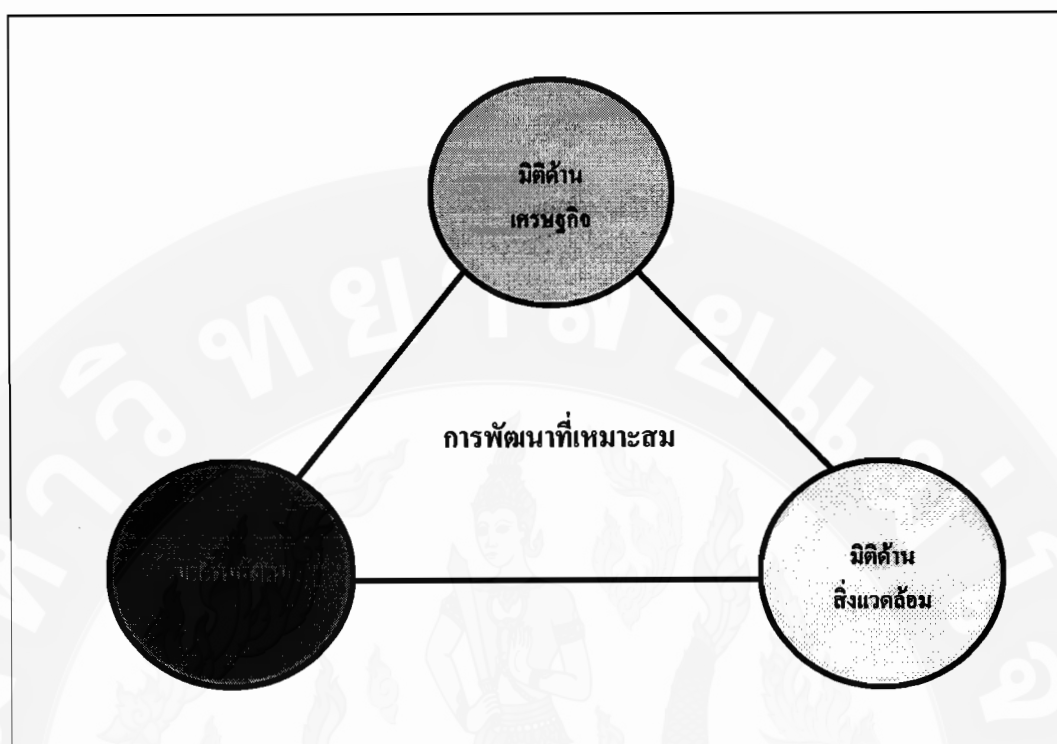
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่เหมาะสม

แนวคิดเรื่องการพัฒนา เป็นแนวคิดซึ่งเกิดจากความต้องการให้ทั่วโลก คำนึงถึง การใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดความสามารถของทรัพยากร ทำให้ คณะกรรมาธิการโลก เรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World commission on environment and development) ทำการศึกษาเรื่องการสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาและจัดทำ รายงานOur Common Future ขึ้น โดยมีการให้นิยามของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ว่า

“Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs” (WCED, 1987)

ซึ่งหมายความว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่เพียงพอกับความต้องการ ของมนุษย์ในปัจจุบัน โดยไม่เบียดบังหรือลดทอนโอกาสในการพัฒนาอย่างพอเพียงกับ ความต้องการของชนรุ่นต่อไปในอนาคต”

การพัฒนาที่จะทำการพิจารณารายละเอียดในมิติเดียวไม่ได้ ต้องพิจารณาหลาย มิติโดยนักวิชาการได้มีการศึกษาประเด็นในการพิจารณาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนา อย่างยั่งยืนออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ดัง ภาพ 4

ภาพ 4 กรอบแนวคิดการพัฒนาที่เหมาะสม
ที่มา: ประทีป พรหมสิทธิ์ (2544: 45)

1. การพัฒนาพื้นที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับทรัพยากร และศักยภาพของพื้นที่ โดยการพัฒนาพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวทางด้านสิ่งแวดล้อมต้องเน้นหนักในเรื่องการอนุรักษ์ สงวน และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ในการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำอาจดำเนินการได้เพียงบางกิจกรรมเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพในการรองรับของพื้นที่ นอกจากนี้ต้องมีการพิจารณาศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมประกอบ รวมทั้งต้องมีการควบคุมกิจกรรมการใช้ที่ดินอย่างใกล้ชิด ควบคู่กับการควบคุมการขยายตัวของที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชน ในพื้นที่ต้นน้ำหลายแห่งในประเทศไทย มีการตั้งถิ่นฐานของประชาชนอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้นจึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อนในการพัฒนา ทำให้ต้องมีการพิจารณาการดำเนินการที่จะต้องคุ้มครองทรัพยากร และพัฒนาไปพร้อมๆ กัน ดังนั้นการวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่ต้นน้ำต้องมีการประสานกันระหว่างการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในพื้นที่ และแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากร สำหรับพื้นที่กลางน้ำควรมีการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อเป็นเขตอุตสาหกรรม เขตพาณิชยกรรม และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน เพื่อลดการรบกวนต่อระบบนิเวศน์ และทรัพยากรธรรมชาติให้น้อยที่สุด โดยการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวต้องมีการป้องกัน

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เพื่อควบคุมมลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างระบบบำบัดน้ำเสียของชุมชน หรืออุตสาหกรรม การติดตั้งระบบบำบัดมลพิษอากาศของโรงงานอุตสาหกรรม หรือการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในรูปของสวนสาธารณะ เป็นต้น

2. การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ต้องเป็นการพัฒนา เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ของประชาชนซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยพิจารณาและให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการดำรงชีพ แก้ไขปัญหาความยากจน โดยวิธีของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความพอมีพอกินและไม่ฟุ้งเฟ้อ ควบคู่กับการเศรษฐกิจเพื่อค้าขาย ซึ่งเป็นการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรเพื่อผลตอบแทนในรูปของเม็ดเงิน โดยแนวทางการเพิ่มมูลค่าโดยสอดคล้องกับศักยภาพของทรัพยากรและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมมีหลายแนวทางเช่น การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนจากการแปรรูปผลผลิตจากเกษตรกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เป็นต้น

3. การพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน ต้องเสริมสร้างกระบวนการโดยนำเอา “ต้นทุนทางสังคม” ในพื้นที่มาใช้ในการพัฒนา โดยทุนทางสังคมประกอบด้วย ทุนทางทรัพยากรมนุษย์ ทุนทางสถาบัน และทุนทางปัญญา ทุนทางทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา ซึ่งหมายถึง ความเป็นบุคคลหรือชุมชนในท้องถิ่นที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนาน

ทุนทางสถาบัน หมายถึง การรวมตัวกันตามวัตถุประสงค์เฉพาะ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยอาจรวมตัวกันเป็นกลุ่มชุมชน องค์กร สถาบัน หรือเครือข่าย เช่น โรงเรียน วัด กลุ่มเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งในการพัฒนาพื้นที่ต้องดำเนินการในรูปของสถาบัน เพื่อผลักดันกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ ทุนทางปัญญา เป็นทุนที่ติดตัวมากับทุนมนุษย์ ซึ่งเกิดจากการรวบรวม สะสมความรู้ ประสบการณ์ และทักษะส่วนบุคคลมาอย่างยาวนาน หรือที่เราเรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไป ซึ่งจะส่งผลต่อความเป็นเอกลักษณ์ในการคิดค้น ประดิษฐ์ รวมทั้งสร้างนวัตกรรมทางสังคม ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เช่น การทำไร่นาสวนผสม การปลูกพืชหมุนเวียน ฯลฯ วัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง ๆ เช่น การบวชป่า การเลี้ยงผีขุนน้ำ เป็นต้น

ดังนั้นในการพัฒนาพื้นที่จึงต้องมีการพิจารณาถึงต้นทุนการทางสังคมที่มีอยู่ของชุมชน และต้องนำมาใช้อย่างสอดคล้องกับวิธีของแต่ละชุมชน

4. การอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง และฟื้นฟูทรัพยากรในพื้นที่ โดยปกติหากขาดการอนุรักษ์ทรัพยากร ทรัพยากรย่อมเกิดความเสื่อมโทรม โดยความเสื่อมโทรมของทรัพยากรอาจเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

4.1 ความไม่ชัดเจนของนโยบายการจัดการทรัพยากรหลักของประเทศ

ขาดทุนของฉันทือกำไรของแผ่นดิน

สหัส บุญฤทธิวัฒน์ (2547: 79) บันทึกไว้ว่า เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาที่บ้านขุนแปะ หมู่ที่ 12 ตำบลคอกแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ณ จุดนี้ได้มีราษฎรชาวไทยภูเขา จำนวนประมาณ 200 – 300 คน มาเข้าเฝ้าฯ และขอพระราชทานความช่วยเหลือ ของงานทำ ด้วย พวกเขาเป็นชาวไทยภูเขาที่เคยติดยาเสพติด แต่ขณะนี้ได้รับการบำบัดให้เลิกยาเสพติดแล้ว และสัญญาว่าจะเลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่ขณะนี้พวกเขาไม่มีงานทำ เข้าใจว่าคงจะไม่มีใครกล้าไปจ้างพวกนี้ทำงาน อาจจะยังไม่เชื่อใจว่าเลิกเสพยาเสพติดจริง พระองค์มีรับสั่งว่าพวกเขาสัญญากับพระองค์แล้วว่า ได้เลิกเสพยาเสพติดแล้วจริง ๆ และมาของานพระองค์ทำ “ฉันทือพระราชินี เขา มาของานฉันททำ ฉันทต้องหางานให้พวกเขาทำ” แล้วมีพระราชเสาวนีย์ให้ข้าพเจ้าพร้อมด้วย ม.ล. อนุพร เกษมสันต์ และคณะออกไปหาพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับหมู่บ้านของพวกเขา พระองค์จะทำ ฟาร์มตัวอย่าง ให้มีการปลูกพืชผัก พันธุ์ไม้ผลชนิดต่าง ๆ ให้มีการเลี้ยงปศุสัตว์ เป็ด ไก่ หมู เลี้ยง ปลา เป็นต้น หรือพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ อะไรก็ได้ที่สามารถเลี้ยงได้ ที่จะเป็อาหารแก่มชน และ ให้พวกเขาเลิกยาเสพติดและมาขอพระองค์ทำงานมารับจ้างทำงาน ข้าพเจ้าและคณะได้ออก เดินทางโดยเฮลิคอปเตอร์ของกองทัพอากาศที่ 3 เพื่อไปหาพื้นที่ และนับว่าเป็นโชคคิที่สามารถหา พื้นที่ได้ที่บ้านขุนแตะ หมู่ที่ 5 ตำบลคอกแก้ว อำเภอจอมทอง ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านขุนแปะประมาณ 10 กิโลเมตร และชาวเขาในหมู่บ้านนี้ก็เป็หมู่บ้านหนึ่งที่เข้าไปเข้าเฝ้าฯ ของงานพระองค์ทำและ พวกเขาได้จัดเตรียมพื้นที่ที่เป็สาธารณะประโยชน์สำหรับเลี้ยงสัตว์ของหมู่บ้านไว้ให้แล้ว 167 ไร่

และเมื่อพระองค์เสด็จฯ กลับมาประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน กรุงเทพมหานครแล้ว ข้าพเจ้าได้นำข้อมูลการเตรียมพื้นที่ขึ้นกราบบังคมทูลถวายรายงาน เพื่อให้มี พระราชวินิจฉัย พระองค์ทรงตรวจสอบข้อมูลด้วยพระองค์เอง ต้องเอาแผนที่ไปกางถวายให้ ทอดพระเนตร ว่าบ้านขุนแตะอยู่ตรงไหน และชาวเขาจากหมู่บ้านต่าง ๆ ที่พวกเขามาของาน พระองค์ทำอยู่ตรงไหน จะเดินทางมาได้ไหม มีหมู่บ้านหินเหล็กไฟ บ้านห้วยมะนาว บ้านห้วย ขนุน บ้านห้วยส้มป่อย และบ้านขุนแตะ ทรงเรียกเจ้าหน้าที่กองราชเลขาการในพระองค์ฯ อีก 3 คน ที่เป็คนจดว่าชาวเขาที่มาจากบ้านใดบ้างห่างจากจุดที่จะทำฟาร์มตัวอย่าง เท่าไร พวกเขาจะเดินทางมาทำงานได้อย่างไร บางคนอาจจะมาเข้า เย็นกลับได้ บางคนอาจจะ ต้องมีที่พักค้างคืนให้ ต้องจัดที่พักให้ด้วย ทรงคิดให้อย่างละเอียด รับสั่งว่า “สหัส วันนี้เธอ สอบผ่าน ” และให้รับดำเนินการได้เลย ให้มาขอยืมเงินจากมูลนิธิสิปปาธิ์ฯ ไปดำเนินการ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านขุนแตะ จึงได้เกิดขึ้นเป็ฟาร์มตัวอย่างใน

พระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเป็นแห่งแรก และได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านขุนแตะ เมื่อได้ดำเนินงานในขั้นแรกได้จ้างคนงานชาวเขามาทำงาน ประมาณวันละ 40 คน ก่อนวันเสด็จฯ ไปทรงตรวจเยี่ยมโครงการฯ ในปี 2541 ทรงให้ข้าพเจ้าเข้าเฝ้าฯ ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อกราบบังคมทูลถวายรายงานในการดำเนินงานของโครงการฯ ว่ามีการดำเนินงานอะไรบ้าง มีการปลูกพืชผักอะไร มีการเลี้ยงเป็ดเทศ เป็ดไข่ ไก่บ้าน ไก่ไข่ เลี้ยงแกะ อะไรบ้างเล็กน้อยเท่าไร และรับสั่งถามว่าที่ฟาร์มตัวอย่างบ้านขุนแตะนี้จ้างคนงานไว้เท่าไรข้าพเจ้ากราบบังคมทูลไปว่า ประมาณ 40 คน อันนี้ไม่พอพระทัยอย่างมาก รับสั่งว่า มีพวกชาวเขาจำนวนมากของงานพระองค์ทำ แต่ฟาร์มตัวอย่างนี้จ้างงานไว้แค่ 40 คนเท่านั้น ไม่ถูกต้องตามพระราชประสงค์ของพระองค์ที่จะให้ฟาร์มตัวอย่างเป็นแหล่งที่คนจนจะมารับจ้างทำงาน ให้จ้างคนยากจนเข้ามาทำงานให้มากกว่านี้ ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลไปว่า ถ้าจ้างคนงานเข้ามาทำงานมาก ๆ อาจจะต้องขาดทุน เพราะผลผลิตออกมายังน้อยอยู่ พระองค์มีรับสั่งว่า “อย่ามาพูดเรื่องกำไรขาดทุนกับฉันนะ ฉันต้องการให้คนจนมีงานทำมาก ๆ ขาดทุนของฉัน คือกำไรของแผ่นดิน” แล้วทรงสั่งสอนข้าพเจ้าเข้าใจว่า “กำไรของแผ่นดิน” คืออะไร การที่ทำให้คนยากคนจนในชุมชนนั้น ๆ มีงานทำ พวกเขามีรายได้ มีเงินไปเลี้ยงครอบครัวไม่ต้องไปเป็นโจร ไม่ต้องไปเป็นขโมย ไม่ต้องไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ไปตัดไม้ทำลายป่า ไม่ไปเผาป่า ชุมชนนั้น ๆ ก็มีความสุข ความสงบ ตำบลนั้น อำเภอนั้น จังหวัดนั้น ๆ ก็จะมีมีความสุข ความสงบ ประเทศชาติก็จะมีมีความสุข ความสงบนี้แหละคือ “กำไรของแผ่นดิน”

จากนั้น ฟาร์มตัวอย่างในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แห่งต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นมาเป็นลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๆ 4 ประการ คือ หนึ่ง เป็นแหล่งจ้างแรงงานของชาวบ้านที่ยากจน สอง เป็นแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัยให้แก่ชุมชนนั้น ๆ และชุมชนใกล้เคียง มีรับสั่งว่า นี่แหละคือ “Food Bank” ของพระองค์ สาม เป็นแหล่งให้วิชาความรู้ในการประกอบอาชีพพวกเขาเข้ามาทำงานพวกเขาได้รับความรู้ เป็นการเรียนรู้แบบ “learning by doing” เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถนำไปดำเนินการเองได้ในที่ดินของตนเอง และ สี่ ที่กำลังจะตามมาคือ มีคนเข้าไปเที่ยว ต่อไปจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งขณะนี้เกือบทุกจุดก็เริ่มมีคนเข้าไปเที่ยวศึกษาหาความรู้แล้ว

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านแม่ต๋องคิง หมู่ที่ 5 ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ก็เกิดตามฟาร์มตัวอย่างฯ บ้านขุนแตะในปีเดียวกัน พระองค์เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านแม่ต๋องคิง เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2540 และพระราชทาน “ธงพิทักษ์

ป่าเพื่อรักษาชีวิต” ให้แก่บ้านแม่ตุงติง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ช่วยกันดูแลรักษาป่า จนได้รับพระราชทาน “ธงพิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” และชาวบ้านมาสาบานตนต่อพระพักตร์ว่าพวกเขาจะไม่ตัดไม้ทำลายป่า จะไม่ล่าสัตว์ป่า และพร้อมใจกันถวายเป็นที่ล่าสัตว์ มีพระราชเสาวนีย์ว่าจะพระราชทานความช่วยเหลือพวกเขาให้มีงานทำและมีอาหารโปรตีนไว้รับประทานในชุมชน พวกเขาจะได้ไม่ต้องเข้าไปตัดไม้ทำลายป่า และล่าสัตว์ป่าจึงมีพระราชเสาวนีย์ให้ดำเนินงาน โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ที่บ้านแม่ตุงติง ขึ้นในปี 2540 มีพื้นที่ดำเนินการในขั้นแรกประมาณ 80 ไร่ พื้นที่บางส่วนทรงจัดซื้อด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ บางส่วนชาวบ้านน้อมเกล้าถวาย และบางส่วนกรมป่าไม้อนุญาตให้ใช้พื้นที่

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านป่าหมือชา หมู่ที่ 5 ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ได้ดำเนินงานในปี 2542 เนื่องจากมีชาวบ้านยากจนในจังหวัดนราธิวาส (ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยอิสลาม) มาขอพระราชทานความช่วยเหลือ ของงานพระองค์ทำเนื่องจากตกงาน ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ที่จะเลี้ยงครอบครัว จึงมีพระราชเสาวนีย์ ให้จัดหาพื้นที่มาดำเนินงานโครงการฟาร์มตัวอย่างขึ้น เพื่อช่วยเหลือคนยากจน ให้มาทำงานในฟาร์มตัวอย่างแห่งนี้ ขณะนี้มีคนงานทำงานอยู่ในฟาร์มฯ วันละ 200 – 250 คน ฟาร์มตัวอย่างแห่งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในการดำเนินงานในขั้นแรกเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ขณะนี้ฟาร์มแห่งนี้เป็นแหล่งจ้างแรงงาน เป็นแหล่งผลิตพืชผักและอาหารปลอดภัยสารพิษให้แก่จังหวัด เป็นแหล่งเข้ามาศึกษาหาความรู้ และแหล่งท่องเที่ยวด้วยแล้ว

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ หนองหมากเผ่า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีพระราชเสาวนีย์ให้ดำเนินงานในปี 2542 เพื่อพระราชทานความช่วยเหลือให้ชาวบ้านยากจนที่ไม่มีงานทำ และชาวบ้านยากจนที่ทรงพบขณะเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรตามหมู่บ้านยากจนในจังหวัดสกลนครและจังหวัดใกล้เคียง ให้เข้ามาทำงานและศึกษาหาความรู้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ทรงจัดให้มีการฝึกอบรมเกษตรกร จัดทำเป็นหลักสูตร “เกษตรกรหมู่บ้าน” แล้วให้เรียนที่ฟาร์มตัวอย่างแห่งนี้

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านบ่อหวี ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีพระราชเสาวนีย์ให้ดำเนินงานในปี 2545 สถานที่แห่งนี้อยู่ห่างจากชายแดนไทย-พม่า แค่ 3 กิโลเมตรเท่านั้น เพื่อช่วยให้ราษฎรที่อยู่ติดชายแดน 5 หมู่บ้าน อันได้แก่ บ้านพระกำ บ้านหนองตาดัง บ้านบ่อหวี บ้านห้วยม่วง และห้วยน้ำหนัก ให้ราษฎรที่ยากจนทั้ง 5 หมู่บ้าน มาทำงานที่ฟาร์มตัวอย่างแห่งนี้ให้มีงานทำ มีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว มีความรู้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร อันนี้เพื่อความมั่นคงของหมู่บ้านชายแดนของประเทศไทยด้วย สร้างความมั่นคง กินดีอยู่ดี ความสงบสุข ให้แก่หมู่บ้านชายแดนดังกล่าว ที่ฟาร์มแห่งนี้ แต่

ทำงานมาได้ 2 ปีกว่าเท่านั้น ก็เห็นผลประการหนึ่ง คือ เมื่อก่อนสภาพป่าไม้โดยรอบ ๆ โครงการฟาร์มตัวอย่างฯ ทุก ๆ ปีจะมีไฟป่าเกิดขึ้นมาก แต่ในปี 2546-2547 ที่ผ่านมา แทบจะไม่ มีไฟป่าเลย และการตัดไม้ทำลายป่าโดยเฉพาะป่าไม้ไผ่ก็แทบจะไม่พบเช่นเดียวกันรับสั่งว่าพวกที่ เขาไปจุดไปเผาป่าและไปตัดต้นไม้พวกเขามีงานทำแล้ว มาทำงานฟาร์มตัวอย่างฯ มีรายได้แล้ว พวกเขาก็ไม่ไปจุดไฟเผาป่า ไม่ไปตัดไม้ทำลายป่า แค่นี้ก็คุ้มแล้ว

จากโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านขุนแตะ เมื่อปี 2540 เป็นต้นมา ได้พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินงานโครงการฟาร์มตัวอย่างที่จุดต่าง ๆ เพิ่มเติมขึ้นมาเป็น ลำดับ รวม 17 แห่ง ขณะนี้กำลังดำเนินงานที่จังหวัดนครพนม บุรีรัมย์ อุบลราชธานี และที่ อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาสอีกแห่งหนึ่ง

นอกเหนือจากโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ แล้วตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมาได้ พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินงานโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำรินี้ใน จังหวัดเชียงใหม่ จัหวัดเชียงราย และจังหวัดน่าน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงโครงการฟาร์มตัวอย่าง ฯ แต่ดำเนินงานในพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำลำธารถูกบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำลำธารถูกบุกรุก ทำลายอย่างมาก เพื่อเป็นการป้องกันการบุกรุกทำลายป่า พระองค์เสด็จไปทอดพระเนตรสภาพ พื้นที่ป่าที่ถูกทำลายด้วยพระองค์เองทุกจุด ทรงให้ชาวเขาที่ไปบุกรุกป่าไม่มาเข้าเฝ้าฯ แล้วทรงขอ พื้นที่ที่พวกเขาบุกรุกไว้ส่วนหนึ่ง นำมาจัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง บนสถานีนี้จะมีการปลูก พืช ผัก ผลไม้ชนิดต่าง ๆ ไม้ดอก เห็นที่จะเป็นอาหาร และสามารถปลูกได้บนพื้นที่นั้น ๆ จ้าง พวกชาวเขาหมู่บ้านนั้น ๆ เข้ามาทำงานเพื่อให้พวกเขามีรายได้ให้พวกเขาทำงานไปศึกษาหาความรู้ จะได้พากลับไปทำในที่ดินของตนโดยไม่ต้องไปบุกรุกป่าต่อไปจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้ หมู่บ้าน แนะนำและหาพันธุ์พืชที่เหมาะสมให้แก่ชาวบ้าน พื้นที่ที่เป็นที่สูงชันมาก ไม่เหมาะสม กับการทำงานเกษตรก็ให้นำมาปลูกเป็นป่าไม้ดั้งเดิม พระราชทานธนาคารข้าวให้แก่หมู่บ้านนั้น ๆ ทรงให้กรมประมงศึกษาถึงพันธุ์สัตว์น้ำ ปลาชนิดต่าง ๆ กบ เขียด ปู ชนิดต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ตาม ลำห้วยลำธาร และเป็นอาหารของพวกชาวเขาในหมู่บ้านนั้น ๆ นำไปขยายพันธุ์แล้วนำกลับมา ปล่อย เพื่อให้เป็นอาหารแก่พวกชาวเขา ตลอดจนทรงให้อาชีพเสริมแก่พวกเขา พวกผู้หญิงทอผ้า ปักผ้า พวกผู้ชายทำเครื่องเงิน เป็นต้น

ขณะนี้มีการดำเนินงานโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริแล้ว 14 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ 7 แห่ง ในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดน่าน 3 แห่ง

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ 17 แห่ง และโครงการสถานีพัฒนาการ เกษตรที่สูงตามพระราชดำริ 14 แห่ง ทุกแห่งต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานอย่างมาก ซึ่งก็ ได้รับความอนุเคราะห์งบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอัน

เนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองทัพอากาศที่ 1-4 กองทัพเรือ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในปีแรกๆ (บางโครงการสำนักงาน กปร. ก็ให้การสนับสนุนติดต่อกันหลายปี บางหน่วยงานก็ให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง) ในเรื่องของสาธารณูปโภคอาคารสำนักงาน สิ่งอำนวยความสะดวก ถนน แหล่งน้ำ ส่วนค่าจ้างแรงงาน คนงานในฟาร์มและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานในปีต่อๆ มานั้น ใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ พระราชทานมาให้ดำเนินงาน ซึ่งในปี 2546 ที่ผ่านมามีเฉพาะโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ 9 แห่ง ใช้เงินไปทั้งสิ้นประมาณ 50 ล้านบาท

แต่ทุกครั้งที่พระองค์เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ ในแต่ละพื้นที่ ก็จะทรงเน้นในเรื่องการจ้างแรงงานให้ราษฎรที่ยากจนได้เข้าทำงานมาก ๆ มิได้ทรงคิดถึงเรื่องกำไร-ขาดทุน แต่เพียงด้านเดียว ทรงให้คำนึงถึงผลประโยชน์ หรือกำไรทางสังคมที่จะเกิดขึ้น ติดตามมาอย่างต่อเนื่องในอนาคต

“ขาดทุนของฉันทือกำไรของแผ่นดิน” พระราชดำรัสสั้น ๆ ง่าย ๆ แต่มีความหมายที่กินใจยิ่งนัก เพราะนั่นคือ น้ำพระราชหฤทัยที่สะอาดบริสุทธิ์จริงในอันที่จะทรงช่วยเหลือราษฎรทุกหมู่เหล่าที่ได้รับความทุกข์ยาก เดือดร้อน ไม่ว่าจะเป็นราษฎรในภาคใด เหนืออีสาน ได้ กลาง ไม่ว่าจะเป็นนัถือศาสนาใด พุทธ คริสต์ อิสลาม พุทธศาสนาใด ไทย ขาวี กะเหรี่ยง อาข่า ม้ง ลีซอ มูเซอ ทรงไม่แบ่งแยกหรือเน้นเฉพาะคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเท่านั้นด้วยการทุ่มเททั้งกำลังพระวรกาย กำลังพระราชหฤทัย และกำลังพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เสด็จฯ ไปทุกหนทุกแห่งในถิ่นทุรกันดาร ที่ทรงทราบว่าราษฎรของพระองค์เดือดร้อน ทุกข์ยาก เพื่อไปพระราชทานความช่วยเหลือให้ราษฎรของพระองค์มีชีวิตที่ดีขึ้น ชาวบ้านที่ยากจน ชาวนาที่ยากจนให้มีอาชีพ มีรายได้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวมีความสุขอย่างพอเพียงกับอัตภาพ

โครงการฟาร์มตัวอย่างฯ และโครงการสถานีวิจัยการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ทั้งสองโครงการนี้นับเป็นตัวอย่างหนึ่งของโครงการตามพระราชดำริต่าง ๆ อีกจำนวนมาก ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานความช่วยเหลือให้แก่พสกนิกรของพระองค์ ก่อให้เกิดความมั่นคง ความผาสุก ความสวัสดิแก่ชุมชนนั้น ๆ และแก่แผ่นดินนี้สืบไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทรงชัย ดิษยานนท์ (2541: 39) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการศึกษาพบว่า ด้านอาชีพเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกสิกรรมเป็นหลักโดยมีรายได้ 10,001–20,000 บาท และส่วนใหญ่มีอาชีพเสริมคือ การเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพต้องซื้ออาหารมาบริโภค เนื่องจากผลิตเองได้น้อย ภาวะสุขภาพส่วนใหญ่แข็งแรง

ด้านความรู้ของเกษตรกรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นส่วนใหญ่รู้จักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยทราบจากแหล่งข้อมูลโทรทัศน์ และส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านเกษตรทฤษฎีใหม่

ด้านการบริโภคพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการกินอยู่อย่างประหยัดและการบริโภคอาหารที่ปราศจากสารเคมีทำให้ สุขภาพอนามัยดี เป็นการลดมลภาวะ มีผลทำให้สิ่งแวดล้อมดี ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรายได้พบว่าเกษตรกรมีความรู้ว่าการทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดการงดใช้สารเคมีซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิต

ด้านความพึงพอใจในชีวิต เกษตรกรมีความรู้ว่าการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงทำให้มีความพึงพอใจในชีวิต

ด้านความสามัคคีในชุมชน พบว่ามีความรู้ว่าการสามัคคีจะทำให้ชุมชนแข็งแรงพึ่งตนเองได้ และสามารถเป็นที่พึ่งของผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้

ในภาพรวมของการปฏิบัติพบว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.8 และทัศนคติในการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างความ มั่นคงทางรายได้ของครอบครัว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.9 มีทัศนคติเห็นด้วยมาก ร้อยละ 18.1 มีทัศนคติเห็นด้วยปานกลาง

สมศรี จินะวงศ์ (2544: 350-337) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการ วิจัยพบว่า

1. แนวคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและปัจจุบันมีทั้งสิ่งที่เป็นจุดร่วมและจุดต่าง สำหรับจุดร่วมคือ การเน้นในเรื่องพออยู่ พอกิน การพึ่งตนเอง การพึ่งพาซึ่งกันและกัน การมีความสุขตามอัตภาพโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม จุดต่างคือ สภาพปัจจุบันการผลิตเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการในการบริโภค ของครัวเรือน และเพื่อการค้า

การบริโภคเพื่อตอบสนองการดำรงและพัฒนาคุณภาพชีวิต การแลกเปลี่ยนมีทั้งในระดับชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก การจัดสรรหรือการแบ่งปันเป็นไปทั้งในระดับชุมชนและระดับรัฐ

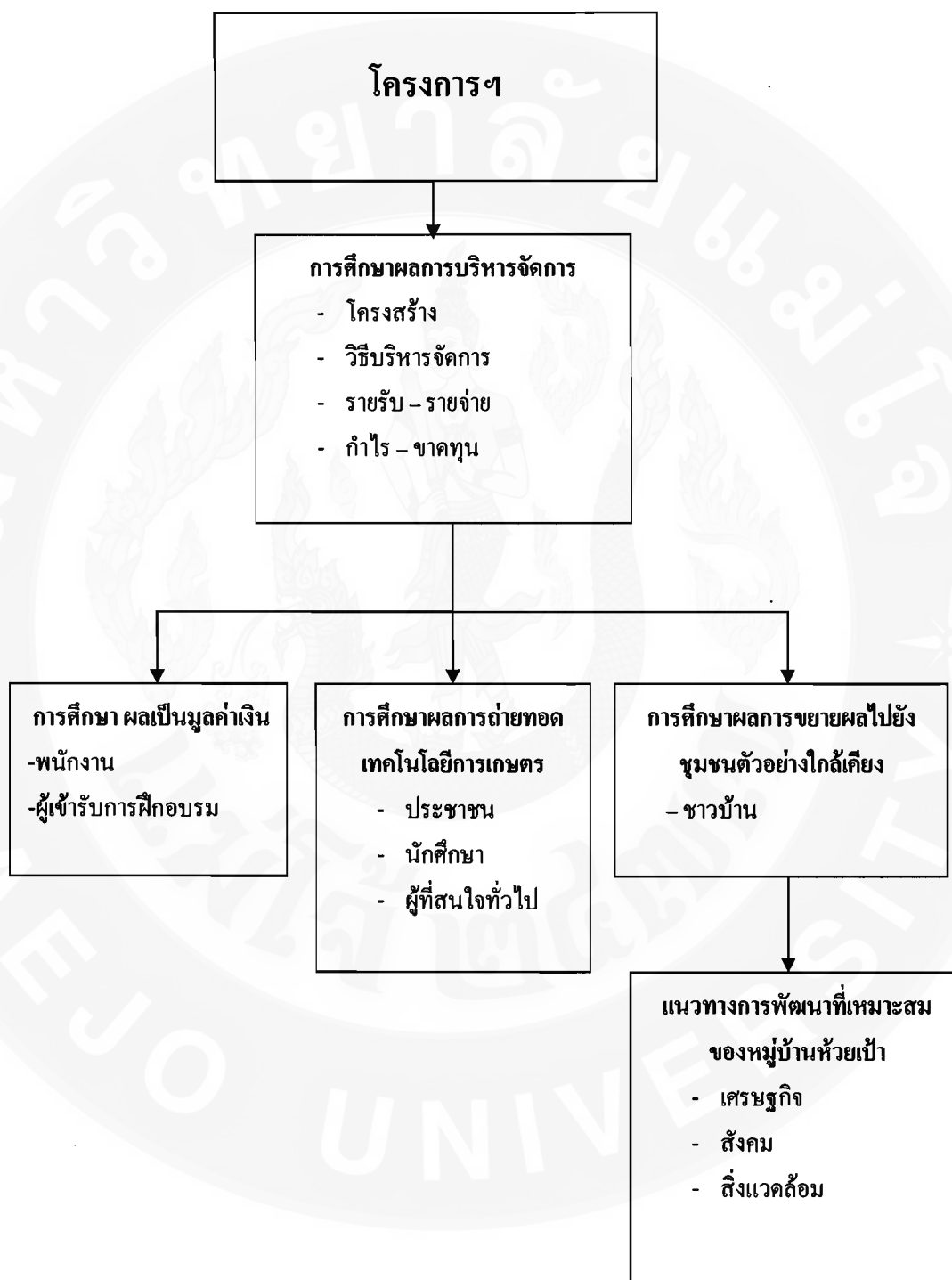
2. กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอาศัยปัจจัยการเรียนรู้ทั้งปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกและปัจจัยสภาพแวดล้อมโดยมีลักษณะการเรียนรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและ การรวม กลุ่มจากแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนและนอกชุมชน โดยชุมชนบ้านสุขใจ จังหวัด กาฬสินธุ์ ใช้ศรัทธาที่มีต่อบุคคลและชุมชนพอเพียง

3. เมื่อพิจารณาจากแหล่งที่มาของรายได้หลักและรายได้เสริม พบว่า หลังจากที่ชุมชนใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง การกระจายรายได้ของคนในชุมชนดีขึ้น

ประทีป พรหมสิทธิ์ (2544: 45) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง” จากการศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทราบว่า เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ หลักสันโดษ โดยหมายความว่า ความพอดี พอเพียง พอประมาณ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยพุทธศาสนายอมรับความสามารถของมนุษย์ ซึ่งพัฒนาไปสู่เป้าหมายในการแก้ไขปัญหามนุษย์และสังคมที่มีอยู่ได้ ด้วยการศึกษาค้นคว้าให้เข้าใจใน ชีวิต จิตใจ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นขั้นเป็นตอนซึ่งจะทำให้การจัดการเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการวิเคราะห์เชิงปรัชญาพบว่า แนว คิด เศรษฐกิจพอเพียง เชิงปรัชญาตั้งอยู่บน 3 ทฤษฎี คือ ประสพการณ์นิยม ปฏิบัตินิยม และธรรมชาตินิยม หลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาจากภายในสู่ภายนอกที่มุ่งเอาชนะกิเลสที่มีอยู่ในจิตใจ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการมีปัญญารู้เท่าทัน แก้ไขปัญหาและการพัฒนาตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อมด้วยความสมดุล สามารถประยุกต์กับสังคม ชุมชนอื่น ๆ ได้

จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้แนวคิดมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพ 5

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “ผลที่ได้รับจากโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กรมศึกษา: บ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยใช้การสัมภาษณ์และแบบสัมภาษณ์ (interview form) และการจัดอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัย คือ โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และชุมชนหมู่บ้านห้วยเป้า หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่พนักงาน ผู้บริหารของโครงการฯ และอาสาสมัครปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเครื่องมือที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ

1. การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (indepth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ความต้องการของชุมชน ทศนคติเกี่ยวกับโครงการฯ รวมทั้งประโยชน์ที่ได้รับและผลเสียที่ทำให้ชุมชนประสบกับปัญหาในด้านใดบ้าง
2. แบบสัมภาษณ์ (interview form) เป็นชุดคำถามซึ่งรวบรวมขึ้นอย่างมีกฎเกณฑ์และวิธีการ เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริง ความคิด เกี่ยวกับการเข้าร่วมฝึกอบรมของโครงการฯและอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์การรวบรวมข้อมูลแต่ละเรื่องนั้น ๆ

3. แบบสังเกต ใช้เทคนิควิธีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน และกระบวนการคิดของกลุ่มชาวบ้าน โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มชาวบ้าน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการต่าง ๆ โดยสังเกตเกี่ยวกับ สภาพทั่วไป ที่ตั้ง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตไปตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อความถูกต้อง

4. การระดมความคิดผ่านเวทีชุมชน การสนทนาแลกเปลี่ยนแนวคิดกับกลุ่มชุมชนตัวอย่างเพื่อให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มชุมชนตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field survey) ผสมผสานกับการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. การสำรวจเอกสาร (documentary research) จากการศึกษาค้นคว้า รวบรวมแนวคิดจากเอกสารวิชาการต่างๆ ตลอดจนผลงานวิจัยเกี่ยวข้องต่าง ๆ

2. การวิจัยภาคสนาม (field research) จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเอกสารต่างๆ มาประยุกต์จัดทำเป็น แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แล้วนำไปเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholders) กับโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการ และมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมเก็บข้อมูล

1.1 ทำความเข้าใจระหว่างนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ในเรื่องของวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมถึงการวางแผนการดำเนินการวิจัย การสร้างเครื่องมือ และวิธีการทำงานร่วมกัน

1.2 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่โครงการฯ โดยตรงเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัยและนัดหมาย กับชุมชนตัวอย่าง คือชาวบ้านบ้านห้วยเป้า ขอความร่วมมือในการ ขอข้อมูล

1.3 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ศึกษา เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลของโครงการฯ และอื่น ๆ

2. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data)

2.1.1 ศึกษาความเป็นจริงที่เกิดขึ้น โดยทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นการวิจัย และผลที่ได้รับจากการวิจัย รวมถึงแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเน้นการศึกษาผลที่ได้รับจากโครงการฯ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. เข้าศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย คือ โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ

2. คัดเลือกข้อมูลให้กับโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และชุมชนตัวอย่าง เพื่อร่วมตรวจสอบข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม ตามกระบวนการ การดำเนินการวิจัย

2.1.2 เก็บข้อมูลในช่วงของการลงพื้นที่ เช่น การลงไปสัมภาษณ์ชาวบ้าน เพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ตลอดจนการระดมความคิดเห็นผ่านเวทีชุมชน การสนทนาแลกเปลี่ยนแนวคิดกับกลุ่มชุมชนตัวอย่าง (focus group discussion)

2.1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการแลกเปลี่ยนแนวคิดมาวิเคราะห์ แล้วจัดทำแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1.4 อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงให้ถูกต้อง

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เก็บข้อมูลโดยการรวบรวมจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ ตำรา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของโครงการฯ และชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า รวมทั้งแนวคิดการพัฒนาชุมชน แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยปฏิบัติการและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์รายรับ รายจ่าย กำไร ขาดทุนระหว่างปี 2547–2549 ของโครงการฯ โดยใช้สมการทางการเงิน ร้อยละ ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์รายได้และค่าใช้จ่าย และวิเคราะห์การดำเนินการของโครงการฯ ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (MCKINSEY'S 7 – S)

2. วิเคราะห์ผลการศึกษาเป็นมูลค่าเงินจากพนักงานและผู้เข้าร่วมฝึกอบรมส่วนผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่ประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป วิเคราะห์จากผู้ตอบแบบสอบถามของโครงการฯ จำนวน 430 คน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย

ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (weight mean score: WMS) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538: 20) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

3. วิเคราะห์ผลการดำเนินการของโครงการฯ ในด้านการขยายผลไปสู่ชุมชน ตัวอย่างโดยใช้การวิเคราะห์ 2 ห่วง 3 เงื่อนไข จากแนวคิดพระราชปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำเสนอในรูปแบบของค่าความถี่ และร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลที่ได้รับจากโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ภูมิศึกษา : บ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลจากการบริหารจัดการของโครงการฯ ในด้านโครงสร้าง และวิธีบริหารจัดการรายรับ-รายจ่าย กำไร-ขาดทุน ระหว่างปี 2547-2549 รวมทั้งผลที่เป็นมูลค่าเงินที่จ่ายไปในส่วนของพนักงานโครงการฯ และผู้เข้าร่วมฝึกอบรม ศึกษาผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่ประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ศึกษาผลการดำเนินการของโครงการฯ ในด้านการขยายผลไปสู่ชุมชนตัวอย่าง บ้านห้วยเป้า หมู่ 1 ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนศึกษาหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมของชุมชนตัวอย่าง บ้านห้วยเป้า หมู่ 1 ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลจากการบริหารจัดการของโครงการฯ ในด้านโครงสร้างและวิธีบริหารจัดการรายได้และรายจ่าย กำไร-ขาดทุน ระหว่างปี 2547-2549 รวมทั้งผลที่เป็นมูลค่าเงินที่จ่ายไปในส่วนของพนักงานโครงการฯและผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ส่วนที่ 2 ผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่ประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

ส่วนที่ 3 ผลการดำเนินการของโครงการฯ ในด้านการขยายผลไปสู่ชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

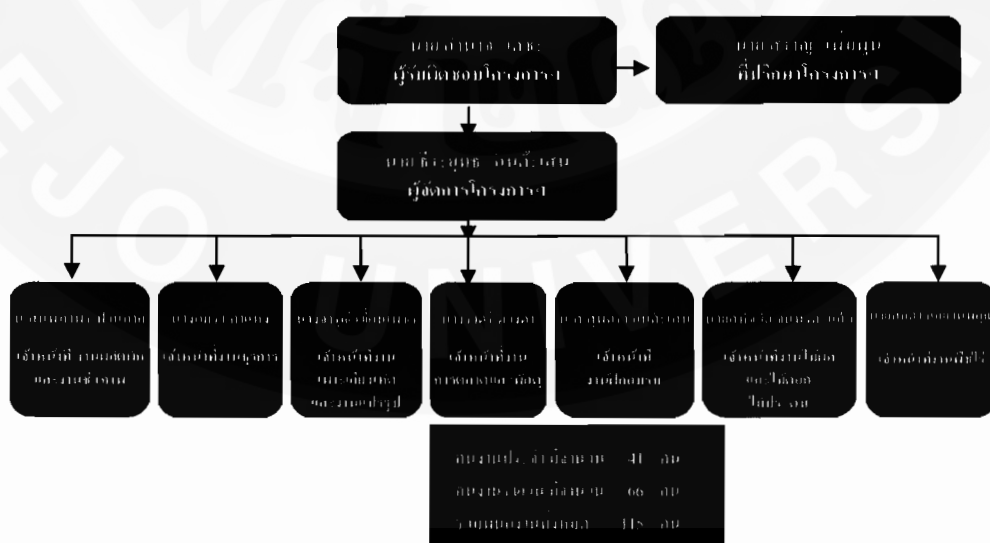
ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมของชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

**ส่วนที่ 1 ผลจากการบริหารจัดการของโครงการฯ ในด้านโครงสร้าง
และวิธีบริหารจัดการรายได้ และรายจ่าย กำไร-ขาดทุน ระหว่าง
ปี 2547-2549 รวมทั้งผลที่เป็นมูลค่าเงินที่จ่ายไปในส่วนของ
พนักงานโครงการฯและผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรม**

จากการศึกษาโครงสร้างและรูปแบบการบริหารจัดการโดยการนำทฤษฎีสากล MCKINSEY'S 7 – S เข้าไปวิเคราะห์พบว่าโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย ในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นดังนี้

โครงสร้างองค์กร

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีโครงสร้างการบริหารจัดการ ดังนี้ นายอำนาจ เดชะ ผู้ดูแลพระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์ เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบโครงการฯ นายสรายุ เพิ่มพูน ที่ปรึกษาโครงการฯ นายธีระยุทธ อินตะเสน ผู้จัดการโครงการฯ นางสาวจรรณี ศรีวงษา หัวหน้ากลุ่มงานการเพาะเลี้ยงเห็ดและงานแปรรูป นางอมรา วิภาตะศิลปิน หัวหน้ากลุ่มงานธุรการและการเงิน นางสาว นิภาพร ปวนกาศ หัวหน้ากลุ่มงานผลิตพืชผักและงานชีวภาพ นายสหังชัย จันทร์ตะแก้ว หัวหน้ากลุ่มงานไม้ผลและการขยายพันธุ์ นางราตรี ดวงตา หัวหน้ากลุ่มงานการตลาดและพัสดุ นายศักดิ์ กัลยานพคุณ หัวหน้ากลุ่มงานพืชไร่ และแบ่งพื้นที่เป็นกลุ่มงานต่าง ๆ ตามลักษณะการดำเนินงาน ทางด้านการเกษตร ออกเป็น 7 กลุ่ม ดังภาพ 6

ภาพ 6 แผนผังองค์กรของโครงการฯ

โครงสร้างของโครงการฯ มีการจัดแบ่งสายงานต่างๆของพนักงานตามผลิตภัณฑ์และกิจกรรมหลัก ซึ่งเป็นลักษณะโครงสร้างองค์กร แนวราบ ที่ง่ายต่อการสื่อสารและประสานงานภายในองค์กรเช่นเดียวกับโครงสร้างองค์กร โดยทั่วไปที่ จะนิยมแบ่งตาม หน้าที่ความรับผิดชอบหลัก และหน่วยธุรกิจขององค์กร

ระบบการบริหารจัดการ ของโครงการฯ

ผู้จัดการโครงการฯ มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางองค์กร เสนอและถ่ายทอดนโยบายที่มาจากส่วนกลางให้เจ้าหน้าที่ได้รับทราบและปฏิบัติ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการตามระบบราชการ และยังมีการจัดการเอกสารตามระบบราชการด้วย แต่ขณะเดียวกัน ในแง่การบริหารจัดการได้มีความพยายามในการนำเทคนิคการบริหารจัดการตามระบบบริษัทเอกชน เข้ามาช่วย เพื่อให้ลดความยุ่งยาก ซับซ้อน โดยใช้การจัดการแนวราบ แต่ละกลุ่มงานสามารถสื่อสารกันได้โดยตรงในการประชุม ซึ่งได้จัดให้มีการประชุมร่วมภายในองค์กร เดือนละ 1 ครั้ง

จากการศึกษาพบว่าปัญหาในการบริหารจัดการส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาในการจัดการฟาร์ม ซึ่งมีสาเหตุมาจากการประสานงานภายในระหว่างหน่วยการผลิตขององค์กร

รูปแบบการบริหารงาน

การบริหารงานในโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ใช้หลักการบริหารงานเป็นแบบกึ่งระบบราชการและระบบเอกชน การตัดสินใจส่วนใหญ่อยู่ที่ผู้จัดการโครงการฯ ผู้จัดการโครงการฯ มีความเป็นกันเองกับพนักงาน โดยมีการสื่อสารแบบสองทาง เนื่องจากคนงานส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านที่อยู่หมู่บ้านในบริเวณใกล้กับโครงการฯ ซึ่งเป็นชาวไทยใหญ่ โดยในขั้นเริ่มต้นได้ไปอบรมวิธีการทำงานเบื้องต้น และทำการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง จนในที่สุดมีความเชี่ยวชาญในการทำงาน

ปัจจุบันโครงการฯ มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กร การทำงานเป็นทีม และเน้นเรื่องคุณภาพการทำงาน นอกจากนี้โครงการฯ ยังต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสนองตอบความต้องการต่อลูกค้าอย่างดีที่สุด เพื่อผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน และส่งมอบผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สุดแก่ลูกค้า โดยการใช้วัตถุดิบและแรงงานในการผลิตที่มีคุณภาพดี

บุคลากร

ปัจจุบันโครงการฯ มีพนักงานทั้งสิ้น 115 คน ประกอบ ผู้รับผิดชอบโครงการฯ ผู้จัดการโครงการฯ เจ้าหน้าที่ของกลุ่มงาน 7 คน คนงานประจำ 41 คน และคนงานรายวัน 66 คน ซึ่งในการจัดคนเข้าทำงานในโครงการฯ ประกอบด้วย การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหาและคัดเลือก การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวางแผนทรัพยากรมนุษย์

โครงการฯ มีการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดแผนด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อจัดหาบุคคลที่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในกลุ่มงานด้านต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับงานในแต่ละกลุ่ม

2. การสรรหาและการคัดเลือก

การสรรหาพนักงานของโครงการฯ มีวิธีการสรรหาจากภายนอกเท่านั้น ซึ่งในการสรรหาจากภายนอกแบ่งได้ 2 แบบคือ

1. จากคนรู้จัก เช่น จากญาติ เพื่อน และพนักงานในโครงการฯ แนะนำให้
2. จากการติดประกาศรับสมัครงานหน้าโครงการฯ ในการรับพนักงานเข้าทำงานจะพิจารณาถึงความเหมาะสมในแผนงานนั้นๆ เป็นสำคัญ

ในการคัดเลือกพนักงานเข้าทำงานของโครงการฯ มีการคัดเลือกผู้สมัครที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงานมากที่สุด โดยต้องมีความพร้อมและมีศักยภาพในการทำงาน ขั้นตอนในการคัดเลือกพนักงานของโครงการฯ แบ่งได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรับสมัครและกรอกใบสมัคร
2. การตรวจสอบหลักฐาน
3. การสัมภาษณ์เพื่อรับเข้าทำงาน
4. การตัดสินใจขั้นสุดท้าย

ขั้นตอนการคัดเลือก

เกณฑ์ในการรับการคัดเลือก

กรอกใบสมัคร

– ระดับการศึกษา

– ประสบการณ์ทำงาน

ตรวจสอบหลักฐาน

– ข้อมูลต้องเป็นจริงทุกประการ

สัมภาษณ์เพื่อรับเข้าทำงาน

– มีความสนใจในงาน

ตัดสินใจขั้นสุดท้าย

- มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน
- พิจารณาจากข้อมูลต่างๆ ประกอบกัน

หลังจากได้เลือกพนักงานเข้าทำงาน มาเป็นพนักงานระดับแรงงาน ทางโครงการฯ จะให้พนักงานทำงานรายวันก่อน หากพ้นช่วงระยะเวลา 3 เดือน จะปรับให้เป็นรายเดือน แต่ถ้าพนักงานสามารถพัฒนาฝีมือได้เร็วจะถูกเลือกมาเป็นพนักงานรายเดือนก่อนพ้นระยะเวลาทดลองงาน โดยการถูกกำหนดให้ทำงานเป็นรายวันหรือรายเดือนขึ้นอยู่กับอายุของงานเป็นหลัก พนักงานจะมีวันหยุดประจำปี 1 วัน คือวันอาทิตย์ และวันหยุดตามประเพณี 16 วันในปี

3. การพัฒนาแรงงาน

โครงการฯ ถือว่าการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรและพนักงานเป็นสิ่งสำคัญต่อองค์กร ดังนั้นจึงจัดให้มีการอบรมถ่ายทอดความรู้ และสัมมนาเป็นประจำ

4. การประเมินผลการปฏิบัติงาน

ในการประเมินผลของโครงการฯ จะมีการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงาน ว่าทำงานได้ตามที่กำหนดหรือไม่ โดยในการประเมินผลจะดูจากชิ้นงานที่ผลิตออกมาว่าได้มาตรฐานหรือไม่ และดูปริมาณงานที่ผลิตได้ในแต่ละวันว่า ผลิตได้จำนวนเท่าไร เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจในการกำหนดผลตอบแทน และการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรต่อไป

ความเชี่ยวชาญ

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองยางในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้จัดให้มีการเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยได้จัดส่งไปอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับทุกคนในโครงการฯ พร้อมกับจัดการดูงานนอกสถานที่ และมีการสร้างแรงจูงใจโดยการให้รางวัล และเพิ่มค่าตอบแทนให้กับเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญ

กลยุทธ์

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองยางในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ใช้กลยุทธ์ในการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการตลาด ด้านการผลิต และด้านบุคลากร ดังนี้

1. ด้านการตลาด ได้ใช้กลยุทธ์ดังนี้

- 1.1 เน้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.2 สร้างจิตสำนึกในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อสุขภาพ เช่น ผักปลอดภัยจากสารพิษ
- 1.3 สร้างความสำคัญของความพึงพอใจจากลูกค้าในตราหือ โดยเน้นคุณภาพ และความสะอาดของผลิตภัณฑ์
- 1.4 สร้างความสำคัญของความพึงพอใจจากลูกค้าในด้านราคา โดยกำหนดราคาให้เหมาะสมกับคุณภาพ

1.5 เพิ่มการบริการด้านการขนส่งผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้า

2. ด้านการผลิต ได้ใช้กลยุทธ์ดังนี้

- 2.1 เน้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.2 สร้างมูลค่าเพิ่มในผลผลิตที่ค้อยคุณภาพ
- 2.3 เน้นการดำเนินการเกษตรแบบผสมผสาน (integrated farming) คือมีการทำการเกษตรที่มีการเพาะปลูกพืชหลาย ๆ ชนิดในพื้นที่เกี่ยวข้องกันและเกื้อกูลประโยชน์ต่อกัน
- 2.4 ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยลดต้นทุนการผลิตทุกด้าน อาทิเช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การใช้ยามาแมลงโดยธรรมชาติ
- 2.5 ทำการศึกษาก่อนลงมือทำจริง ทดลองทำ และมีการวางแผนการผลิตล่วงหน้าเพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น การจัดการวางแผนการใช้ฟางข้าวคลุมแปลงกระเทียม ทำให้ลดต้นทุนการผลิตได้ 750 บาทต่อไร่ และสามารถปรับปรุงคุณภาพดินได้

2.6 มีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนใกล้เคียง

3. ด้านบุคลากร ได้ใช้กลยุทธ์ดังนี้

- 3.1 จัดคนให้เหมาะสมกับงาน
- 3.2 จัดสวัสดิการในด้านการประกันสุขภาพ
- 3.3 ในบางช่วงเวลาที่บุคลากรไม่เพียงพอต่อการผลิต ได้จัดให้มีการจ้างเหมาคนให้เข้ามาทำงาน
- 3.4 สร้างจิตสำนึกให้บุคลากรเกิดความภักดีต่อโครงการฯ

ค่านิยมร่วม

ในปัจจุบัน โครงการฯ มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กร ที่มีความเชื่อ ความคาดหวัง และค่านิยมร่วมกันของพนักงานในโครงการฯ ซึ่งสามารถถ่ายทอดจากคนหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้ โดยเน้นการทำงานร่วมกัน (Team work) และเน้นเรื่องคุณภาพการทำงาน

ซึ่งจากลักษณะการบริหารจัดการที่มีความผสมผสานแบบกึ่งโครงสร้างราชการ และการหวังผลเลิศแบบการจัดการธุรกิจเอกชน ทำให้การแบ่งงานและการทำงานของแต่ละหน่วยภายใต้โครงการฯ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของคนทำงาน ที่ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรที่ได้รับการคัดสรรมาจากคนในพื้นที่ เพื่อให้มีความใกล้ชิดกับชุมชน และสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้อย่างกลมกลืน

อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์โดยอาศัยมุมมองทางธุรกิจที่เน้น “กำไรสูงสุด” ในรูปแบบผลตอบแทนทางธุรกิจและรายได้ขององค์กรเป็นสำคัญ พบว่า กลุ่มงานเพียงบางกลุ่มของโครงการเท่านั้นที่ “ผลประโยชน์การกำไร” ดังตัวเลขสถิติรายรับและรายจ่ายของโครงการระหว่างปี 2547-2549 ตามตาราง 1 และตาราง 2

ตาราง 1 รายรับ-รายจ่าย กำไร-ขาดทุน ของโครงการ ปี 2547-2549

รายการ	ปี 2547			ปี 2548			ปี 2549		
	รายรับ	รายจ่าย	กำไร (ขาดทุน)	รายรับ	รายจ่าย	กำไร (ขาดทุน)	รายรับ	รายจ่าย	กำไร (ขาดทุน)
พืชผัก	342,400.75	103,116.97	239,283.78	900,549.50	1,170,294.50		669,287.75	998,435.50	(329,147.75)
ผักพื้นเมือง	4,949.50		4,949.50	3,745		3,745	3,828		3,828
เห็ด	1,116,751.50	1,431,257.28	(314,505.78)	2,011,261.50	1,481,219.40	530,042.10	1,458,787	1,706,637	(247,850)
ชีวภาพ		67,562.55	(67,562.55)		232,179				(232,179)
ข้าวโพดหวาน	33,079		33,079	37,303		37,303			
ทุเรียนใหม่	37,490	45,600	(8,110)	28,127	603,912.50		95,644	1,123,066.50	(1,027,422.50)
ไม้ผล	21,254	67,792.50	(46,538.50)	255,752	1,227,786.08		241,276	1,058,001	(816,725)
กล้วยไม้	1,638	184,894	(183,256)	1,724,318.50	1,292,138.75	432,179.75	1,946,396	1,115,277	831,119
ภูมิทัศน์		792,729.50	(792,729.50)		92,726.50			140,932.50	(140,932.50)
ช่าง		138,572	(138,572)		1,151,177.90			1,702,714.23	(1,702,714.23)
พิธีรับ		335,184	(335,184)		304,856		285,580	563,592	(278,012)
กระเทียม	103,609	103,609	-	47,521		47,521			
ไม้ดอก	1,478,322.50		1,478,322.50	37,019		37,019	42,516		42,516
ข้าวสาลี, ถั่วเหลือง	22,478		22,478						
หญ้าแฝก	49,750		49,750	1,850		1,850			
ปลูกข้าว	143,690		143,690						
คัคนา		306,533	(306,533)						
ตลาด		8,190	(8,190)		57,618			18,734	(18,734)
บริหาร		4,585,768.66	(4,585,768.66)		1,982,670.22			1,915,251.47	(1,915,251.47)
ฝึกอบรม		544,000	(544,000)		852,000			1,616,000	(1,616,000)
อื่นๆ	80,847		80,847				231,495		231,495
รวม	3,436,239.25	871,480.46	2,052,399.78	5,047,446.50	10,448,578.85	1,089,659.85	4,974,809.75	11,958,641.20	(8,092,789.45)

ตาราง 2 ร้อยละของรายรับ-รายจ่าย กำไร-ขาดทุนของโครงการ ปี 2547-2549

รายการ	ปี 2547				ปี 2548				ปี 2549			
	รายรับ	รายจ่าย	กำไร	(ขาดทุน)	รายรับ	รายจ่าย	กำไร	(ขาดทุน)	รายรับ	รายจ่าย	กำไร	(ขาดทุน)
พืชผัก	9.96	1.18	11.66		17.84	11.20		(4.16)	13.45	8.35		(4.07)
ผักพื้นเมือง	0.14		0.24		0.07		0.35		0.08		0.35	
เห็ด	32.50	16.42		(4.29)	39.85	14.18	48.64		29.32	14.27		(3.06)
ชีวภาพ		0.76		(0.92)		2.22		(3.58)				
ข้าวโพดหวาน	0.96		1.61		0.74		3.42					
ทุเรียนใหม่	1.09	0.52		(0.11)	0.56	5.78		(8.87)	1.92	9.39		(12.70)
ไม้ผล	0.62	0.78		(0.63)	5.07	11.75		(14.98)	4.85	8.85		(10.09)
กล้วยไม้	0.05	2.12		(2.50)	34.16	12.37	39.66		39.13	9.33	74.95	
ภูมิทัศน์		9.10		(10.81)		0.89		(1.43)		1.18		(1.74)
ช่าง		1.59		(1.89)		11.01		(17.74)		14.24		(21.04)
พิธีรี		3.85		(4.57)		2.92		(4.70)	5.74	4.71		(3.44)
กระเทียม	3.02	1.19			0.94		4.36					
ไม้ดอก	43.02		72.03		0.73		3.40		0.85		3.83	
ข้าวสาลี, ถั่วเหลือง	0.65		1.10				0.17					
หญ้าแฝก	1.45		2.42		0.04							
ปลูกรั้ว	4.18		7.00									
คัตบรจุ		3.52		(4.18)								
ตลาด		0.11		(0.13)		0.55		(0.86)		0.15		(0.22)
บริหาร		52.62		(62.55)		18.98		(30.55)		16.02		(23.67)
ฝึกอบรม		6.24		(7.42)		8.15		(13.13)		13.51		(19.97)
อื่นๆ	2.35		3.94						4.65		20.88	
รวม	100.00	100.00	100.00	(100.00)	100.00	100.00	100.00	(100.00)	100.00	100.00	100.00	(100.00)

จากตาราง 1 และ 2 ข้างต้น สรุปได้ว่า ในปี 2547 โครงการฯ มีรายรับส่วนใหญ่มาจากกลุ่มงานไม้ดอกไม้ประดับและกล้วยไม้ จำนวนเงิน 1,478,322.50 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.02 รองลงมาคือ จากกลุ่มงานเพาะเลี้ยงเห็ด จำนวนเงิน 1,116,751.50 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.50 และกลุ่มงานพืชผัก จำนวนเงิน 342,400.75 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.96 ตามลำดับ และโครงการฯ มีรายจ่ายส่วนใหญ่มาจากกลุ่มงานบริหาร จำนวนเงิน 4,585,768.66 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.62 รองลงมาคือ จากกลุ่มงานเพาะเลี้ยงเห็ด จำนวนเงิน 1,431,257.28 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.42 และกลุ่มงานพิเศษ ในส่วนภูมิทัศน์ จำนวนเงิน 792,729.50 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.10 ตามลำดับ โดยกลุ่มงานไม้ดอกไม้ประดับและกล้วยไม้ทำกำไรให้มากที่สุดจำนวนเงิน 1,478,322.50 บาท คิดเป็นร้อยละ 72.03 กลุ่มงานบริหาร และกลุ่มงานฝึกอบรมทำให้ขาดทุนมากที่สุด จำนวนเงินรวมกัน 5,129,768.60 บาท คิดเป็นร้อยละ 69.97

ในปี 2548 โครงการฯ มีรายรับส่วนใหญ่มาจากกลุ่มงานเพาะเลี้ยงเห็ด จำนวนเงิน 2,011,261.50 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.85 รองลงมาคือ จากกลุ่มงานไม้ดอกไม้ประดับและกล้วยไม้ จำนวนเงิน 1,724,318.50 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.16 และกลุ่มงานพืชผัก จำนวนเงิน 900,549.50 บาท คิดเป็นร้อยละ 17.84 ตามลำดับ และโครงการฯ มีรายจ่ายส่วนใหญ่มาจากกลุ่มงานบริหาร 1,982,670 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.98 รองลงมาคือ จากกลุ่มงานเพาะเลี้ยงเห็ด จำนวนเงิน 1,481,219.40 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.18 และกลุ่มงานไม้ดอกไม้ประดับและกล้วยไม้ จำนวนเงิน 1,292,138.75 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.37 ตามลำดับ โดยกลุ่มงานเพาะเลี้ยงเห็ดทำกำไรให้มากที่สุดจำนวนเงิน 530,042.10 บาท คิดเป็นร้อยละ 50.37 กลุ่มงานการบริหาร และกลุ่มงานฝึกอบรมทำให้ขาดทุนมากที่สุด จำนวนเงิน 2,536,670.22 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.68

และในปี 2549 โครงการฯ มีรายรับส่วนใหญ่มาจากกลุ่มงานไม้ดอกไม้ประดับและกล้วยไม้ จำนวนเงิน 1,946,396 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.13 รองลงมาคือ จากกลุ่มงานเพาะเลี้ยงเห็ด จำนวนเงิน 1,458,787 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.32 และกลุ่มงานพืชผัก จำนวนเงิน 669,287.75 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.45 ตามลำดับ และโครงการฯ มีรายจ่ายส่วนใหญ่มาจากกลุ่มงานการบริหาร จำนวนเงิน 1,915,251.47 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.02 รองลงมาคือ จากกลุ่มงานเพาะเลี้ยงเห็ด จำนวนเงิน 1,706,637 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.27 และกลุ่มงานพิเศษ ในส่วนช่าง จำนวนเงิน 1,702,714.23 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.24 ตามลำดับ โดยกลุ่มงานไม้ดอกไม้ประดับและกล้วยไม้ทำกำไรให้มากที่สุด จำนวนเงิน 831,119 บาท คิดเป็นร้อยละ 74.95 กลุ่มงานการบริหาร และกลุ่มงานฝึกอบรมทำให้ขาดทุนมากที่สุด จำนวนเงิน 2,665,251.47 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.64

เห็นได้ว่า ภาพรวมของผลประกอบการตั้งแต่ปี 2547 -2549 หน่วยการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตต่างๆ เช่น เห็ด ไม้ดอก มีผลประกอบการที่สวยงาม มีกำไรจากการ

ประกอบธุรกิจที่สามารถต่อยอดต่อไปได้ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็น การนำพันธุ์ไม้ดอกใหม่ ๆ เข้ามาเพื่อสร้างตลาดที่มีความต้องการอยู่มาก หรือการผลิตพืชผักปลอดสารเคมีป้อนตลาดผู้บริโภคระดับบนที่มีกำลังซื้อสูง

แต่ขณะที่ผลประกอบการจากหน่วยการผลิตมีผลกำไรอย่างต่อเนื่องนั้น ส่วนงานที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมศักยภาพให้กับทรัพยากรมนุษย์อย่างหน่วยงานบริหาร และหน่วยงานฝึกอบรมกลับเป็นหน่วยงานที่มีผลประกอบการ “ขาดทุน” ตลอดทั้งสามปี ทั้งนี้เพราะโครงการฯ ไม่ได้คิดค่าใช้จ่ายจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมและการจ้างงานในโครงการฯ ก็เป็นการช่วยให้คนมีงานทำ

อย่างไรก็ดี ในการวิเคราะห์ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการฯ ที่มีที่มาแตกต่างจากการกำเนิดขององค์กรทางธุรกิจทั่วไปนั้น ไม่สามารถวิเคราะห์จากตัวเลขผลประกอบการหรือรายรับและรายจ่ายอันเป็นมุมมองในด้านการบริหารจัดการธุรกิจเพียงอย่างเดียวได้ เพราะหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการโครงการฯ มีรากเหง้ามาจากความมุ่งหมายในการสร้าง “กำไรทางสังคม” ด้วย ซึ่งผลประกอบการอันถือว่าเป็นกำไรทางสังคม ณ ที่นี้ คือ ตัวเลขขาดทุนของหน่วยงานบริหารและ หน่วยงานด้านการฝึกอบรม ที่เป็นหน่วยงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และบริการทางสังคมที่สำคัญขององค์กร กล่าวคือ โครงการฯ มีเป้าหมายให้หน่วยงานบริหารและหน่วยฝึกอบรมเป็นแหล่งบ่มเพาะทรัพยากรมนุษย์ และเผยแพร่องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำมาสู่ความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น ผลประกอบการขาดทุนของหน่วยงานบริหารและ หน่วยงานฝึกอบรมจึงเป็น “กำไรของแผ่นดิน” ซึ่งจะได้นำมาวิเคราะห์ในส่วนของ ส่วนที่ 2 และ 3 ของงานวิจัยครั้งนี้ต่อไป

ผลการศึกษาที่เป็นมูลค่าเงินที่จ่ายไปในส่วนของพนักงานโครงการฯ และผู้เข้ารับการฝึกอบรม

จากพระราชเสาวนีย์ที่ว่า “ขาดทุนคือกำไร” นั้น องค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่ง คือ การสร้างคน การสร้างงาน และการทำให้คนในท้องถิ่นมีสำนึกรักบ้านเกิด โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายฯ ได้น้อมนำมาปฏิบัติโดยการสร้างงาน ทำให้คนในพื้นที่มีงานทำ โดยเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ด้านบุคลากรที่ได้กล่าวแล้วในส่วนที่ 1 ตลอดระยะเวลาสามปีตั้งแต่ปี 2547 โครงการฯ ได้ให้การศึกษ อบรม และดึงเอาคนในท้องถิ่นเข้ามาร่วมงานกับโครงการฯ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนพนักงานและค่าจ้างพนักงาน ปี 2547-2549

ปี 2547		ปี 2548		ปี 2549	
จำนวนคน	ค่าจ้างรวมทั้งปี	จำนวนคน	ค่าจ้างรวมทั้งปี	จำนวนคน	ค่าจ้างรวมทั้งปี
86	2,677,138	112	3,479,610.50	115	4,070,700

จะเห็นได้ว่า ในแต่ละปีโครงการฯ ได้มีการจ้างงานทำให้คนในท้องถิ่นมีงานทำเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จาก 86 คน ในปี 2547 เป็น 112 คน ในปี 2548 และ 115 คนในปี 2549 ซึ่งการจ้างงานนี้ทำให้เกิดการกระจายรายได้จากโครงการฯ ไปสู่คนงานปีละไม่น้อยกว่า 2-3 ล้านบาท ซึ่งนอกจากเป็นการทำให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้ เลี้ยงครอบครัวแล้ว ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพของบุคคล อันถือเป็น “ทรัพยากรของแผ่นดิน” ที่สำคัญตามแนวพระราชดำริด้วย กล่าวคือ เมื่อเข้ามาเป็นพนักงานของโครงการฯ ทุกคนจะได้รับการอบรมความรู้ต่างๆ จากโครงการฯ ที่นอกจากเพื่อการปฏิบัติงานในหน้าที่แล้ว ยังสามารถนำไปใช้ ในชีวิตของตนเอง นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และความเป็นอยู่ได้ดีขึ้น เช่น การปลูกผักชนิดต่างๆ เป็นอาหารปลอดภัยของครัวเรือน หรือการเพาะเลี้ยงเห็ด เป็นรายได้เสริม เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่ประชาชน

นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

นอกจากการสร้างงานแล้ว โครงการฯ ยังมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้สนใจทั่วไปด้วย งานในส่วนนี้ถือเป็นการลงทุนเพื่อสังคม กล่าวคือ รายจ่ายที่เกิดขึ้นไม่ได้สร้างรายรับที่เป็นรูปธรรมหรือจำนวนเงินตอบแทนให้กับโครงการฯ ดังรายละเอียดที่ได้กล่าวแล้วในส่วนที่ 1 แต่รายจ่ายแต่ละปีที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มีนัยสำคัญต่อการขยายผลในการเผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆ ให้กับประชาชน (ตาราง 4)

ตาราง 4 รายจ่ายในการจัดฝึกอบรมของโครงการฯ ให้กับหน่วยงานต่างๆระหว่างปี 2547-2549

จำนวนกลุ่มเข้า ศึกษาดูงาน	ปี 2547		ปี 2548		ปี 2549	
	จำนวน	ค่าใช้จ่าย	จำนวน	ค่าใช้จ่าย	จำนวน	ค่าใช้จ่าย
	กลุ่ม	รวม	กลุ่ม	รวม	กลุ่ม	รวม
รวม	272	544,000	426	852,000	808	1,616,000

จากตาราง 4 จะเห็นได้ว่า ในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา โครงการฯ ได้ให้การอบรมเผยแพร่ความรู้ ให้กับประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปเพิ่มมากขึ้นทุกปี จากปี 2547 ที่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรม 272 กลุ่ม จำนวน 5,231 คน เพิ่มขึ้น 426 กลุ่ม จำนวน 8,062 คน ในปี 2548 และ 808 กลุ่ม จำนวน 13,634 คน ในปี 2549 ดังนั้น อย่างน้อยที่สุดคือโครงการฯประสบความสำเร็จในการเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์โครงการฯให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปได้มากขึ้น ซึ่งนั่นหมายถึงองค์ความรู้ด้านการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเทคนิคการเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมได้ถูกนำเสนอสู่คนจำนวนมาก แม้ว่าไม่อาจวัดได้ว่า ผู้ได้รับการอบรมนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริงมากน้อยเพียงใด เนื่องจากในการให้การอบรมกับกลุ่มผู้สนใจทั่วไปไม่ได้มีการติดตามผลอย่างใกล้ชิดหลังการอบรม

กลุ่มงานต่าง ๆ ของโครงการฯ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ ระหว่างปี 2547-2549 มีจำนวน 5 กลุ่มงานคือ กลุ่มงานทฤษฎีใหม่ กลุ่มงานภูมิทัศน์ กลุ่มงานช่างบริหาร กลุ่มงานฝึกอบรม ซึ่งมีรายจ่ายตามรายละเอียดในตาราง 5

ตาราง 5 รายจ่ายของกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ของโครงการฯ ปี 2547-2549

กลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549
1. ทฤษฎีใหม่	45,600.00	603,912.50	1,123,066.50
2. ภูมิทัศน์	792,729.50	92,726.50	140,932.50
3. ช่าง	138,572.00	1,151,177.90	1,702,714.23
4. บริหาร	4,585,768.66	1,982,670.22	1,915,251.47
5. ฝึกอบรม	544,000.00	852,000.00	1,616,000.00
รวมเป็นเงิน	6,106,670.16	4,682,487.12	7,097,964.70
ผลขาดทุนรวมทั้งปี	7,330,999.99	6,490,792.20	8,092,789.45
สัดส่วนของรายจ่ายของกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมกับผลการดำเนินงานขาดทุนรวมทั้งปีของโครงการฯ (ร้อยละ)	83.30	72.14	87.70

หมายเหตุ ผลขาดทุนรวมทั้งปีจาก ตาราง 1

จากการวิเคราะห์ รายรับ-รายจ่าย ตามรายงานผลประกอบการของโครงการฯ ดังแสดงในตาราง 5 พบว่าในส่วนรายจ่ายของโครงการฯ มีหลายส่วนที่ควรเพิ่มขึ้น ทุกปีแต่กลับมีขอลดลง เช่น กลุ่มงานบริหาร ที่มีขอลดลงจาก 4,585,768.66 บาท ในปี 2547 มาเป็น 1,982,670.22 บาท ในปี 2548 และ 1,915,251.47 บาท ในปี 2549 ตามลำดับ แต่ขณะเดียวกัน ค่าใช้จ่ายของกลุ่มงานช่าง กลับมีเพิ่มขึ้นทุกปี จาก 138,572 บาท ในปี 2547 มาเป็น 1,151,177.90 บาท ในปี 2548 และ 1,702,714.23 บาท ในปี 2549 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิธีการลงบัญชีค่าใช้จ่ายของแต่ละกลุ่มว่า ยังขาดความถูกต้องนักคือการแบ่งแยกกลุ่มค่าใช้จ่ายยังคงมีปัญหาอยู่แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ จาก 5 กลุ่มงานที่ เป็นกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้กล่าวคือ ในแต่ละส่วน แทบไม่มีรายรับมาอุดรายจ่ายที่เกิดขึ้นซึ่งเมื่อนำมาสรุปเป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับ การแสดงผลประกอบการขาดทุนทั้งหมดในแต่ละปีพบว่ารายจ่ายจาก 5 รายการ ดังกล่าวเบื้องต้นมีสัดส่วนถึงร้อยละ 83.30 ในปี 2547 ร้อยละ 72.14 ในปี 2548 และ ร้อยละ 87.70 ในปี 2549 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละรายการจะเห็นได้ว่า รายจ่ายต่างๆ แต่ละส่วนงานทั้ง 5 ส่วน เป็นการใช้จ่ายเพื่อพัฒนาพื้นที่ภายในโครงการฯ และเป็นการดำเนินงานเพื่อถ่ายทอดความรู้ เช่น สาธิตการทำเกษตรทฤษฎีใหม่, การปรับปรุงภูมิทัศน์ ภายในโครงการฯ, ก่อสร้างโรงเรือนทางการเกษตรต่างๆ เช่น เห็ด ,กล้วยไม้ ฯ ล ฯ รวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการบริหาร ซึ่งก็ถือว่าเป็นในส่วนของการถ่ายทอดความรู้ ถือเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรและผู้ที่สนใจได้รับความรู้ทั้งในภาคทฤษฎี และปฏิบัติ จากการให้การฝึกอบรมซึ่งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 2,000 บาท ต่อ 1 กลุ่ม ต่อครั้ง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องให้เกษตรกรนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตร และชีวิตประจำวันของตนเอง

โดยสรุป เมื่อวิเคราะห์รายจ่ายของโครงการฯ ที่ขาดทุน พบว่า รายจ่ายในส่วนต่างๆ เบื้องต้นนั้น เป็นการลงทุนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน กระบวนการพัฒนาสังคมตามแนวพระราชดำริทั้งในการสร้างงาน การกระจายรายได้ การถ่ายทอดความรู้ และเสริมสร้างศักยภาพของพนักงาน, ผู้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรม, รวมไปถึงประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ซึ่งหมายความว่า การบริหารจัดการโครงการฯ มีการขาดทุนเป็นมูลค่าเงิน แต่เป็นการขาดทุนที่สร้างผลประโยชน์ที่เป็นมูลค่าเงินสู่พนักงาน, ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม, ประชาชน, นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปในระยะยาวอย่างยิ่งย่น เพราะผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ, พัฒนา, ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ปัจจุบัน โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองยางได้พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมที่หลากหลาย โดยตระหนักถึงความสนใจของกลุ่มเป้าหมายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างไม่น่าเชื่อ คุณสุพัตรา อินตะเสน หัวหน้ากลุ่มงานฝึกอบรมให้ข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์ว่า โครงการฯ มีกิจกรรมการฝึกอบรมให้กับผู้สนใจ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการผลิตพืชไร่
 - 1.1 การผลิตข้าวอินทรีย์ชีวภาพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.2 การผลิตกระเทียมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.3 การผลิตฮ้อยคั้นน้ำตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.4 การผลิตข้าวโพดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
2. กิจกรรมการผลิตไม้ผล
 - 2.1 การผลิตพุทราตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.2 การผลิตมะม่วงตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

- 2.3 การผลิตแก้วมังกรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.4 การผลิตลำไยตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
3. กิจกรรมการผลิตไม้ดอกไม้ประดับ
 - 3.1 การผลิตไม้ดอกเมืองหนาวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.2 การผลิตกล้วยไม้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.3 การผลิตเฟิร์นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.4 การผลิตกุหลาบตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
4. กิจกรรมการผลิตเห็ด
 - 4.1 การผลิตเห็ดหอมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.2 การผลิตเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.3 การผลิตเห็ดโคนญี่ปุ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.4 การผลิตเห็ดปลอก เห็ดลมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
5. กิจกรรมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ
 - 5.1 การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพโดยใช้หัวเชื้อจากกรมพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 5.2 การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพโดยใช้หัวเชื้อจุลินทรีย์ EM ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - 5.3 การผลิตน้ำส้มควันไม้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
6. กิจกรรมการผลิตผักปลอดสารพิษตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
7. กิจกรรมการขายพันธุ์พืช (การเพาะเมล็ด การตอนกิ่ง การติดตาม การเสียบกิ่ง การทาบกิ่ง และการปักชำ)

8. กิจกรรมการผลิตสุกตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

จากหลักสูตรข้างต้นจะเห็นได้ว่า พื้นฐานของกิจกรรมทั้งหมดที่สำคัญคือ การปูพื้นฐานองค์ความรู้เรื่อง ความพอเพียง การพึ่งตนเอง เป็นปฐม จากนั้นจึงให้เทคนิคเกษตรที่จำเป็นต่อการยกระดับกิจกรรมการเกษตร ที่สามารถนำไปสู่การปรับปรุงแปลงเกษตรและสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับผู้รับการอบรมและนำความรู้ไปปฏิบัติต่อไป

อนึ่ง การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายนั้น จากการศึกษาพบว่าเป็นการทำงานอย่างมียุทธศาสตร์ และมีการประเมินความต้องการของผู้เข้าร่วม

ก่อนการออกแบบหลักสูตร เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมสามารถนำเอาความรู้ไปปรับใช้กับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติอยู่และเป็นการพัฒนาตามสภาพภูมิสังคมที่กลุ่มเป้าหมายต้องการ

กลุ่มเป้าหมายในการให้การศึกษาอบรมของโครงการฯ มี 2 กลุ่มใหญ่ (นิภาภรณ์ อินตะแก้ว, 2551) ได้แก่

1. กลุ่มนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ซึ่งการการทำงานอบรมกับกลุ่มคนส่วนนี้จะเน้นด้านการให้ความรู้ภาพรวมการบริหารจัดการโครงการ ที่มาของโครงการ และกิจกรรมต่างๆ ที่โครงการรับผิดชอบ โดยสอดแทรกเนื้อหาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปพร้อมกัน

2. กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเกษตรกร จะเน้นเรื่องการอบรมเทคนิคการเกษตรที่สอดคล้องกับแนวคิดการพึ่งพาตนเอง โดยเฉพาะเทคโนโลยีในการลดต้นทุนการผลิตและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยคาดหวังว่าเมื่อเกษตรกรได้รับการอบรมไปแล้วจะสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติจริงในแปลงเกษตรของตนเอง

ซึ่งจากการประเมินผลการอบรมบางส่วนที่จัดทำโดยกลุ่มงานอบรมของโครงการฯ พบว่าผู้ที่เข้ารับการอบรมจากโครงการส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.84 รองลงมาคือ ผู้สนใจทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 26.98 และประชาชน คิดเป็นร้อยละ 24.18 ตามลำดับ และส่วนใหญ่ผู้รับการอบรมยังเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง (ตาราง 6)

ตาราง 6 จำนวน และร้อยละของประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปที่เข้ารับการฝึกอบรมจากโครงการฯ บางส่วน ระหว่าง ปี 2547 – 2549 จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (430 คน)	ร้อยละ
กลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรม		
ประชาชน	104	24.18
นักศึกษา	210	48.84
ผู้สนใจทั่วไป	116	26.98
เพศ		
ชาย	403	93.72
หญิง	27	6.28

ส่วนด้านความพึงพอใจของผู้ที่ได้รับการอบรมพบว่า

ผู้ที่ได้รับการอบรมมีความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ ในภาพรวมระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.36 โดยเมื่อจำแนกตามข้อความและความพึงพอใจที่สำคัญๆ พบว่า ผู้รับการอบรมมีความพึงพอใจมากที่สุดในความรู้ความสามารถของวิทยากร หัวข้อในการจัดกิจกรรมอยู่ในความสนใจของผู้เข้าร่วม วิธีการนำเสนอของวิทยากร และหัวข้อในการจัดกิจกรรมสามารถนำไปใช้งานในชีวิตประจำวัน เป็นลำดับ (ตาราง 7)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (WMS) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความพึงพอใจในการเข้ารับการฝึกอบรมจากโครงการฯ ของประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย (WMS)	(S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
หัวข้อในการจัดกิจกรรม			
อยู่ในความสนใจของผู้เข้าร่วม	4.67	0.52	มากที่สุด
ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้	4.02	0.80	มาก
สามารถนำไปใช้งานในชีวิตประจำวัน	4.35	0.69	มากที่สุด
สถานที่จัดกิจกรรม			
สื่อ โสตทัศนูปกรณ์	4.26	0.76	มากที่สุด
การบริการรวมถึงอาหารและเครื่องดื่ม	4.16	0.78	มาก
วิทยากรในการจัดกิจกรรม			
ความรู้ความสามารถ	4.68	0.47	มากที่สุด
บุคลิกภาพของวิทยากร	4.23	0.81	มากที่สุด
วิธีการนำเสนอของวิทยากร	4.56	0.59	มากที่สุด
รวม	4.36	0.35	มากที่สุด

ซึ่งนอกจากการประเมินผลเบื้องต้นด้วยการใช้แบบสำรวจหลังการฝึกอบรมแล้ว โครงการฯ ยังได้มีการติดตามผ่านหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ารับการอบรมด้วย กล่าวคือ เจ้าหน้าที่แผนกฝึกอบรมจะประสานงานไปยังหน่วยงานที่เข้ารับการอบรมว่า กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการอบรมไปแล้วนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดกิจกรรมอย่างไร นอกจากนี้ยังมีการให้คำปรึกษาผ่านทางโทรศัพท์ กรณีที่ผู้รับการอบรมต้องการความรู้เพิ่มเติมด้วย

จากทั้งหมดนี้เห็นได้ว่า แม้การดำเนินงานของแผนกฝึกอบรมจะไม่สามารถสร้างผลกำไรเชิงธุรกิจให้แก่โครงการฯ ได้ แต่พันธกิจในการทำงานของแผนกที่เน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป เพื่อเป็นโอกาสในการสร้างคน สร้างงาน และสร้างสังคมที่มั่นคงสืบไปตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถนั้น ถือเป็นการทำงานที่สัมฤทธิ์ผลในทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ กล่าวคือ จำนวนผู้รับการอบรมเพิ่มขึ้น และประชาชนมีความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบกับเทคนิคต่างๆ เพื่อการทำเกษตรกรรมอย่างเหมาะสม ดังนั้น การลงทุนที่ขาดทุนนี้ จึงเป็นรูปธรรมอันดีที่สะท้อนถึงการ “ขาดทุนคือกำไร” เพราะในขณะที่โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองยางต้องแบกรับภาระการขาดทุนทางบัญชี แต่ได้ส่งมอบผลกำไรคืนให้แก่สังคมดังที่กล่าวมาแล้ว

ส่วนที่ 3 ผลการดำเนินการของโครงการฯ ในด้านการขยายผลไปสู่

ชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป่าตำบลทุ่งข้าวพวง

อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองยางเล็งเห็นว่าการทำงานกับพื้นที่และชุมชนโดยรอบอย่างเป็นรูปธรรมเข้มข้นจะเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งการยกระดับงานของโครงการฯ ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ เนื่องจากชุมชนโดยรอบนั้นส่วนใหญ่เป็นชุมชนชาวไทยภูเขา ซึ่งมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น โครงการฯ จึงเริ่มดำเนินการขยายผลไปสู่ชุมชนตัวอย่างโดยคัดเลือกชุมชนบ้านห้วยเป่า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่เป็นชุมชนเป้าหมาย

วัตถุประสงค์หลักของการทำงานร่วมระหว่างโครงการฯ กับชุมชนคือต้องการให้เกษตรกรสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ พึ่งพาตัวเองได้มากที่สุด และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยคำนึงถึงคุณค่าของระบบนิเวศน์วิทยาให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นการ

รวมเอาการเกษตรแบบภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านมาผสมผสานกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน ทั้งทางโครงการฯ รับหน้าที่เป็นหน่วยฝึกอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตให้กับเกษตรกร โดยจัดการฝึกอบรมทั้งด้านการปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ และการทำปุ๋ยชีวภาพ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้กับรูปแบบการทำเกษตร ต่อไป

จากการเก็บข้อมูลของโครงการฯ พบว่า หลังการเข้ารับการอบรมเกษตรกรบ้านห้วยเป้าสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในแนวทางต่างๆ ดังนี้

1. จากการได้รับความรู้ด้านการผลิตไม้ผล พืชไร่ ไม้ดอกไม้ประดับ ทำให้เกษตรกรปรับระบบวนเกษตรของตนเองไปสู่การเกษตรแบบผสมผสาน (integrated farming) โดยได้ทำการเพาะปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน
2. เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาทางเลือกในการผลิตการเกษตรที่มีความหลากหลาย ผสมผสาน และเกื้อกูลต่อระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น การทำวนเกษตร การผลิตและใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพในแปลงเกษตร เพื่อลดสารพิษตกค้าง สะสมในสิ่งแวดล้อม
3. เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการผลิตผักปลอดสารพิษตามแนวเกษตรกรรมยั่งยืน (sustainable agriculture)

ซึ่งสอดคล้องกันกับการข้อมูลที่ได้รับจากการการศึกษาวิจัยที่พบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่เข้าร่วมกับโครงการฯ มีความพึงพอใจกับกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น จากผลของแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการฯ พบว่ามีข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรบ้านห้วยเป้า ประกอบด้วย เพศ การประกอบอาชีพ และรายได้ต่อปี (ตาราง 7) มีดังนี้

เพศ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่เข้าร่วมกับโครงการฯ ทั้งหมด จำนวน 40 คน ทุกคนเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 100.00

การประกอบอาชีพ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นเกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่เข้าร่วมกับโครงการฯ เกือบทุกคนประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง คิดเป็น ร้อยละ 92.50 อาชีพรับราชการ อาชีพเกษตรกรรมและค้าขาย และเกษตรกรรม ค้าขาย และรับจ้าง คิดเป็น ร้อยละ 2.50 เท่ากัน ตามลำดับ

รายได้เฉลี่ยต่อปี

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีประมาณ 10,001 – 50,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 87.50 และรายได้ต่อปี 50,001 บาท ขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ 12.50 ตามลำดับ

ตาราง 8 จำนวน และร้อยละของเกษตรกรบ้านห้วยเป้าจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (40 คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	40	100.00
หญิง	–	–
การประกอบอาชีพ		
รับราชการ	1	2.50
เกษตรกรรมและรับจ้าง	37	92.50
เกษตรกรรมและค้าขาย	1	2.50
เกษตรกรรม ค้าขาย และรับจ้าง	1	2.50
รายได้ต่อปี		
ต่ำกว่า 10,001 บาท	–	–
10,001 – 50,000 บาท	35	87.50
50,001 บาท ขึ้นไป	5	12.50

จำนวนเกษตรกรที่ผ่านการอบรมจากโครงการฯ

ข้อมูลจากแบบสำรวจชี้ว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้าในโครงการฯ ทุกคนผ่านการอบรมจากโครงการฯ มาแล้วทุกคน คิดเป็น ร้อยละ 100.00

หัวข้อที่เกษตรกรได้รับการอบรมจากโครงการฯ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่เข้าร่วมกับโครงการฯ ทุกคนได้รับการอบรมในหลักสูตรการ ปลูกผัก คิดเป็น ร้อยละ 100.00 และหัวข้อที่ได้รับการอบรมรองลงมาได้แก่ การผลิตปุ๋ยชีวภาพ คิดเป็น ร้อยละ 97.50 และการเลี้ยงสัตว์ คิดเป็น ร้อยละ 95.00 ตามลำดับ

ความเป็นมาในการเข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการฯ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้าส่วนใหญ่เข้าร่วมการฝึกอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการฯ จากความสนใจของตนเอง คิดเป็น ร้อยละ 65.00 รองลงมาคือ ได้รับการแนะนำหรือชักชวนจากผู้นำชุมชนและผู้อาวุโสในชุมชนคิดเป็น ร้อยละ 15.00 และจากผู้นำทางการของหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ คิดเป็น ร้อยละ 7.50 ตามลำดับ

สาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมกับโครงการฯ

ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่เกษตรกรบ้านห้วยเป้าส่วนใหญ่ตัดสินใจเข้ากับโครงการฯ เพราะมีความสนใจในกิจกรรมโครงการฯ เป็นทุนเดิม คิดเป็น ร้อยละ 37.50 และเห็นว่าการเข้าร่วมกับโครงการฯ จะทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์ คิดเป็น ร้อยละ 27.50

จากข้อมูลที่ได้ประมวลผลจากแบบสำรวจข้างต้น ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกรในโครงการฯ บางราย เห็นเป็นที่สอดคล้องกันว่า การดำเนินงานร่วมระหว่างชุมชนบ้านห้วยเป้ากับโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายก่อให้เกิดประโยชน์และการพัฒนาด้านบวกให้กับชุมชนมากกว่าการสร้างภาระให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ โดยทั้งนี้ โครงการฯ มิได้มีการบังคับฝืนใจให้เกษตรกรเข้ารับการอบรม แต่ได้เข้าไปริเริ่มโครงการฯ กับกลุ่มเกษตรกรที่มีความพร้อมอยู่แล้วในชุมชน ทำให้การประสานงานและการทำกิจกรรมร่วมกันดำเนินไปอย่างราบรื่น และไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกภายในชุมชน ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของการดำเนินงานโครงการฯ ที่มีจุดหมายสูงสุดคือ การสร้างชุมชนที่ยั่งยืนตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

จุดเด่นอีกประการของการดำเนินโครงการฯ ระหว่างชุมชนบ้านห้วยเป้ากับโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายคือ การให้โครงการฯ เป็นผู้ลงทุนในระยะแรก โดยการลงทุนในที่นี้หมายถึง การที่เกษตรกรที่เข้าร่วมการฝึกอบรมกับโครงการฯ ไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม เกษตรกรเพียงแต่จ่ายค่าเดินทางของตนเองมาที่ศูนย์ฯ และค่าอาหารบางมื้อเท่านั้น ซึ่งการไม่ต้องรับภาระเองในระยะแรกนี้เป็นผลทำให้เกษตรกรมีทัศนคติเชิงบวกต่อโครงการฯ และการเรียนรู้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมจากเกษตรกร พบว่าเกษตรกรไม่ได้ปฏิเสธในการร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนั้น และยังคงมองว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของโครงการฯ และเป็นผู้ได้ประโยชน์จากโครงการฯ โดยตรง จึงอาจกล่าวได้ว่า การดำเนินโครงการร่วมในลักษณะเช่นนี้ ได้บ่มเพาะเกษตรกรให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม ซึ่งผลของการฝึกอบรมและเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรจะได้กล่าวเป็นลำดับต่อไป

ข้อมูลจากแบบสำรวจเกี่ยวกับความสัมฤทธิ์ผลของการฝึกอบรมมีดังนี้

การนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติจริง

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้าทุกคนที่ได้รับการฝึกอบรมจากโครงการฯ นำองค์ความรู้ที่ได้รับปฏิบัติจริง คิดเป็น ร้อยละ 100.00

สิ่งที่ได้นำไปปฏิบัติจริง

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่ได้รับการฝึกอบรมเกือบทุกคนนำความรู้ที่ได้รับจากการปลูกผักไปปฏิบัติจริง คิดเป็น ร้อยละ 97.50 รองลงมาคือ เลี้ยงสัตว์ และปุ๋ยชีวภาพ คิดเป็น ร้อยละ 95.00 ตามลำดับ

ตาราง 9 จำนวน และร้อยละของเกษตรกรบ้านห้วยเป้าจำแนกตามข้อมูลในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ

ข้อมูลในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ	จำนวน (40 คน)	ร้อยละ
การเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ ด้านการฝึกอบรม		
เคยเข้าร่วม	40	100.00
ไม่เคยเข้าร่วม	—	—
หัวข้อที่เข้าร่วมฝึกอบรมของโครงการฯ*		
ปลูกผัก	40	100.00
เลี้ยงสัตว์	38	95.00
ปฏิชวีภาพ	39	97.50
ความเป็นมาในการเข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการฯ		
ผู้นำหมู่บ้าน	—	—
ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน	2	5.00
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	1	2.50
ตนเอง	26	65.00
ผู้นำชุมชน และผู้อาวุโสในชุมชน	6	15.00
ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ	1	2.50
ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ	3	7.50
ทุกคนรวมทั้งตนเอง	1	2.50
สาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการฯ*		
ผู้นำชักชวน	2	5.00
เห็นว่ามิประโยชน์จึงเข้าร่วม	5	12.50
เจ้าหน้าที่รัฐชักชวนให้เข้าร่วม	—	—
มีความสนใจในโครงการฯ	15	37.50
ทุกข้อที่กล่าวมา	4	10.00

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อมูลในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ	จำนวน (40 คน)	ร้อยละ
เห็นว่ามีประโยชน์จึงเข้าร่วม และมีความสนใจในโครงการฯ	11	27.50
ผู้นำชักชวน เห็นว่ามีประโยชน์จึงเข้าร่วม และมีความสนใจในโครงการฯ	1	2.50
ผู้นำและเจ้าหน้าที่รัฐชักชวน และมีความสนใจในโครงการฯ	2	5.00
การนำสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติจริง		
ปฏิบัติจริง	40	100.00
ไม่ปฏิบัติ	—	—
สิ่งที่ได้นำไปปฏิบัติจริง*		
ปลูกผัก	39	97.50
เลี้ยงสัตว์	38	95.00
นุ้ยชีวภาพ	38	95.00

หมายเหตุ * เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

โดยประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการฯ พบว่า นอกจากองค์ความรู้เรื่องเทคนิคเกษตรที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติจริง อาทิ การทำปุ๋ยหมัก การผลิตน้ำ EM แล้ว เกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการฯ ยังได้ริเริ่มกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่

ระดับครอบครัว

1. การเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตการเกษตรของตนเอง โดยการลดการใช้สารเคมีในการเกษตรลงและหันมาใช้ปุ๋ยหมักที่ผลิตเอง ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายแล้วยังเป็นกระบวนการผลิตที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมด้วย

2. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการบริโภคและการใช้จ่ายของครอบครัว โดยริเริ่มการปลูกผักสวนครัวลดรายจ่ายด้านอาหาร การปลูกผักพื้นบ้านที่เป็นทั้งอาหารและยา ตลอดจนรู้จักการจดบันทึกและทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวตระหนักถึงความสำคัญของการออม และริเริ่มการออมในครอบครัว

ระดับชุมชน

1. เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งมากขึ้นหลังจากที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการฯ โดยมีการประสานงาน การประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
2. กลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันนั้นกลายเป็นแกนนำในการริเริ่มกิจกรรมเพื่อชุมชนและสังคม เช่น การรณรงค์ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร การลดการเผาของเสียในแปลง โดยสามารถนำเอามาทำปุ๋ยหมักได้ การดูแลรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติไม่ให้มีการจับสัตว์น้ำ และการร่วมกับชุมชนในการรักษาป่า เป็นต้น
3. รื้อฟื้นวัฒนธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน ทำให้สัมพันธภาพของชุมชนดีขึ้น มีความรักใคร่ แบ่งปันกัน โดยกลุ่มสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานร่วมกัน จัดการปัญหาต่าง ๆ ด้วยความสามัคคีและปรึกษาหารือกัน และนอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการอบรมจากโครงการฯ แล้วยังสามารถเป็นวิทยากรชุมชน ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้รับให้กับเพื่อนเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมกับโครงการฯ โดยตรงอีกด้วย

จากการประมวลสิ่งที่ได้รับในการต่อยอดขยายผลของโครงการฯ กับชุมชนตัวอย่าง จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับชุมชน ผ่านกระบวนการฝึกอบรมของโครงการฯ ก่อให้เกิดอุปนิสัยและการต่อยอดกิจกรรมหลายระดับขึ้นในชุมชน ดังนั้น การลงทุนของโครงการฯ ในด้านการฝึกอบรมนั้นจึงมิได้เป็นการดำเนินการที่ “ขาดทุน” แต่อย่างใดในทางการพัฒนาชุมชนและสังคม อีกทั้งยังเป็นการปูพื้นฐานให้กับเกษตรกรได้นำเอาหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริงในครอบครัวและชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะได้มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างการปฏิบัติจริงของเกษตรกรกับแนวคิดและหลักปฏิบัติอันเป็นพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองในส่วนที่ 4 ต่อไป

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมของชุมชนตัวอย่าง

บ้านห้วยเป่า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว

จังหวัดเชียงใหม่

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาได้ทำการพัฒนาแบบสำรวจเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับภาคปฏิบัติของชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป่าขึ้น เพื่อให้เห็นความสอดคล้องของการปฏิบัติของเกษตรกรกับหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไป

การนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้แนวทางวิเคราะห์ บนพื้นฐานของ (1) หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2 ห่วง 3 เงื่อนไข และ (2) หลักปฏิบัติของครัวเรือนใน 3 องค์ประกอบ คือ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือ การมีคุณธรรม และความรู้ โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรจำนวน 40 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และเข้ารับการอบรมจากโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย ผลการศึกษา พบว่า

หลักคิดที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 องค์ประกอบ

พบว่า เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายบ้านห้วยเป่าทุกคนมีหลักคิดในการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวอยู่ในระดับมาก โดยมีการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 100.00 และ 92.50 ตามลำดับเช่นเดียวกับด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรบ้านห้วยเป่ามีหลักคิดในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องความมีเหตุผลในระดับมากในด้านการตัดสินใจประกอบอาชีพที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาใช้ให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ในครอบครัว, ในด้านความพอประมาณในระดับมาก มีการคิดลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ หนี้สินลดลง คิดเป็นร้อยละ 100.00 เท่ากัน และในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในระดับมากในด้านการจัดสรรแบ่งเงินไว้เพื่อบริโภค การออม การลงทุนอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 100.00

และในด้านสังคม เกษตรกรบ้านห้วยเป่ามีหลักคิดในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในระดับมากในด้านการเข้ากลุ่มกองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 92.50

หลักคิดที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 เงื่อนไข

พบว่า เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายบ้านห้วยเป้าทุกคนมีหลักคิดในการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 เงื่อนไข คือ คุณธรรม และความรู้ในระดับมาก โดยมีการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 96.25 และ 100.00 ตามลำดับ

ในด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักคิดในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องคุณธรรมในระดับมากในด้านผลผลิตเหลือจากการบริโภคจะนำไปแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 92.50 และในเรื่องความรู้ในระดับมากในด้านมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับการอบรมมาใช้ในการทำมาหากิน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ส่วนด้านสังคม เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักคิดในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องคุณธรรมในระดับมากในด้านมีความซื่อสัตย์ต่อคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน และมีการเสียสละรู้จักแบ่งปันต่อคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 100.00 เท่ากัน

ตาราง 10 หลักคิดในการดำรงชีวิตของเกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 องค์ประกอบ (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)

หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง	สอดคล้อง (40 คน)		ไม่สอดคล้อง (40 คน)		พหุ ประมาณ	ความมี เหตุผล	ภูมิคุ้มกัน ที่ดีในตัว
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
ด้านเศรษฐกิจ							
- มีการตัดสินใจประกอบอาชีพที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาใช้ให้เหมาะสมกับทรัพย์สินที่มีอยู่ในครอบครัว	40	100.00	-	-			✓
- มีการคิดลดรายจ่ายเพิ่มรายได้หนี้สินลดลง	40	100.00	-	-			✓

ตาราง 10 (ต่อ)

หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง	สอดคล้อง		ไม่สอดคล้อง		พอประมาณ	ความมีเหตุผล	ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว
	(40 คน)		(40 คน)				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
– มีการจัดสรรแบ่งเงินไว้เพื่อบริโภค การออม การลงทุนอย่างชัดเจน	40	100.00	–	–			✓
ด้านสังคม							
– เข้ากลุ่มกองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน	37	92.50	3	7.50			✓

หมายเหตุ ระดับความสอดคล้อง 3 ระดับ

มากกว่าร้อยละ 80.00 มีความสอดคล้องระดับมาก

ร้อยละ 50.00 ถึง 79.99 มีความสอดคล้องระดับปานกลาง

น้อยกว่าร้อยละ 50.00 มีความสอดคล้องระดับน้อย

ตาราง 11 หลักคิดในการดำรงชีวิตของเกษตรกรบ้านห้วยเปือยที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 เงื่อนไข (คุณธรรม และความรู้)

หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง	สอดคล้อง		ไม่สอดคล้อง		คุณธรรม	ความรู้
	(40 คน)		(40 คน)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ด้านเศรษฐกิจ						
- มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับการอบรมมาใช้ในการทำมาหากิน	40	100.00	-	-		✓
- ถ้าผลิตเหลือจากการบริโภคจะนำไปแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน	37	92.50	3	7.50	✓	

ตาราง 11 (ต่อ)

หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง	สอดคล้อง		ไม่สอดคล้อง		คุณธรรม ความรู้
	(40 คน)		(40 คน)		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ด้านสังคม					
– มีความซื่อสัตย์ต่อคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน	40	100.00	–	–	✓
– มีการเสียสละรู้จักแบ่งปันต่อคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน	40	100.00	–	–	✓

หมายเหตุ ระดับความสอดคล้อง 3 ระดับ
 มากกว่าร้อยละ 80.00 มีความสอดคล้องระดับมาก
 ร้อยละ 50.00 ถึง 79.99 มีความสอดคล้องระดับปานกลาง
 น้อยกว่าร้อยละ 50.00 มีความสอดคล้องระดับน้อย

หลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 องค์ประกอบ

พบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้าทุกคนมีหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวอยู่ในระดับมาก โดยมีการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสังคมที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 97.92 94.17 และ 96.25 ตามลำดับ

ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องความพอประมาณในระดับมากในด้านการนำความรู้ที่ได้รับ การฝึกอบรมมาใช้ในบริเวณครัวเรือนจนพอกิน โดยไม่ไปซื้อจากภายนอก มีการใช้เศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อลดต้นทุนการผลิตหรือมีค่าใช้จ่ายลดลง เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ และประกอบอาชีพปัจจุบันมีความเพียงพอต่อความเป็นอยู่ของครอบครัวคืออยู่แล้ว คิดเป็น ร้อยละ 100.00 เท่ากัน และในเรื่องความมีเหตุผลในระดับมากในด้านครัวเรือนมีการกู้เงินเพื่อใช้ลงทุนเพิ่มผลผลิต คิดเป็น ร้อยละ 97.50 รองลงมาคือ ในครอบครัวมีการออมทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 95.00 ส่วน

ในเรื่องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในระดับมากในด้านการเข้าร่วมกับกลุ่มออมทรัพย์ คิดเป็น ร้อยละ 95.00

ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในระดับมากในด้านการไม่ตัดไม้ทำลายป่า คิดเป็น ร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ ลดการใช้ปุ๋ยเคมี คิดเป็น ร้อยละ 92.50 และในเรื่องความมีเหตุผลในด้านการลดการหาของป่า คิดเป็น ร้อยละ 90.00

ด้านสังคม เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในระดับมากในด้านมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเลี้ยงชีพกับครอบครัวเพื่อนบ้าน คิดเป็น ร้อยละ 97.50 รองลงมาคือ การประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้รับพอเพียงต่อความเป็นอยู่ของครอบครัว คิดเป็น ร้อยละ 95.00 ดังตาราง 12

ตาราง 12 หลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตของเกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจ พอเพียงใน 3 องค์ประกอบ (ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว)

หลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง	สอดคล้อง (40 คน)		ไม่สอดคล้อง (40 คน)		พอประมาณ	ความมีเหตุผล	ภูมิคุ้มกัน ที่ดีในตัว
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
ด้านเศรษฐกิจ							
- มีการนำความรู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาใช้ในบริโภคในครัวเรือนจนพอกิน โดยไม่ไปซื้อจากภายนอก	40	100.00	-	-	✓		
- มีการใช้เศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อลดต้นทุนการผลิตหรือมีค่าใช้จ่ายลดลง เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ	40	100.00	-	-			✓
- ประกอบอาชีพปัจจุบันมีความเพียงพอ ต่อความเป็นอยู่ของครอบครัว	40	100.00	-	-	✓		
คืออยู่แล้ว							
- ครัวเรือนมีการกู้เงินเพื่อใช้ลงทุนเพิ่มผลิต	39	97.50	1	2.50			✓

ตาราง 12 (ต่อ)

หลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง	สอดคล้อง		ไม่สอดคล้อง		พอประมาณ	ความมีเหตุผล	ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว
	(40 คน)		(40 คน)				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
- ในครอบครัวมีการออมทรัพย์	38	95.00	2	5.00			✓
- เข้าร่วมกับกลุ่มออมทรัพย์	38	95.00	2	5.00			✓
ด้านสิ่งแวดล้อม							
- ไม่ตัดไม้ทำลายป่า	40	100.00	-	-			✓
- ลดการใช้ปุ๋ยเคมี	37	92.50	3	7.50			✓
- ลดการหาของป่า	36	90.00	4	10.00	✓		
ด้านสังคม							
- มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเลี้ยงชีพกับครอบครัวเพื่อนบ้าน	39	97.50	1	2.50			✓
- การประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้รับ	38	95.00	2	5.00			✓
พอเพียงต่อความเป็นอยู่ของครอบครัว							

หมายเหตุ ระดับความสอดคล้อง 3 ระดับ

มากกว่าร้อยละ 80.00 มีความสอดคล้องระดับมาก

ร้อยละ 50.00 ถึง 79.99 มีความสอดคล้องระดับปานกลาง

น้อยกว่าร้อยละ 50.00 มีความสอดคล้องระดับน้อย

หลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 เดือน

พบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้าทุกคนมีหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 เดือน คือ คุณธรรม และความรู้ในระดับมาก โดยมีการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสังคมที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 100.00 97.50 และ 100.00 ตามลำดับ

ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องความรู้ในระดับมากในด้านมีความรู้จากการเข้ารับการอบรมมาใช้ในการทำมาหากิน คิดเป็น ร้อยละ 100.00

ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องความรู้ในระดับมากในด้านมีการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขความขัดแย้งในเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีกับคนในชุมชน คิดเป็น ร้อยละ 97.50

ด้านสังคม เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องคุณธรรมในระดับมากในด้านมีความรักความสามัคคีกันภายในครอบครัว และมีความรักความสามัคคีกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง คิดเป็น ร้อยละ 100.00 เท่ากัน และในเรื่องความรู้ในระดับมากในด้านมีการถ่ายทอดความรู้จากคนที่ได้รับการอบรมสู่คนที่ไม่ได้ได้รับการอบรม คิดเป็น ร้อยละ 100.00 รองลงมาคือ มีการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขความขัดแย้งในเรื่องที่ดินทำกินและการใช้น้ำกับคนในชุมชน คิดเป็น ร้อยละ 92.50 ดังตาราง 13

ตาราง 13 หลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตของเกษตรกรบ้านห้วยเป้าที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 เงื่อนไข (คุณธรรม และความรู้)

หลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง	สอดคล้อง (40 คน)		ไม่สอดคล้อง (40 คน)		คุณธรรม	ความรู้
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ด้านเศรษฐกิจ						
- มีการความรู้จากการเข้ารับการอบรมมาใช้ใน การทำมาหากิน	40	100.00	-	-		✓
ด้านสิ่งแวดล้อม						
- มีการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขความขัดแย้ง ในเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีกับคนในชุมชน	39	97.50	1	2.50		✓
ด้านสังคม						
- มีความรักความสามัคคีกันภายในครอบครัว	40	100.00	-	-	✓	
- มีความรักความสามัคคีกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง	40	100.00	-	-	✓	
- มีการถ่ายทอดความรู้จากคนที่ได้รับการ อบรมสู่คนที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม	40	100.00	-	-		✓
- มีการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขความขัดแย้ง ในเรื่องที่ดินทำกินและการใช้น้ำกับคนในชุมชน	37	92.50	3	7.50		✓

หมายเหตุ ระดับความสอดคล้อง 3 ระดับ

มากกว่าร้อยละ 80.00 มีความสอดคล้องระดับมาก

ร้อยละ 50.00 ถึง 79.99 มีความสอดคล้องระดับปานกลาง

น้อยกว่าร้อยละ 50.00 มีความสอดคล้องระดับน้อย

เมื่อพิจารณาการดำเนินชีวิตในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของเกษตรกร บ้านห้วยเป้าที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องในด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสังคมระดับมาก ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักคิดอย่างมีเหตุผลค่อนข้างมากด้านเศรษฐกิจในเรื่องมีการตัดสินใจประกอบอาชีพที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาใช้ให้เหมาะสมกับทรัพย์สินที่มีอยู่ในครอบครัว โดยมีการคิดที่จะลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ทำให้หนี้สินลดลง โดยมีการจัดสรรแบ่งเงินไว้เพื่อบริโภค การออม การลงทุนอย่างชัดเจน มีการใช้เศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อลดต้นทุนการผลิตหรือมีค่าใช้จ่ายลดลง เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ และมีการนำความรู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาใช้ในบริโภคในครัวเรือนจนพอกิน โดยไม่ไปซื้อจากภายนอก

ในด้านสังคมนั้น เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักคิดและหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก โดยส่วนใหญ่เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักคิดในการแก้ปัญหาโดยการเข้ากลุ่มกองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน และมีหลักคิดในการมีความซื่อสัตย์และเสียสละรู้จักแบ่งปันต่อคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ดังนั้นการปฏิบัติมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเลี้ยงชีพกับครอบครัวเพื่อนบ้าน และการประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้รับพอเพียงต่อความเป็นอยู่ของครอบครัว จึงเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำเนินชีวิต ทำให้มีความรักความสามัคคีกันภายในครอบครัวกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง โดยมีการถ่ายทอดความรู้จากคนที่เข้ารับการอบรมสู่คนที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม ตลอดจนมีการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขความขัดแย้งในเรื่องที่ดินทำกินกับคนในชุมชน

สำหรับด้านสิ่งแวดล้อมนั้น เกษตรกรบ้านห้วยเป้ายังมีหลักคิดอย่างมีเหตุผลค่อนข้างมากทั้งในเรื่องการวางแผนการผลิตในอนาคต โดยการประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้รับพอเพียงต่อความเป็นอยู่ของครอบครัว ทำให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเลี้ยงชีพกับครอบครัวเพื่อนบ้าน และมีการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขความขัดแย้งในเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตรกับคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างไม่มีปัญหา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยผลของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ภูมิศึกษา: บ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล 4 ส่วน ได้แก่ (1) ผลการบริหารจัดการโครงการฯ ในด้านโครงสร้างและวิธีบริหารจัดการรายรับ-รายจ่าย กำไร-ขาดทุน ระหว่างปี 2547-2549 รวมทั้งผลที่เป็นมูลค่าเงินที่จ่ายไปในส่วนของพนักงานโครงการฯและผู้เข้ารับการศึกษา (2) ศึกษาผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไปสู่ประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป (3) ผลการดำเนินการของโครงการฯ ในด้านการขยายผลไปสู่ชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ (4) แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมของชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป้า ตำบล ทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในที่นี้โครงการวิจัยได้เลือกบ้านห้วยเป้า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ศึกษาการขยายผลของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย ดังแสดงผลการศึกษาในแต่ละส่วนดังนี้

ผลการบริหารจัดการโครงการฯ ในด้านโครงสร้างและวิธีบริหารจัดการรายรับ-รายจ่าย กำไร – ขาดทุน ระหว่างปี 2547-2549 รวมทั้งผลที่เป็นมูลค่าเงินที่จ่ายไปในส่วนของพนักงานโครงการฯและผู้เข้ารับการศึกษา

เมื่อนำหลักการบริหารจัดการตามทฤษฎีสากล MCKINSEY'S 7-S เข้ามาวิเคราะห์การบริหารจัดการของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พบว่า

1. โครงสร้างองค์กร (Structure) ปัจจุบันมีการบริหารจัดการแบบผสมผสานทั้งแนวราบและแนวดิ่งแบบข้าราชการ กล่าวคือ มีการแบ่งสายงานตามหน่วยการทำงานและความรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยมีผู้อำนวยการโครงการทำหน้าที่ประสานงานกลาง ในการมอบหมายงานให้แต่ละส่วนงาน ตลอดจนถ่ายทอดนโยบายที่มาจากภายนอกให้ผู้ร่วมงานได้ปฏิบัติตามและ

รับทราบ ในส่วนการประสานงานแนวราบ คือ การเปิดเวทีการประชุมปรึกษาหารือข้ามฝ่าย โดยจัดให้มีการประชุมร่วมเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งพบว่า เป็นกิจกรรมที่ดีที่เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้งานข้ามฝ่าย และระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาขององค์กรร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตต่อการจัดโครงสร้างองค์กร ดังนี้

1.1 ภารกิจที่โครงการฯ รับผิดชอบอยู่นั้นมีความหลากหลาย และมีความละเอียดอ่อน โดยเฉพาะงานด้านการพัฒนาคน จึงควรให้ความสำคัญกับการทำงานและการมีส่วนร่วมในองค์กรของฝ่ายงานฝึกอบรมมากขึ้น

1.2 แม้ว่าผู้อำนวยการโครงการฯ จะได้มีการเน้นย้ำในที่ประชุมอย่างสม่ำเสมอถึงพันธกิจของโครงการฯ ในการเป็นศูนย์การเรียนรู้และการพัฒนาชุมชน แต่จะเห็นได้จากการศึกษาเจ้าหน้าที่ที่ส่วนใหญ่ยังมีความตระหนักไม่เพียงพอต่อพันธกิจนี้ จึงทำให้หัวข้อในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการประชุมหารือเป็นเรื่องราวได้-รายจ่ายของโครงการฯ ที่มาจากการทำการผลิตของแต่ละส่วนงาน

1.3 ควรให้เจ้าหน้าที่ทุกคนมีความตระหนักและเข้าใจความหมายของ “ขาดทุนคือกำไร” ซึ่งเป็นพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ และเป็นที่มาของการก่อตั้งองค์กร โดยพยายามผลักดันให้เป็นค่านิยมร่วมขององค์กร โดยทั้งนี้ การสร้างค่านิยมดังกล่าวจะช่วยลดแรงกดดันที่มีต่อฝ่ายฝึกอบรม ซึ่งตามรายสถิติของโครงการพบว่า มีรายงาน “ผลประกอบการ” ขาดทุนตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมาด้วยในอีกทางหนึ่ง เพราะทุกคนในองค์กรตระหนักกันว่า การขาดทุนที่เกิดขึ้นแท้จริงแล้วคือ การลงทุนที่สร้างกำไรระยะยาวให้แก่ชุมชนและสังคม

1.4 สืบเนื่องจากผลการคำนวณผลกำไรและขาดทุนของโครงการ ที่มีการนำรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน เช่น การสร้างเรือนเพาะเห็ด การซุบ่อ การปรับปรุงทัศนียภาพเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการลงบัญชีรายจ่ายของโครงการ ซึ่งในความเป็นจริงควรแยกรายจ่ายประเภทนี้ออกจากกัน เนื่องจากเป็นการลงทุนระยะยาว และบางส่วนยังถือเป็นสินทรัพย์ของโครงการ โดยหากมีการปรับระบบบัญชีให้ถูกต้องเหมาะสมแล้ว จะเห็นว่า ภาวะการณ์ขาดทุน (เป็นตัวเลข) จะลดลงเนื่องจากรายจ่ายบางส่วนถูกตัดออกเป็นสินทรัพย์และการลงทุนระยะยาว ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถกำหนดแผนงานได้สอดคล้องกับสถานะทางการเงินที่แท้จริงมากขึ้น

1.5 ฝ่ายบัญชีและการเงินควรแยกชุดเงินและมีเจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้ทางบัญชีและการเงิน จัดแยกประเภท รายรับ ค่าใช้จ่าย ตามหมวดหมู่ที่ถูกต้อง เพื่อให้ตรงกับ วัตถุประสงค์ของการทำงาน ของแต่ละหน่วยงาน ลดการจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ที่ซับซ้อน เพื่อจะได้ตัวเลขรายรับ-รายจ่าย ที่ถูกต้อง แม่นยำ นอกจากนี้ ควรมีการประมาณการงบประมาณเป็นไตรมาสและ

รายปีเสนอต่อคณะกรรมการและผู้บริหาร โครงการ เพื่อให้เห็นทิศทางขององค์กร และกำหนดยุทธศาสตร์ในการขยายงานทั้งด้านการผลิต การตลาด และการวิจัยพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

1.6 ฝ่ายบุคคลและฝ่ายฝึกอบรม ควรมีบทบาทในการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่และลูกจ้างในองค์กรเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของโครงการมีความรู้รอบด้านและเท่าทันกับสถานการณ์ โดยต้องมีความตระหนักว่า เจ้าหน้าที่ทุกคนในโครงการฯ เป็นผู้มีส่วนในการถ่ายทอดพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ และมีบทบาทสำคัญยิ่งในการทำให้พระราชดำริที่มุ่งสร้างให้เกิดสังคมที่ยั่งยืนเกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมา ดังนั้น การบริหารจัดการองค์กรของโครงการฯ จึงไม่ได้เป็นเพียงการบริหารองค์กรทางธุรกิจเพื่อให้เกิดกำไรสูงสุดต่อตัวองค์กรเอง แต่เป็นกำไรของแผ่นดิน

2. ระบบการบริหารจัดการ (Systems)

ระบบการบริหารจัดการของโครงการฯ ณ ปัจจุบัน เป็นระบบที่ดีอยู่แล้ว เนื่องจากมีความยืดหยุ่นสูง ในขณะเดียวกันก็มีกรอบระเบียบการบริหารจัดการแบบราชการกำกับอยู่ด้วย แต่ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการข้อมูลและเอกสารให้มีความเป็นระบบระเบียบ และควรมีการเปิดพื้นที่ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และองค์ความรู้ภายในองค์กรในด้านงานพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น เพื่อความตระหนักว่า การปฏิบัติงานอีกด้านหนึ่งของโครงการฯ คือ การพัฒนาองค์ความรู้ คน และชุมชน ไม่ใช่เพียงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการจำหน่ายหรือคิดค้นผลิตภัณฑ์ต่างๆ สู่ตลาด

3. รูปแบบการบริหารงาน (Style)

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายมีรูปแบบการบริหารงานเหมือนกับการเป็นครอบครัวเดียวกัน กล่าวคือ เจ้าหน้าที่และลูกจ้างของโครงการฯ ทุกคนมีความเป็นกันเอง ความรัก สามัคคี และภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรซึ่งได้ทำงานรับใช้เบื้องพระยุคลบาท ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของการบริหารจัดการ โครงการที่ควรรักษาสืบไป

4. บุคคล (Staff)

วัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งที่อยู่แล้ว แต่สิ่งที่โครงการฯ ควรพิจารณาในด้านบุคลากรเพิ่มเติมได้แก่ การสร้างความรู้สึกรักภักดีต่อองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในการทำงานเพื่อสนองแนวทางในพระราชดำริ และ/หรือการสร้างแรงจูงใจในการทำงานทางด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ เพื่อให้เจ้าหน้าที่และลูกจ้างทุกคนตระหนักถึงคุณค่าของการทำงานในโครงการฯ และมีความรู้สึกรักมั่นคงทั้งทางอาชีพและรายได้ อันจะเป็นผลทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

5. ความเชี่ยวชาญ (Skill)

ปัจจุบันโครงการฯ ได้ว่าจ้างเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น งานผลิตเห็ด ไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อให้งานด้านเทคนิคการผลิตเป็นไปอย่างราบรื่น ตลอดจนโครงการฯ ส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งใหม่ โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ทุกคนเข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรของโครงการมีความเชี่ยวชาญเหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย แต่อย่างไรก็ดี กรณีที่มีความต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่ไม่มีในองค์กร ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการจ้างที่ปรึกษาเป็นทางออกที่ดีประการหนึ่งเพื่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่การสร้างบุคลากรของตนเองในระยะยาวนั้นเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น จึงควรมีการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่มีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาความสามารถและศักยภาพผ่านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

6. กลยุทธ์ (Strategy)

กลยุทธ์ของโครงการฯ ในปัจจุบันที่แบ่งออกเป็น 3 ด้านได้แก่ การผลิต การตลาด และบุคลากร นั้นเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับลักษณะขององค์กรที่เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแกนกลางในการร้อยยุทธศาสตร์ทั้งสามส่วนเข้าไว้ด้วยกันเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่สุด ซึ่งหากสามารถทำได้จริงจะทำให้การกำหนดบทบาทของหน่วยงานแต่ละส่วนสอดคล้องกัน ไม่ได้เน้นไปด้านหนึ่งจนเกินพอดี เพราะการกำหนดยุทธศาสตร์ย่อยในแต่ละส่วนจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้เพื่อให้กลยุทธ์ต่างๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นเป็นไปได้อย่างจริงจัง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรให้ทุกคนในองค์กรได้ร่วมกันระดมความคิดเห็น และมีการกำหนดตัวชี้วัดการทำงาน (key performance indicator) หรือใช้การวัดผลและประเมินผลตามทฤษฎีสากล (balance scorecard) เพื่อสร้างความรู้สึกร่วม และพันธสัญญาในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนเป็นการกำหนดกลยุทธ์ที่ผ่านการวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผนการทำงาน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

7. ค่านิยมร่วม (shared value)

ค่านิยมร่วมขององค์กรที่สำคัญ คือ การสร้างพันธกิจร่วมกันในการทำงานรับใช้สังคม ความสุขในการทำงาน และการทำงานเป็นทีม

นอกเหนือจากนี้ ในส่วนที่ 1 ยังได้มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของโครงการฯ ระหว่างปี 2547 – 2549 ซึ่งพบว่า หน่วยการผลิตต่างๆ เช่น การผลิตพืชผัก ไม้ดอก และเห็ด ถ้วนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดรายได้ให้แก่โครงการฯ แต่ขณะเดียวกันในรายงานพบว่า ผลประกอบการของแผนกฝึกอบรมขาดทุนตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา

อย่างไรก็ดี ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า การขาดทุนของแผนกฝึกอบรมไม่ควรถูกประเมินว่าเป็นการขาดทุน ดังเช่นพระราชเสาวนีย์ที่ว่า “ขาดทุนคือกำไร”

เพราะค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นของแผนกฝึกอบรม คือ การลงทุนของโครงการฯ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเทคนิคการทำเกษตรที่เหมาะสมให้กับผู้สนใจทั่วไป และเกษตรกร ซึ่งผลที่ได้รับจากการทำงานของฝ่าย คือ การที่เกษตรกรมีเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดำรงชีวิต นำองค์ความรู้ที่ได้ไปต่อยอดประกอบอาชีพของตนเอง เป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและครอบครัว ที่จะนำมาซึ่งความผาสุกของชุมชนในระยะยาว ซึ่งผลตอบแทนดังกล่าวนี้ ไม่อาจประเมินค่าออกมาเป็นกำไรในทางบัญชีของโครงการได้ แต่เป็นกำไรที่ชุมชนและสังคมจะได้รับในระยะยาว ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การเกิดขึ้นของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายมีผลทำให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่เพิ่มขึ้นนับตั้งแต่ปี 2547 จนถึง ปี 2549 และนอกจากนี้โครงการฯ ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นหน่วยงานถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงและเทคโนโลยีการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้กับผู้สนใจและเกษตรกร โดยในแต่ละปีพบว่า มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากโครงการฯ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ผลการถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรไปสู่ประชาชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

กิจกรรมการฝึกอบรมที่น่าสนใจที่โครงการฯ ได้พัฒนาเป็นหลักสูตร ได้แก่

1. กิจกรรมการผลิตพืชไร่
2. กิจกรรมการผลิตไม้ผล
3. กิจกรรมการผลิตไม้ดอกไม้ประดับ
4. กิจกรรมการผลิตเห็ด
5. กิจกรรมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ
6. กิจกรรมการผลิตผักปลอดสารพิษตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
7. กิจกรรมการขยายพันธุ์พืช (การเพาะเมล็ด การตอนกิ่ง การติดตาม การเสียบกิ่ง การทาบกิ่ง และการปักชำ)
8. กิจกรรมการผลิตสุกรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

โดยทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมจะได้รับองค์ความรู้ในด้านหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการปูพื้นฐานไปพร้อมกันกับการฝึกปฏิบัติเทคนิคเกษตรในหลักสูตรนั้น ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า ผู้ที่เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา ที่เมื่อหลังจากจบการฝึกอบรมแล้วส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นความรู้ที่ทางโครงการฯ ถ่ายทอดให้นั้นเป็นเรื่องที่ดี และวิทยาการของโครงการเองมีความรู้ความสามารถในการเป็นวิทยากรที่ดี

ซึ่งข้อสรุปที่สำคัญของการศึกษาในส่วนนี้ คือ การเน้นย้ำอีกครั้งหนึ่งให้เห็นว่า การทำงานของโครงการฯ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เผยแพร่ทักษะและองค์ความรู้เกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้ที่สนใจนั้น ไม่ได้เป็นกิจกรรมที่ “ขาดทุน” หากแต่ เป็น “การลงทุน” ที่ ห่วงนเพาะกล้าความคิดและทักษะให้กับผู้สนใจ เขาชวน เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้นำความคิด ความรู้ที่ ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชนต่อไป

ผลการดำเนินการของโครงการฯ ในด้านการขยายผลไปสู่ชุมชนตัวอย่างบ้านห้วยเป่า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว เชียงใหม่

จากการศึกษากลุ่มเกษตรกรบ้านห้วยเป่า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ขยายผลของโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย พบว่า เกษตรกรบ้าน ห้วยเป่าที่เข้าร่วมกับโครงการฯ ทั้งหมดเป็นเพศชาย โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและ รับจ้าง มีรายได้ต่อปีประมาณ 10,001 – 50,000 บาท

โดยเกษตรกรเหล่านี้เข้าร่วมกับโครงการด้วยความสมัครใจ กล่าวคือ ตนเองมีความสนใจในกิจกรรมของโครงการ จึงได้เข้าร่วมรับฟัง อบรม และศึกษาดูงาน ซึ่งเมื่อผ่านการ ฝึกอบรมแล้ว เกษตรกรทุกคนได้นำองค์ความรู้และเทคนิคที่ได้รับ ไปปฏิบัติจริงในแปลงเกษตรของ ตนเอง เช่น การผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ และการเลี้ยงสัตว์

นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับโครงการฯ ยังส่งผลเชิง บวกต่อทัศนคติพฤติกรรมของเกษตรกรในหลายด้าน อาทิ การเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต การเกษตรมาสู่ระบบการเกษตรแบบผสมผสานและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การรู้จักเก็บออม ตระหนักในการลดรายจ่ายในครัวเรือน เป็นต้น ไม่เพียงเท่านั้น กลุ่มเกษตรกรบ้านห้วยเป่าที่ได้รับการ อบรมจากโครงการฯ ยังมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นมากขึ้น และมีการพบปะ ประชุม ปรีกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลายเป็นแกนนำในการทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน อย่างต่อเนื่อง เช่น การดูแลรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติ การจัดการป่าชุมชน เป็นต้น

ดังที่กล่าวไปแล้ว และจะขอกล่าวอีกครั้งหนึ่งว่า จากกิจกรรมการฝึกอบรมที่ เกิดขึ้นภายใต้โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายให้กับเกษตรกรบ้านห้วยเป่าจำนวน 40 คน เป็น การเริ่มต้นให้เกิดการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวมขึ้นในระยะต่อมา โดยที่เกษตรกรที่ได้รับการอบรม จากโครงการฯ สามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับเพื่อนบ้านในชุมชน และเป็น แบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งการผลิต ลด ละ สวรรเคมี การรู้จักใช้ รู้จัก

เก็บออม ตลอดจนการดูแลสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนสอดคล้องกับหลักคิดและหลักปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสิ้น

แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมของชุมชนตัวอย่าง บ้านห้วยเป่า ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาได้นำเอาการปฏิบัติของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอาสาสมัครปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านห้วยเป่าจำนวน 40 ครอบครัว เข้ามาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในหลักคิด และหลักปฏิบัติของครัวเรือนใน 3 องค์ประกอบ คือ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไข คือ การมีคุณธรรม และความรู้ ซึ่งมีเกณฑ์การแบ่งความสอดคล้องเป็น 3 ระดับ คือ

มากกว่าร้อยละ 80.00	มีความสอดคล้องระดับมาก
ร้อยละ 50.00 ถึง 79.99	มีความสอดคล้องระดับปานกลาง
น้อยกว่าร้อยละ 50.00	มีความสอดคล้องระดับน้อย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติพบว่า เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายบ้านห้วยเป่าทุกคนมีหลักคิดในการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวอยู่ในระดับมาก โดยมีการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 100.00 และ 92.50 ตามลำดับ

เห็นได้จากด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรบ้านห้วยเป่ามีหลักคิดในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องความมีเหตุผล มีการตัดสินใจประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับทรัพยากรของครอบครัว ในเรื่องความพอประมาณ ก็มีการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ทำให้หนี้สินลดลง เช่นเดียวกับในเรื่องความมีภูมิคุ้มกันพบว่า เกษตรกรมีการจัดสรรเงินไว้เพื่อบริโภค การออม การลงทุนอย่างชัดเจน และด้านสังคม เกษตรกรบ้านห้วยเป่ามีหลักคิดในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในระดับมาก สะท้อนจากความพยายามในการรวมกลุ่ม การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน

ส่วนผลการศึกษาหลักคิดที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 เงื่อนไข พบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป่าทุกคนมีหลักคิดในการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 เงื่อนไข ทั้งในแง่คุณธรรมและความรู้ในระดับมาก โดยวิเคราะห์จากการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมชุมชนในด้านการแบ่งปันและเอาใจใส่ ถ้า

ผลผลิตเหลือจากการบริโภคจะนำไปแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับการอบรมมาใช้ในการทำมาหากิน มีความซื่อสัตย์ต่อคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน และมีการเสียสละรู้จักแบ่งปันต่อคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน เป็นต้น

เมื่อวิเคราะห์การดำรงชีวิตของเกษตรกรบ้านห้วยเป่าและหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่ามีความสอดคล้องในระดับมาก โดยเกษตรกรบ้านห้วยเป่ามีการดำเนินชีวิตพอประมาณ มีการนำความรู้จากการฝึกอบรมมาใช้ในการผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือนโดยไม่ต้องไปซื้อจากภายนอก มีการใช้เศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ และยังมีความมีเหตุผล เช่น การทบทวนอย่างถี่ถ้วนในการกู้เงินเพื่อใช้ลงทุนเพิ่มผลผลิตการออมทรัพย์

กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติตนและการดำรงชีวิตในปัจจุบันของเกษตรกรบ้านห้วยเป่าที่เข้าร่วมกับโครงการฯ เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาก และเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถขยายผลไปยังกลุ่มอื่นด้วยนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า

1. ควรมีการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ชุมชน โดยให้กลุ่มเกษตรกรที่เป็นผู้ริเริ่มในการเข้าร่วมกับโครงการฯ จำนวน 40 รายได้เข้ามามีบทบาทในการกระตุ้นเกษตรกรรายอื่นๆ ในชุมชน ตลอดจนให้แกนนำดังกล่าวนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปถ่ายทอดให้กับชาวบ้าน โดยมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีทันสมัยให้เหมาะสม การนี้ โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองจายควรทำหน้าที่เป็นที่เล็งในการให้คำแนะนำและคำปรึกษา ตลอดจนสนับสนุนการจัดการฝึกอบรม เป็นสถานที่สาธิตดูงาน พร้อมกับการแจกเอกสารคู่มือ เพื่อทำให้เกษตรกรเชื่อมั่นว่า ความรู้ที่ได้รับนั้นสามารถนำไปปฏิบัติและต่อยอดใช้ได้จริงในชุมชน อันเป็นก้าวแรกของการเข้าสู่บันไดในการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

2. โครงการฯ มีความจำเป็นที่ต้องลงทุนสนับสนุนปัจจัยการผลิตบางส่วนให้กับเกษตรกรในระยะเริ่มต้น เช่น ดินกล้า พันธุ์ไม้ เมล็ดพันธุ์ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ และทำให้เกษตรกรตัดสินใจได้ง่ายขึ้นในการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตที่คุ้นเคยมาสู่รูปแบบการผลิตที่เป็นทางเลือก แต่ขณะเดียวกันก็ต้องย้าให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการวางแผนการผลิตและกิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มจากการลงทุนของตนเอง เพื่อไม่ให้เกษตรกรติดนิสัยในการพึ่งพาภายนอก อันขัดกับหลักการพึ่งตนเองอย่างสิ้นเชิง

3. ในขั้นที่เกษตรกรสามารถทำการผลิตจนมีผลผลิตส่วนเกินแล้ว โครงการฯ ควรมีการวางแผนระยะยาวกับเกษตรกรในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตลาด เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยส่งเสริมให้มีเรียนรู้ และกำหนดมาตรการในการจัดการเกี่ยวกับการกำหนดและควบคุมมาตรฐานคุณภาพของผลผลิต การคัดบรรจุ การขนส่ง และการจัดสรรเงินคืนให้แก่ชาวบ้านตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกร ให้เกษตรกรได้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาดเอง ซึ่งจะทำให้โครงการฯ สามารถลดภาระในการเป็นพี่เลี้ยงตลอดไปของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง

4. โครงการฯ ควรกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการพัฒนาให้บ้านห้วยเป้าเป็นชุมชนตัวอย่างในการผลิตและการตลาดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นรูปธรรมความสำเร็จการพัฒนาชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังเป็นผลการดำเนินงานของโครงการฯ ในการต่อยอดขยายผลร่วมกับชุมชนที่พยายามปรับรูปแบบการผลิตของเกษตรกรให้สอดคล้องกับความจำเป็นของครอบครัว ตอบสนองความต้องการของตลาด แก้ปัญหาทั้งด้านการผลิตและการตลาด และเป็นตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องในด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสังคมระดับมาก ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักคิดอย่างมีเหตุผลค่อนข้างมากด้านเศรษฐกิจในเรื่องมีการตัดสินใจประกอบอาชีพที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาใช้ให้เหมาะสมกับทรัพย์สินที่มีอยู่ในครอบครัว โดยมีการคิดที่จะลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ทำให้หนี้สินลดลง โดยมีการจัดสรรแบ่งเงินไว้เพื่อบริโภค การออม การลงทุนอย่างชัดเจน มีการใช้เศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อลดต้นทุนการผลิตหรือมีค่าใช้จ่ายลดลง เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ และมีการนำความรู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาใช้ในบริโภคในครัวเรือนจนพอกิน โดยไม่ไปซื้อจากภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาทัศนะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของ ทรงชัย ติยานนท์ (2541: 111-113) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการกินอยู่อย่างประหยัดและการบริโภคอาหารที่ปราศจากสารเคมีทำให้ สุขภาพอนามัยดี เป็นการลดมลภาวะ มีผลทำให้สิ่งแวดล้อมดี ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรายได้พบว่าเกษตรกรมีความรู้ว่าการทำการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิด

การคงใช้สารเคมีซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิต และในภาพรวมของทักษะในการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างความ มั่นคงทางรายได้ของครอบครัว และสอดคล้องกับการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ของ สมศรี จินะวงศ์ (2544: 350-337) ที่พบว่า เมื่อพิจารณาจากแหล่งที่มาของรายได้หลักและรายได้เสริม พบว่า หลังจากที่ชุมชนใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง การกระจายรายได้ของคนในชุมชนดีขึ้น

2. จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักคิดและหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก โดยส่วนใหญ่เกษตรกรบ้านห้วยเป้ามีหลักคิดในการแก้ปัญหาโดยการเข้ากลุ่มกองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน และมีหลักคิดในการมีความซื่อสัตย์และเสียสละรู้จักแบ่งปันต่อกันในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ดังนั้นการปฏิบัติมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเลี้ยงชีพกับครอบครัวเพื่อนบ้าน และการประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้รับพอเพียงต่อความเป็นอยู่ของครอบครัว จึงเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำเนินชีวิต ทำให้มีความรักความสามัคคีกันภายในครอบครัวกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง โดยมีการถ่ายทอดความรู้จากคนที่ได้รับการอบรมสู่คนที่ไม่ได้ได้รับการอบรม ตลอดจนมีการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขความขัดแย้งในเรื่องที่ดินทำกินกับคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาทักษะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของ ทรงชัย ดิยานนท์ (2541: 39) ที่พบว่า ความรู้และความสามัคคีจะทำให้ชุมชนแข็งแรงพึ่งตนเองได้ และสามารถเป็นที่พึ่งของผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้ และสอดคล้องกับการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ของ สมศรี จินะวงศ์ (2544: 350-337) ที่พบว่า แนวคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและปัจจุบันมีทั้งสิ่งที่เห็นจรร่วมและจุดต่าง สำหรับจรร่วมคือ การเน้นในเรื่องพออยู่ พอกิน การพึ่งตนเอง การพึ่งพาซึ่งกันและกัน การมีความสุขตามอัธยาศัยโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม จุดต่างคือ สภาพปัจจุบันการผลิตเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการในการบริโภค ของครัวเรือน และเพื่อการค้า การบริโภคเพื่อตอบสนองการค้าและพัฒนาคุณภาพชีวิต การแลกเปลี่ยนมีทั้งในระดับชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก การจัดสรรหรือการแบ่งปันเป็นไปทั้งในระดับชุมชนและระดับรัฐ

3. จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรบ้านห้วยเป้ายังมีหลักคิดอย่างมีเหตุผลค่อนข้างมากทั้งในเรื่องการวางแผนการผลิตในอนาคต โดยการประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้รับพอเพียงต่อความเป็นอยู่ของครอบครัว ทำให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเลี้ยงชีพกับครอบครัวเพื่อนบ้าน และมีการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขความขัดแย้งในเรื่องการใช้น้ำทำการเกษตรกับคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาทักษะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตาม

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของ ทรงชัย ดิยานนท์ (2541: 39) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าใจว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการกินอยู่อย่างประหยัดและการบริโภคอาหารที่ปราศจากสารเคมีทำให้ สุขภาพอนามัยดี เป็นการลดมลภาวะ มีผลทำให้สิ่งแวดล้อมดี และสอดคล้องกับการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ของ สมศรี จินะวงศ์ (2544: 350-337) พบว่า กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอาศัยปัจจัยการเรียนรู้ทั้ง ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกและปัจจัยสภาพแวดล้อมโดยมีลักษณะการเรียนรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและ การรวม กลุ่มจากแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนและนอกชุมชน โดยชุมชนบ้านสุขใจ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้ศรัทธาที่มีต่อบุคคลและชุมชนพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การกำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ในการทำงานของโครงการฯ ควรมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาและการทำงานเป็นระยะอย่างชัดเจน ตลอดจนมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของแต่ละยุทธศาสตร์ด้วย โดยต้องมีการถ่วงน้ำหนักการให้ความสำคัญระหว่างการบริหารจัดการเพื่อลดการขาดดุลสร้างรายได้ให้แก่องค์กร กับการพัฒนาคนพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นส่วนงานที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ทั้งนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่และลูกจ้างทุกคนในโครงการฯ ต้องมีความตระหนักถึงพันธกิจร่วมอันเป็นที่มาของโครงการฯ เพื่อให้เกิดการสร้างค่านิยมใหม่ในการทำงานที่ทำให้บุคลากรของโครงการฯ มีความสุขในการทำงานและเห็นว่างานที่ทำอยู่นั้นมีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร
2. การกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานของโครงการฯ เพื่อต่อยอดขยายผลไปยังชุมชนตัวอย่าง เป็นภาระงานที่ต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกิดรูปธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กำลังคนของโครงการฯ ที่จะเข้าไปดูแลงานในส่วนนี้มีไม่เพียงพอ ดังนั้น การติดตามผลหลังการฝึกอบรมจึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แต่เป็นการปล่อยให้กลไกประชาสังคมในชุมชนทำงานตามธรรมชาติ โดยไม่ได้มีการกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอจากโครงการฯ ซึ่งหากโครงการฯ มีความชัดเจนว่าจะเน้นการทำงานในยุทธศาสตร์ด้านนี้แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพิจารณาโครงสร้างขององค์กร และบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้มีความสอดคล้องเหมาะสมต่อไป

3. การออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรม ควรมีการยกระดับโดยนำเอาปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามาร่วมวิเคราะห์สกัดองค์ความรู้ท้องถิ่นก่อนนำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับองค์ความรู้ทางเทคนิคที่มีอยู่อย่างมากมายใน โครงการฯ ทั้งนี้เพื่อให้องค์ความรู้ที่ได้ถ่ายทอดออกไปมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมอย่างแท้จริงมากยิ่งขึ้น

4. โครงการฯ ควรให้ความสำคัญกับการทำงานทางความคิด เพื่อให้เกิดความเข้าใจหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ไปพร้อมกันกับการให้การอบรมทางเทคนิคและการสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้ตกผลึกทางความคิดไปพร้อมกับการสร้างรูปธรรมการปฏิบัติจริงให้เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเรื่อง

1. ยุทธศาสตร์ในการทำงานและสรุปบทเรียนแนวการพัฒนาชุมชนในรูปแบบโครงการฯ ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของหน่วยงานในลักษณะโครงการฯ กับชุมชน
 2. ความคุ้มค่าของการลงทุนในโครงการฯ เพื่อให้เกิดการขยายผลไปสู่ชุมชน
- ตัวอย่าง
3. ศักยภาพของเกษตรกรกลุ่มริเริ่ม: การสนับสนุนจากโครงการฯ ในระยะกลางและยาว เพื่อให้เป็นต้นแบบของชุมชน
 4. การศึกษาผลการขยายผลของโครงการฯ ไปยังชุมชนอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบโดยใช้หลักการวัดผลและประเมินผลตาม ทฤษฎีสากล Balance Scorecard

บรรณานุกรม

กสิกรรมธรรมชาติ. 2548. โครงการพัฒนาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ.

คณะผู้ดำเนินงานจัดทำหนังสือ “อันเนื่องมาจากพระราชดำริ”. 2547. การบริหารทรัพยากรให้สอดคล้องกับภูมิสังคม. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

คณะอนุกรรมการการขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียง. 2547. ประมวลคำในพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวเนื่องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย. 2550. สรุปผลการดำเนินงานประจำปี 2549. เชียงใหม่: โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย.

จินตนา บุญบงการ. 2549. เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา พระราชปรัชญาด้านการบริหารโครงการ. เชียงใหม่: สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ทรงชัย ตียนานนท์. 2541. การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวเนื่องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.

ธงชัย สันติวงษ์ และ ชัยยศ สันติวงศ์. 2529. การวิเคราะห์งบการเงิน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.

ธันวา จิตสงวน. 2547. “การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับจุลภาค” น. 25. ใน เอกสารประกอบการบรรยายวิชา พล. 521 เศรษฐกิจพอเพียง. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

นิภาภรณ์ อินต๊ะแก้ว. เจ้าหน้าที่ฝ่ายงานฝึกอบรม. 2551. สัมภาษณ์. 21 กันยายน.

ประทีป พรหมสิทธิ์. 2544. “การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.thesis.tiac.th/blog/promarin007/226095> (4 สิงหาคม 2550).

ปริญญช พินุลสราวุธ. 2549. เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา เศรษฐกิจพอเพียง. เชียงใหม่: สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

เพชรรี ขุมทรัพย์. 2532. หลักการบริหารการเงิน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาวรัตน์ พันธุ์แพ. 2549. เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา การบริหารโครงการ. เชียงใหม่: สาขาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- มหาวิทยาลัยพายัพ คณะจารย์สาขาวิชาการจัดการ. 2537. เอกสารประกอบการเรียนหลักการ
จัดการ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.
- วัฒนา ศิวะเกื้อ, คุชฎี สงวนชาติ และนันทพร พิทยะ. 2546. การบัญชีขั้นต้น. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศรี จินะวงษ์. 2544. “การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจาย
รายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.thesis.tiac.or.th/thesis/abstract.asp?item id=7688> (4 สิงหาคม 2550).
- สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง. 2550. ยกร่างแผนชุมชนปีงบประมาณ พ.ศ. 2550. เชียงใหม่:
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง.
- สหัส บุญญาวิวัฒน์. 2547. เทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุเมธ ดันติเวชกุล. 2548. เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมตาม
ภูมิสังคมไทย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ. 2547. การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพัฒนาไท.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.). 2540.
กษัตริย์นักพัฒนา. กรุงเทพฯ: ดอกเบญจ.
- _____. 2548. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. 2549. อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” 60 ปี ครองราชย์ ประโยชน์สุข
พระราชาราชฎ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- _____. 2550. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา.
กรุงเทพฯ: ดอกเบญจ.
- WCED. 1987. “สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://board.dsserver.org/t/tman/00000402.html>. (4 สิงหาคม 2550).
- Yamane, T. 1973. *Statistics : An Introductory Analysis*. Tokyo: Harper International.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ

1. เพศ

- ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง

2. การประกอบอาชีพ

- ☐ 1. เกษตรกรรม ☐ 2. ค้าขาย
☐ 3. รับจ้าง ☐ 4. รับราชการ
☐ 5. ทำงานในองค์กรเอกชน ☐ 6. อื่น ๆ (ระบุ)

3. รายได้ต่อปี

- ☐ 1. ต่ำกว่า 10,000 บาท ☐ 2. 10,001 – 50,000 บาท
☐ 3. 50,000 บาท ขึ้นไป

4. ท่านเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการฯ ด้านการฝึกอบรมหรือไม่

- ☐ 1. เคยเข้าร่วม ☐ 2. ไม่เคยเข้าร่วม

5. ท่านเคยเข้าร่วมฝึกอบรมในโครงการฯ ในหัวข้อใดบ้าง

- ☐ 1. ปลุกผัก ☐ 2. เลี้ยงสัตว์
☐ 3. ปลูกชีวภาพ ☐ 4. อื่น ๆ (ระบุ)

6. ผู้ที่ชักชวนให้ท่านเข้าร่วมการฝึกอบรมของโครงการฯ ในครั้งนี้

- ☐ 1. ผู้นำหมู่บ้าน ☐ 2. ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน
☐ 3. เจ้าหน้าที่รัฐ ☐ 4. อื่น ๆ (ระบุ)

7. ผู้ที่ชักชวนให้ท่านเข้าร่วมการฝึกอบรมของโครงการฯ ในครั้งนี้

- ☐ 1. ผู้นำชักชวน ☐ 2. เห็นว่ามีประโยชน์จึงเข้าร่วม
☐ 3. เจ้าหน้าที่รัฐชักชวนให้เข้าร่วม ☐ 4. อื่น ๆ (ระบุ)

8. ท่านได้นำสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติจริงหรือไม่

- ☐ 1. นำไปปฏิบัติจริง ☐ 2. ไม่ปฏิบัติ

9. ถ้าท่านนำไปปฏิบัติได้จริง ท่านปฏิบัติเกี่ยวกับอะไรบ้าง

- ☐ 1. ปลุกผัก ☐ 2. เลี้ยงสัตว์
☐ 3. ปลูกชีวภาพ ☐ 4. อื่น ๆ (ระบุ)

10. สาเหตุที่ท่านไม่นำไปปฏิบัติจริง

ตอนที่ 2 การนำผลจากการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้จากโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายฯ ไปขยายผล

1. มีการตัดสินใจประกอบอาชีพที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาใช้ให้
เหมาะสมกับทรัพย์สินที่มีอยู่ในครอบครัว ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
2. มีการคิดลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ หนี้สินลดลง ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
3. มีการนำความรู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาใช้ในบริเวณครัวเรือน
จนพอกิน โดยไม่ไปซื้อจากภายนอก ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
4. มีการใช้เศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อลดต้นทุนการ
ผลิตหรือมีค่าใช้จ่ายลดลง เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
5. ประกอบอาชีพปัจจุบันมีความเพียงพอต่อความเป็นอยู่ของ
ครอบครัวอยู่แล้ว ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
6. มีการจัดสรรแบ่งเงินไว้เพื่อบริโภค การออม การลงทุนอย่าง
ชัดเจน ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
7. ลดการใช้ปุ๋ยเคมี ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
8. ลดการหาของป่า ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
9. ครัวเรือนมีการกู้เงินเพื่อใช้ลงทุนเพิ่มผลผลิต ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
10. ในครอบครัวมีการออมทรัพย์ ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
11. เข้าร่วมกับกลุ่มออมทรัพย์ ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
12. ไม่ตัดไม้ทำลายป่า ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
13. มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเลี้ยงชีพกับครอบครัวเพื่อนบ้าน ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
14. เข้ากลุ่มกองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
15. การประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้รับพอเพียงต่อความเป็นอยู่
ของครอบครัว ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
16. มีความรักความสามัคคีกันภายในครอบครัว ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
17. มีความรักความสามัคคีกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
18. มีความซื่อสัตย์ต่อคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี

19. มีการเสียดสละรู้จักแบ่งปันต่อคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
20. ถ้าผลิตผลเหลือจากการบริโภคจะนำไปแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
21. มีการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขความขัดแย้งในเรื่องที่ดินทำกินและการใช้น้ำกับคนในชุมชน ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
22. มีการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขในการใช้ปุ๋ยเคมีกับคนในชุมชน ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
23. มีการความรู้จากการเข้ารับการอบรมมาใช้ในการทำมาหากิน ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
24. มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับการอบรมมาใช้ในการทำมาหากิน ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี
25. มีการถ่ายทอดความรู้จากคนที่เข้ารับการอบรมสู่คนที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม ☐ 1. มี ☐ 2. ไม่มี

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองภายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ท่านมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ ในระดับใด

ระดับความพึงพอใจ

5 หมายถึง ดีมาก

4 หมายถึง ดี

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง พอใช้

1 หมายถึง ต้องปรับปรุง

ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
หัวข้อในการจัดกิจกรรม					
• อยู่ในความสนใจของผู้เข้าร่วม • ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ • สามารถนำไปใช้งานในชีวิตประจำวัน					
สถานที่จัดกิจกรรม					
• สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ • การบริการ					
วิทยากรในการจัดกิจกรรม					
• ความรู้ความสามารถ • บุคลิกภาพของวิทยากร • วิธีการนำเสนอของวิทยากร					

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบประเมิน

ภาคผนวก ข

สรุปผลการดำเนินงานของโครงการฯ ในปี 2549

สรุปผลการดำเนินงานในปี 2549

โครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

สรุปผลการดำเนินงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ประจำปี 2549

งานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพนั้น เป็นหน่วยงานที่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ทั้งชนิดน้ำและชนิดแห้ง เพื่อใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ ทุกงานภายในโครงการ ฯ ทำให้ไม่มีรายได้เป็นต้นทุน แต่คิดเป็นมูลค่าประมาณ 230,000 บาท โดยเฉพาะหน่วยงานผักจะต้องใช้ในปริมาณที่มากและใช้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งแรงงานที่ประจำจำนวน 2 คน มีโรงเรือนในการผลิต 1 โรงเรือน ขนาด 6×20 เมตร จะแบ่งคนละครึ่งสำหรับทำปุ๋ยหมักชนิดแห้งและชนิดน้ำ ภาระงานที่ทำนั้นจะผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่มีการใช้สารเร่งจากกรมพัฒนาที่ดินและใช้จุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ (EM) มาใช้ในการผลิตโดยใช้วัสดุเหลือใช้ภายในโครงการ ฯ เช่น ก้อนเชื้อเห็ดเก่า, เศษผัก, ใบไม้ต่าง ๆ เป็นต้น และทำการทดลองใช้แต่ละสูตรที่ผลิตนั้นใช้กับพืชหลาย ๆ ชนิด และเลือกที่ให้ประโยชน์สูงสุดกับพืชชนิดนั้น ๆ โดยจะเน้นการใช้แบบผสมผสาน และยังสามารถทำดินผสมจุลินทรีย์สำหรับเพาะกล้าผักเพื่อลดต้นทุนในการใช้วัสดุเพาะกล้า (มีเดีย) ส่วนปุ๋ยอินทรีย์ชนิดน้ำนั้นจะผลิตเพื่อใช้เร่งการเจริญเติบโตของพืชในส่วนของปุ๋ยคอก เช่น จี๊วหรือจีไ้ที่ใช้เป็นตัวเร่งในการย่อยสลายนั้น ได้ทำการจัดซื้อเข้ามาใช้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นวัสดุที่ซื้อมาและหมดไป ส่วนการทำฮอร์โมนหรือสารได้แมลงต่าง ๆ ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต และซื้อถังหมักขนาดต่าง ๆ เพื่อใช้ในการหมักและนำไปใช้ในพื้นที่ และมีการปรับปรุงโรงเรือนและเทพื้นเป็นทางเดินบริเวณด้านหน้าของโรงเรือนเพื่อจะได้ใช้เป็นที่วางวัสดุในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์

นอกจากนี้แล้วยังได้รับการสนับสนุนจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ให้งบประมาณในการจัดสร้างโรงเรือนสำหรับทำปุ๋ยอินทรีย์ ขนาด 6 × 20 เมตร ให้อีกหนึ่งหลัง และทางวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ได้มาสร้างเตาสำหรับทำน้ำส้มควันไม้

สรุปผลการดำเนินงานเพาะเลี้ยงเห็ด ประจำปี 2549

งานเพาะเลี้ยงเห็ด

หลักการและเหตุผล

การเพาะเห็ดเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันกำลังเป็นที่นิยมนกันอย่างกว้างขวาง สามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการเป็นอย่างดี เห็ดที่นิยมเพาะเลี้ยงกันโดยทั่วไป ได้แก่ เห็ดภูฐาน เห็ดนางรม เห็ดลม เห็ดหอม เห็ดขอนขาว และเห็ดฟาง เป็นต้น ซึ่งเห็ดต่าง ๆ เหล่านี้จัดเป็นอาหารที่อุดมไปด้วยคุณค่าทางโภชนาการ ได้รับความนิยมนจากผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น โครงการฯ จึงจัดตั้งกิจกรรมการเพาะเลี้ยงเห็ดขึ้น เพื่อเสริมสร้าง และพัฒนาอาชีพ เพาะเลี้ยงเห็ด ให้มีมาตรฐานการผลิตที่ดีขึ้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้และฝึกการปฏิบัติงานให้นักเรียน นักศึกษา เกษตรกร ประชาชน และกลุ่มงานอื่น ๆ ที่ให้ความสนใจ
2. เป็นสถานที่พัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเห็ดให้มีเทคโนโลยีที่เหมาะสม พร้อมทั้งเผยแพร่ และเป็นตัวอย่างที่ดี สำหรับงานเพาะเลี้ยงเห็ดของประเทศไทย
3. สามารถสร้างผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของโครงการ ฯ และจำหน่ายเป็นรายได้เข้าสู่โครงการ ฯ

ลักษณะการดำเนินงาน

ทำการผลิตก้อนเชื้อเห็ด โดยจัดแบ่งการผลิตก้อนเชื้อเห็ดเพื่อการจำหน่ายทางฝ่ายงานมีการโดยผลิตก้อนเชื้อเห็ดต่าง ๆ อาทิ เห็ดหอม เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดลม เห็ดตีนปลอก, หัวโสม และเห็ดขานางิ และการผลิตก้อนเชื้อเห็ด เพื่อผลิตดอกเห็ดสดจำหน่าย ซึ่งแผนการดำเนินการดังกล่าวอาจมีการปรับเปลี่ยน ไปตามสถานการณ์ ที่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ในอนาคต ทั้งด้านต้นทุนการผลิต, สภาพภูมิอากาศ รวมทั้งความต้องการของตลาดเป็นสำคัญ

เห็ดหอม

มีโรงเรือนเปิดดอกเป็นจำนวนทั้งสิ้น 5 โรงเรือน ทำการซ่อมแซม เพิ่มเติม ดังนี้

1. ทำการซ่อมแซมหลังคาโรงเรือน เป็นจำนวน 3 โรงเรือน
2. เพิ่มเติมระบบน้ำทั้งด้านบนจากเดิม 3 สาย เป็น 5 สาย และเพิ่มเติมที่พื้นโรงเรือน และแผงฟาง เพื่อเป็นการรักษาความชื้นสัมพัทธ์ และอุณหภูมิภายในโรงเรือน ให้เหมาะสมกับการออกดอกของเห็ดหอม

3. ทำการผลิตก้อนเห็ดหอมเพื่อเตรียมเข้าในโรงเรือนเปิดดอกที่ว่างอยู่

เห็ดลม

มีโรงเรือนเปิดดอกเป็นจำนวนทั้งสิ้น 10 โรงเรือน ได้ทำการซ่อมแซมแผงวางก้อนเชื้อเห็ด เสริมความแข็งแรง เพื่อรองรับน้ำหนักก้อนเชื้อเห็ด ในช่วงต้นปี 2549 และได้ทำการกระตุ้นการออกดอกของเห็ดลมทุกเดือน เพื่อให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และมีวิธีการกระตุ้นการออกดอกหลายวิธีด้วยกัน คือ

1. ทูบหน้าก้อน โดยใช้ขวดเหล้า หรือขวดเบียร์
2. ทำการอบโรงเรือนเพื่อเพิ่มอุณหภูมิภายในโรงเรือนให้สูงกว่าอุณหภูมิปกติ

15 องศาเซลเซียส

3. ทำการฉีดปุ๋ยชีวภาพ เพื่อเพิ่มสารอาหาร กระตุ้นการออกดอก

เห็ดตีนปลอก

มีโรงเรือนเปิดดอกเป็นจำนวน 6 โรงเรือน ซึ่งทำการเพิ่มเติม เพื่อทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นมีการปฏิบัติงาน ดังนี้คือ

1. ทำการปรับสภาพโรงเรือนให้อุณหภูมิสูงขึ้น โดยการนำพลาสติกมาคลุมด้านข้างโรงเรือน และเอาแสตนพรางแสงด้านบนหลังคาออก 1 ชั้น ซึ่งจากเดิมมีอยู่ 3 ชั้น เพื่อปรับให้อุณหภูมิภายในโรงเรือนสูงขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ ในช่วงฤดูฝน

2. ทำการกำจัดแมลงศัตรูเห็ดที่มากัดกินเส้นใยเห็ดโดยใช้สารชีวภาพ ดังนี้

2.1 โดยนำเอาก้อนเชื้อเห็ดมาแช่ สุโตจู ชนิดเข้มข้น จะสามารถยับยั้งแมลงได้นานประมาณ 2 เดือน แมลงก็จะเริ่มระบาดขึ้นมาอีก (แต่จะใช้แรงงานในการทำงานมาก เนื่องจากต้องขนก้อนในโรงเรือนมาแชในถัง)

2.2 ทำการฉีดพ่น สุโตจูจะต้องทำการฉีดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง แต่จะไม่สามารถป้องกันได้นาน เนื่องจากว่าแมลงได้หลบเข้าไปข้างในก้อนเชื้อเห็ด เมื่อหมดกลืนแมลงก็จะออกมาอีก

3. ทำการปรับปรุงโรงเรือนใหม่ทั้ง 6 โรงเรือน ให้โครงสร้างเป็นหลักเหมือนโรงเรือนเห็ดลม และทำแผงวางก้อนให้เป็นแบบอย่างให้แก่ผู้มาศึกษาดูงานเป็น 3 แบบ คือ

3.1 แผงวางก้อนแบบบล็อก

3.2 แผงวางก้อนแบบหลัก

3.3 แผงวางก้อนแบบปูน

เห็ดนางฟ้า – นางรม

ทำการผลิตก้อนเชื้อเห็ด ได้แก่ เห็ดนางฟ้าภูฐาน, เห็ดนางฟ้าหนาว และเห็ดนางรมฮังการี เป็นจำนวนทั้งสิ้น 1 โรงเรือน ได้ทำการซ่อมแซมเพิ่มเติม ดังนี้ คือ

1. ทำการซ่อมแซมหลังคาโรงเรือน เห็ดเกือบทั้งหมด เนื่องจากอายุการใช้งานมานานแล้ว และมีโรงเรือนที่ชำรุด ล้มพังเสียหายจำนวน 1 โรง ส่วนแผงวางก้อนเชื้อเห็ด จากเดิมที่ใช้ไม้ซีกเปลี่ยนเป็นตาข่ายพลาสติก เพื่อให้คงทน แข็งแรง และสามารถระบายอากาศภายในโรงเรือนได้ด้วย

2. ทำการทดสอบ การเจริญเติบโตของเส้นใยเห็ดที่ใช้ขุยมะพร้าวเป็นวัสดุเพาะเสริมกับขี้เลื่อยไม้ยางพารา อัตราส่วน 50 : 50 ในเบื้องต้น การเจริญของเส้นใยเห็ดที่มีขุยมะพร้าวผสม กับ ก้อนเชื้อเห็ดขี้เลื่อยยางพารา ลักษณะการเดินของเส้นใยไม่แตกต่างกัน ในขั้นตอนต่อไปจะเป็นการเก็บน้ำหนักต่อก้อน และนำมาเปรียบเทียบกับ ก้อนเชื้อเห็ดที่ใช้ขี้เลื่อยยางพาราอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากขี้เลื่อยยางพารามีราคาสูงขึ้น ถ้าสามารถหาวัสดุมาทดแทน หรือเสริมได้ ก็จะสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้เป็นอย่างมาก

หมายเหตุ ขี้เลื่อยยางพาราราคาลำละ 22,000 – 25,000 บาท ส่วนขุยมะพร้าว ราคาลำละ 16,000 บาท

เห็ดยานางิ

ได้ทำการผลิตก้อนเชื้อเห็ดยานางิ (เห็ดโคนญี่ปุ่น) เป็นจำนวน 9,000 ก้อน (2 โรงเรือน) โดยทำการปรับสูตรอาหารเพิ่ม (ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา) ให้ใส่ใบกระถินเพื่อเป็นการเพิ่มธาตุไนโตรเจนให้กับเห็ด เพราะว่า เส้นใยเห็ดไม่สามารถดูดซับธาตุไนโตรเจนโดยตรงต้องให้รูปของอินทรีย์วัตถุ และใส่วิตามินบี 1 เพื่อเป็นอาหารของเห็ด

เห็ดหัวโสม

ได้ทำการทดลองเพาะเห็ดหัวโสม มีรสชาติดี กรอบอร่อย เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคและเป็นที่ต้องการของตลาดพอสมควร สามารถจำหน่ายได้ในราคาค่อนข้างสูง โดยทำการทดสอบแล้วปรากฏว่าก้อนเห็ดหัวโสมชอบอากาศเย็น อุณหภูมิประมาณ 15 – 25 องศาเซลเซียส คล้ายกับสภาพโรงเรือนของเห็ดหอม โดยจะวางก้อนเชื้อเห็ดตั้งไว้บนพื้นทราย

เหมือนกับเห็ดหอม และออกดอกแนวตั้งเหมือนกัน ในช่วงปีนี้ได้ทำก้อนเชื้อเห็ดหัวโสมเพิ่มเป็น 2 โรงเรือน (ประมาณ 6,000 ก้อน) จากเดิมทำไว้ประมาณ 900 ก้อน

งานทดลอง

ได้ทำการทดลองขยายเชื้อเห็ดเผาะหรือเห็ดถอบ จากที่เคยไปฝึกรอบรมเกี่ยวกับเห็ดจำพวกเอคโตไมคอร์ไรซา เป็นเห็ดที่เกิดจากเส้นใยที่เจริญร่วมกับรากพืชยืนต้นบางชนิด และการอาศัยอยู่ร่วมกันนี้ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ร่วมกัน ทางฝ่ายงานได้เริ่มทำในขั้นตอนของการเลี้ยงเชื้อในอาหารเลี้ยงเชื้อได้แล้ว และในขั้นตอนการขยายเชื้อจากอาหารเลี้ยงเชื้อใช้เมล็ดธัญพืชโดยใช้เมล็ดข้าวฟ่าง ในขั้นตอนนี้ยังไม่สามารถทำได้ จึงได้ทำการทดลองต่อไปโดยนำดินในป่าที่เป็นพื้นที่ที่เกิดเห็ดเผาะมาผสมกับขี้เถ้าของต้นไม้ที่เห็ดเผาะชอบออกได้ต้นไม้ นั้น หรือชอบออกบริเวณนั้น เช่น ไม้เต็ง ไม้ยาง ไม้รัง และผสมขี้เถ้าอย่างพอ หลังจากนั้นก็นำเชื้อเห็ดมาผสมคลุกกับดินที่ผสมแล้ว นำมารอกใส่ถุงเพาะเห็ดต่อจากนั้น สังเกตการเปลี่ยนแปลงภายในก้อนเชื้อเห็ด ซึ่งในตอนนี้อยู่มาประมาณ 5 เดือนแล้ว ซึ่งก้อนเชื้อเริ่มมีเส้นใยสีขาวกระจายอยู่รอบก้อนเชื้อเห็ด แต่ยังไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นเส้นใยของเห็ดที่ทำการทดลอง หรือเป็นเส้นใยของเชื้ออะไร ซึ่งทางฝ่ายงานจะทำการทดลองต่อไปอีก อาจจะเป็นการทดสอบอย่างไรวินั้น ทางฝ่ายงานจะได้สรุปมาให้ทราบในโอกาสต่อไป

งานก่อสร้าง

มีการก่อสร้างเตาใหม่เพิ่มจำนวน 2 เตา และทำการย้ายเตาหนึ่งก้อนลงไปอยู่ด้านล่างเตาหนึ่งก้อนเดิมจะอยู่ที่โรงเรือนผสมขี้เถ้า ซึ่งเวลาทำการหนึ่งก้อนเชื้อเห็ด จะทำให้ร้อน มีฝุ่น มีควันมากทำให้เกิดปัญหากับผู้ปฏิบัติงาน และอาจเป็นสาเหตุให้ประสิทธิภาพการทำงานลดน้อยลง เมื่อได้ย้ายเตาหนึ่งก้อนเชื้อเห็ดลงไปอยู่ด้านล่าง ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานสะดวกขึ้น ซึ่งเตาหนึ่งก้อนเชื้อเห็ดเตาใหม่จะเป็นเตาหนึ่งก้อนที่มีส่วนประกอบอยู่ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 จะเป็นส่วนที่ใช้แผ่นเหล็กเชื่อมในลักษณะกล่องสี่เหลี่ยม ส่วนที่ 2 ใช้ฉนวนกันความร้อน ชนิดพิเศษที่ใช้หุ้มท่อस्टрімที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งจะมีคุณสมบัติ หุ้มอยู่ภายในเตาหนึ่งก้อนซึ่งจะมีคุณสมบัติสามารถทำให้อุณหภูมิร้อนเร็วขึ้น จากเดิมใช้เวลา 2 ชั่วโมง เหลือแค่ประมาณ 1-1.5 ชั่วโมง และเมื่อหยุดการทำงานแล้วก็จะสามารถทำให้อุณหภูมิภายในเตาเย็นเร็วขึ้น ทำให้สามารถนำก้อนเชื้อออกมาหยอดเชื้อได้ง่าย และสามารถหยอดเชื้อได้เร็วขึ้นส่วนที่ 3 เป็นส่วนที่อยู่ด้านนอกของเตาจะฉาบปูนทับด้วยฉนวนกันความร้อนอีกชั้น สำหรับตัวใส่เชื้อเพลิงจะทำแค่ 1 ตัว และสามารถหนึ่งก้อนเชื้อได้ครั้งละ 2 เตา (ประมาณ 3,000 ก้อน) ซึ่งจากเดิมหนึ่งได้แค่ 1,500 ก้อน (เตาเดิม) จากการก่อสร้างเตาใหม่เพิ่มในครั้งนี้ ทำให้ลดปริมาณการใช้เชื้อเพลิงลง (จากเดิม ใช้เชื้อเพลิง 5

คันรตเงิน จะลดลงเหลือ 3 คันรตเงิน) และสามารถเพิ่มปริมาณการนั่งก้นต่อวันได้ เพิ่มประสิทธิภาพในการฆ่าเชื้อ อีกทั้งลดปัญหาก่อนเชื้อเห็ดเสียอีกด้วย

ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข

เห็ดหอม

- ปัญหา

1. หลังคาโรงเรือนเห็ดหอมชำรุด เนื่องจากมีอายุการใช้งานมานาน
2. ความชื้นในโรงเรือนไม่เพียงพอมีผลต่อการกระตุ้นทำให้ออกดอก

- แนวทางแก้ไข

1. จัดซื้อคาไฟ เพื่อทำการซ่อมแซมหลังคาโรงเรือน
2. เพิ่มระบบน้ำเพิ่มเติมระบบน้ำ และแผงฟาง เพื่อเป็นการรักษาความชื้น

สัมพัทธ์ และอุณหภูมิภายในโรงเรือน ให้เหมาะสมกับการออกดอกของเห็ดหอม

เห็ดลม

- ปัญหา

1. มีปัญหาเรื่องแมลงต่างๆ ที่เข้ามาทำลายกัดกินเส้นใยเห็ด และดอกเห็ด
2. มีปัญหาในเรื่องการออกดอกเห็ด เมื่อก่อนมีอายุหลายเดือนแล้ว ดอกเห็ดจะ

ดอกเล็กลง

- แนวทางแก้ไข

1. นำสารชีวภาพกำจัดแมลงศัตรูเห็ด (สารสโตจู) ฉีดพ่นหน้าก้อนเห็ดประมาณ เดือนละ 2 ครั้ง และนำกากคั๊กแมลงทางเหลือทิ้ง ช่วยยับยั้งแมลงด้วย
2. ทำการฉีดพ่นปุ๋ยชีวภาพ และฮอร์โมนผลไม้ เพื่อเพิ่มสารอาหารกระตุ้นการออกดอก

เห็ดตีนปลอก

- ปัญหา

1. ภายในโรงเรือนเห็ดตีนปลอกมีอุณหภูมิไม่เพียงพอในการกระตุ้นทำให้เกิดดอก ทำให้การออกดอกไม่มากเท่าที่ควรจะเป็น
2. มีปัญหาเรื่องแมลงต่างๆ ที่เข้ามาทำลายกัดกินเส้นใยเห็ด และดอกเห็ด

- แนวทางแก้ไข

1. ทำการปรับสภาพโรงเรือนให้อุณหภูมิสูงขึ้น โดยการนำพลาสติกมาคลุมด้านข้างโรงเรือน และเอาแสลนพลาสติกด้านบนหลังคาออก 1 ชั้น ซึ่งจากเดิมมีอยู่ 3 ชั้น เพื่อปรับให้อุณหภูมิภายในโรงเรือนสูงขึ้น เพื่อให้เหมาะกับสภาพอากาศ ในช่วงฤดูฝน

2. ทำการฉีดพ่น สัตว์จะต้องทำการฉีดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง แต่จะไม่สามารถป้องกันได้นาน เนื่องจากว่าแมลงได้หลบเข้าไปข้างในก้อนเชื้อเห็ด เมื่อหมักกลั่นแมลงก็จะออกมาอีก และนำเอาก้อนเชื้อเห็ดมาแช่ สัตว์ชนิดเข้มข้น จะสามารถยับยั้งแมลงได้นานประมาณ 2 เดือน แมลงก็จะเริ่มระบาดขึ้นมาอีก (แต่จะใช้แรงงานในการทำงานมากเนื่องจากต้องขนก้อนในโรงเรือนมาแช่ในถัง)

เห็ดนางฟ้า – นางรม

– ปัญหา

1. โรงเรือน แผลงวางก้อน และหลังคาโรงเรือนเห็ดนางฟ้า – นางรมชำรุด เนื่องจากมีอายุการใช้งานมานาน
2. ก้อนเชื้อที่อยู่ไว้ในโรงเรือนมีหนอนชอนไชในก้อนเชื้อเห็ดขณะทำการบ่มเส้นใย

– แนวทางแก้ไข

1. จัดซื้อคาไฟ เพื่อทำการซ่อมแซมโรงเรือน แผลงวางก้อน และหลังคาโรงเรือน และทำการซ่อมแซมเรียบร้อยแล้ว
2. ทำการพักโรงเรือนประมาณ 1 – 2 เดือนก่อนนำก้อนเชื้อเข้าไปในโรงเรือน และหลังจากนำก้อนเชื้อเข้าไปแล้วจะทำการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อที่ก้อนบ่มในโรงเรือนด้วย

เห็ดคยานางิ

– ปัญหา

1. ช่วงประมาณ ปี 2547–2548 มีการผลิตก้อนเชื้อเห็ดคยานางิเพื่อทำการเปิดดอกประมาณ ปีละ 5,000 – 10,000 ก้อน จากการเก็บตัวเลขน้ำหนักผลผลิตแต่ละปีแสดงให้เห็นว่ามีการให้ผลผลิตไม่มากเท่าที่ควร

– แนวทางแก้ไข

1. ทำการผลิตก้อนเชื้อเห็ดคยานางิ (เห็ดโคนญี่ปุ่น) โดยทำการปรับสูตรอาหารเพิ่ม (ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา) ให้ใส่ใบกระถินเพื่อเป็นการเพิ่มธาตุไนโตรเจนให้กับเห็ด เพราะว่าเส้นใยเห็ดไม่สามารถดูดซับธาตุไนโตรเจนโดยตรง ต้องให้รูปของอินทรีย์วัตถุ และใส่วิตามินบี 1 เพื่อเป็นอาหารของเห็ด ขณะนี้กำลังให้ผลผลิตอยู่ และทางฝ่ายงานมีการเก็บข้อมูลการให้ผลผลิตอยู่ น้ำหนักที่ได้จะมากกว่าเดิม หรือแตกต่างจากเดิม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรทางฝ่ายงานจะรายงานให้ทราบในโอกาสต่อไป

เห็ดหัวโสม

– ปัญหา

1. เห็ดหัวโสมเป็นเห็ดที่ทำการทดลอง ซึ่งทางฝ่ายงานกำลังทดสอบการให้ผลผลิตอยู่รวมถึงการกระตุ้นให้ผลผลิตมากขึ้น การดูแลรักษาก่อนเชื้อเห็ดหัวโสม ปัญหาเชื้อรา โรคแมลงต่าง ๆ ด้วย

– แนวทางแก้ไข

1. ทำการทดสอบต่อไปถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ถ้ามีการเปลี่ยนแปลง ทางฝ่ายงานจะรายงานให้ทราบในโอกาสต่อไป

ปัญหาทั่วไปในการผลิตก้อนเชื้อ และการผลิตดอกเห็ด

1. ปัญหาในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบต่าง ๆ มีราคาเพิ่มขึ้นมาก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นไปด้วย

2. ปัญหาในเรื่องสภาพภูมิอากาศ มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย เห็ดบางชนิดมีการหยุด หรือชะงักการให้ผลผลิตบ้าง

แนวทางแก้ไข

1. ศึกษาข้อมูลในการผลิตก้อนเชื้อเพื่อหาวัตถุดิบอื่น ๆ มาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิตลง

2. ปรับสภาพภายในโรงเรือนเปิดดอก โดยถ้าเห็ดที่ชอบอุณหภูมิค่อนข้างสูงจะเพิ่มพลาสติกเข้าไปเพื่อเพิ่มอุณหภูมิขึ้น ถ้าเห็ดชอบความชื้น และชอบอากาศเย็น ก็จะเป็นการเพิ่มความชื้นโดยเพิ่มการให้น้ำขึ้นให้พอดีกับความต้องการของเห็ดแต่ละชนิด

สรุปผลการดำเนินงานการผลิตกล้วยไม้และงานไม้ดอกไม้ประดับประจำปี 2549

กิจกรรมการผลิตกล้วยไม้ฟาแลนนอปซิสและกล้วยไม้แวนด้า

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันการผลิตกล้วยไม้ในประเทศไทยได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายขึ้นมากกว่าแต่ก่อน มีการขยายพันธุ์โดยใช้เนื้อเยื่อมาผสมข้ามสายพันธุ์เพื่อให้เกิดพันธุ์ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะกล้วยไม้ฟาแลนนอปซิสและกล้วยไม้แวนด้าซึ่งได้รับความนิยมขึ้นอย่างรวดเร็วกว่ากล้วยไม้ตัวอื่น ๆ ในตลาดกล้วยไม้ ปี 2548 กล้วยไม้ฟาแลนนอปซิสและกล้วยไม้แวนด้ากำลังเป็นที่ต้องการอย่างมากของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ผู้ที่มีความรู้

ความสามารถในการผลิตกล้วยไม้จึงหันมาให้ความสนใจในการผลิตกล้วยไม้ฟาแลนนอปซิสและกล้วยไม้เวนด้าโดยป้อนเข้าสู่ตลาดเพื่อรองรับกับความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เป็นพื้นที่ทอดพระเนตรทรงงานเกี่ยวกับกล้วยไม้ฟาแลนนอปซิสและกล้วยไม้เวนด้าตามพระราชเสาวนีย์
2. เพื่อผลิตกล้วยไม้ฟาแลนนอปซิสและกล้วยไม้เวนด้าประดับตกแต่งสถานที่ในโครงการส่วนพระองค์ตามพระดำหนักต่าง ๆ เช่น พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์, พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ เป็นต้น
3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้เฉพาะทางและเทคโนโลยีต่าง ๆ เกี่ยวกับกล้วยไม้ฟาแลนนอปซิสและกล้วยไม้เวนด้า แก่เกษตรกร และผู้สนใจ
4. เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับโครงการ ฯ

ลักษณะการดำเนินงานการผลิตกล้วยไม้ฟาแลนนอปซิส

ตั้งแต่ต้นปี 2549 งานผลิตกล้วยไม้ฟาแลนได้ทำการผลิตกล้วยไม้เพื่อส่งเสริมจำหน่ายเป็นระยะ ๆ ซึ่งสามารถทำให้ออกดอกได้ตลอดทั้งปี ด้วยการกระตุ้นด้วยความเย็นของห้องแอร์ แต่การทำให้ดอกออกนอกฤดูกาลนั้น คุณภาพของดอกจะน้อยกว่าในฤดูกาล ซึ่งจะออกดอกช่วงฤดูหนาวไม่ได้ เช่น ขนาดของดอก, ความทนของดอก, ความหนาของดอก และความสมบูรณ์ของก้านดอกจะน้อยกว่าดอกในฤดูโดยดอกฟาแลนนอปซิสจะมีดอกสีขาวปากเหลืองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนสีขาวปากแดงและสีชมพูมีจำนวนน้อย เนื่องจากไม่มีกล้ำประกอบด้วยช่วงปีที่ผ่านมากความนิยมของทั้ง 2 สี ไม่นิยมทำให้ไม่มีกล้ำที่ทำการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

ในช่วงฤดูฝนแสงแดดมีน้อยได้ทำการรื้อตาข่ายพรางแสงออก 1 ชั้น พอถึงช่วงฤดูหนาวและร้อนได้นำตาข่ายพรางแสงมาปิดทับอีกชั้น เพราะถ้าแสงแดดจ้ามากเกินไปจะทำให้ใบเหลืองและคุณภาพดอกฝ่อลงไปด้วย การจำหน่ายฟาแลนในปีนี้อำนาจได้มากและตลอดทั้งปีและมากพอสมควร ทำให้โรงเรือนและโต๊ะวางฟาแลนว่างไปจำนวนมาก เพื่อให้ทันเตรียมการรับเสด็จ จึงได้จัดซื้อกล้าเพิ่มเพื่อวางให้เต็มโต๊ะวาง และกระตุ้นให้ต้นฟาแลนออกดอกในช่วงเดือนมกราคม ถึงมีนาคม ประมาณเดือนละ 1,000 ต้น เพื่อให้ช่วงเสด็จมีกล้วยไม้ตลอดทั้งช่วง 3 เดือนและวางแผนการผลิตหลังจากเดือนมีนาคมให้กล้วยไม้มีดอกตลอดปี ซึ่งจะทำได้เพิ่มมากขึ้น

ส่วนการจำหน่ายฟาแลนนอปซิสจะส่งให้พระตำหนักภูพิงศ์เป็นตลาดหลัก โดยจะส่งให้เป็นประจำทุกเดือน ๆ ละประมาณ 500 – 1,000 ต้น และเดือนตุลาคมได้ส่งให้พระตำหนัก

ภูพานราชนิเวศน์ประมาณ 2,000 ต้น ส่วนตลาดอื่น ๆ นั้นได้จำหน่ายทั้งภายในโครงการฯ ที่มีผู้รับซื้อเข้ามาซื้อและจำหน่ายให้อาคารจำหน่ายผลิตภัณฑ์โครงการตามพระราชดำริ ฯ

ในส่วนของการจัดการดูแลรักษานั้นจะทำการรดน้ำ พ่นปุ๋ยและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอและมีการตรวจโรคเน่าทุก ๆ วัน เพื่อป้องกันการระบาดของโรค ในการจัดการดอกที่แทงช่อจะทำการคามดอกและตัดดอกเพื่อให้สะดวกต่อการขนส่งและสวยงาม การขนส่งดอกนั้นจะทำการห่อดอกและจัดเรียงลงในถาดหลุมและใช้เหล็กยึดดันติดกันจนได้ไม่ล้มและเอียงไปทางใดทางหนึ่ง

ปัญหาและอุปสรรค

การควบคุมโรคทำได้ยาก เพราะปัญหาหลายด้าน เช่น น้ำไม่สะอาด เกิดการสะสมโรคในโรงเรือนและระบาดอย่างรวดเร็ว และการจำหน่ายผลผลิตไม่สม่ำเสมอทำให้ขาดรายได้เป็นบางช่วง ปัญหาเรื่องแสงแดดในช่วงฤดูฝนจะทำให้ดอกเป็นจุดสีดำ ๆ ขยายไม่ได้ราคา นอกจากนี้แล้วความชำนาญในการตัดดอกยังทำได้น้อยคนและเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ส่งผลให้การตัดดอกเป็นงานที่ช้ามากกว่าการดูแลรักษาอย่างอื่น ๆ ปัญหาเรื่องน้ำไม่สะอาดส่งผลต่อการเจริญเติบโต

แนวทางแก้ไข

- ทำการตรวจโรคทุกวัน ถัดต้นที่เป็นโรคระบาดอย่างรุนแรงทิ้งและถ้าเป็นน้อยจะตัดใบทิ้งและเผาทำลาย
- ติดต่อซื้อกล้าเข้ามาเลี้ยงเพิ่มเติมและซื้อสารกรองน้ำมาใช้เพื่อให้ น้ำสะอาด และไม่มีผลต่อกลิ้วยไม้
- ห้างร้านที่สามารถฝากขายหรือขายขาดให้กับลูกค้ารายอื่น ๆ เพื่อเพิ่มช่องทางในการจำหน่าย
- นำผลผลิตไปเปิดร้านขายในงานต่าง ๆ ที่มีผู้เข้าชมเป็นจำนวนมาก

สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้แว่นดำ

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันการผลิตกล้วยไม้ในประเทศไทยได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายขึ้นมากกว่าแต่ก่อนมีการขยายพันธุ์โดยใช้เนื้อเยื่อมาผสมข้ามสายพันธุ์เพื่อให้เกิดพันธุ์ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะกล้วยไม้แว่นดำซึ่งได้รับความนิยมในการใช้เนื้อเยื่อในการขยายพันธุ์เพื่อให้เกิดพันธุ์ใหม่ ๆ ในตลาดกล้วยไม้ กล้วยไม้แว่นดำเป็นกล้วยไม้ที่มีราคาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับกล้วยไม้สายพันธุ์อื่น ๆ และเป็นที่ต้องการอย่างมากของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ทำให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการผลิตกล้วยไม้จึงหันมาให้ความสนใจในการผลิตป้อนเข้าสู่ตลาด เพื่อรองรับกับความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เป็นพื้นที่ทอดพระเนตรและทรงงานเกี่ยวกับกล้วยไม้แวนด้าตามพระราชเสาวนีย์
2. เพื่อผลิตกล้วยไม้แวนด้าประดับตกแต่งสถานที่ในโครงการส่วนพระองค์ตามที่ต่าง ๆ
3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้เฉพาะทางและเทคโนโลยีต่าง ๆ เกี่ยวกับกล้วยไม้แวนด้าแก่เกษตรกรและผู้สนใจ
4. เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับโครงการ ฯ

ลักษณะการดำเนินงานการผลิตกล้วยไม้แวนด้า

ในตระกูลแวนด้าเป็นกล้วยไม้ระบบรากอากาศ การดูแลจึงง่าย แต่ในความเป็นจริงแล้ว ต้องมีการดูแลเอาใจใส่และบำรุงให้ถูกวิธีไม่เช่นนั้นกล้วยไม้ประเภทนี้จะแสดงอาการผิดปกติเร็วมาก ในโรงเรือนของโครงการ ฯ มีกล้วยไม้ตระกูลแวนด้าหลายชนิด จึงได้ทำการคัดแยกชนิดและความสมบูรณ์ของกล้วยไม้แวนด้าออกไว้เป็นหมวดหมู่ เช่น กล้วยไม้แวนด้าฟ้ามุ่ย ลูกผสม กล้วยไม้สันทรายขาว กล้วยไม้เข้มแดง เอื้องสามปอยหลวง เป็นต้น และช่วงเตรียมการรับเสด็จได้มีการตัดช่อดอกทิ้งและใช้ปุ๋ยกระตุ้นให้เกิดดอกขึ้นมาใหม่ ให้ตรงหรือใกล้เคียงกับช่วงรับเสด็จพอดี ซึ่งได้เตรียมไว้ประมาณ 2 ชุด ซึ่งจะทยอยดอกไต่เวลาไต่เช่นกัน

ส่วนในเรื่องการจัดการและดูแลรักษาจะทำการรดน้ำ พ่นปุ๋ยพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสานเหมือนกันฟ้าแล่นอบซิส ส่วนการจำหน่ายจะจำหน่ายทั้งต้นพร้อมดอกและจำหน่ายเฉพาะช่อดอก โดยนำหน้าเป็นดอก ๆ ละประมาณ 5 บาท และการนำต้นไปปักตานั้นได้ทำการประสานติดตามเป็นระยะ ๆ และจะได้ต้นอ่อนมาเลี้ยงในปีหน้า

ปัญหาและอุปสรรค

เกิดการสะสมโรคในโรงเรือนจำนวนมาก สาเหตุเกิดจากการดูแล ในช่วงปีแรก ๆ ไม่สามารถควบคุมโรคไว้ได้จึงเกิดโรครุนแรงทำให้แก้ไขยาก สาเหตุอีกประการ คือ กล้วยไม้จำนวนหนึ่งถูกส่งไปในงานที่พระตำหนักภูพิงค์ ซ้อมมาแล้วส่งกลับมาเลี้ยงบำรุง เพื่อฟื้นฟูสภาพที่โรงเรือนเลี้ยงภายในโครงการ ฯ ทำให้น้ำเชื้อโรคเข้ามาแพร่กระจายในโรงเรือนด้วย และไม่มีการระบายกล้วยไม้เก่าออกและนำกล้านมาเลี้ยงใหม่ เมื่อเข้าฤดูหนาวหรือร้อน อากาศแห้งกล้วยไม้จะแสดงอาการเหลืองและทิ้งใบค่อนข้างมาก

แนวทางแก้ไข

ระบายกล้วยไม้เก่าที่ติดโรคออกจากโรงเรือน เพื่อลดการสะสมของโรคและควบคุมกล้าใหม่ไม่ให้ติดโรค เพิ่มความถี่การให้น้ำและปริมาณปุ๋ยมากขึ้น และใช้ฮอร์โมนพืชเสริม

สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ไทย

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันการผลิตกล้วยไม้ในประเทศไทยได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายขึ้นมากกว่าแต่ก่อนโดยเฉพาะกล้วยไม้ไทยซึ่งได้รับความนิยมไม่ว่าจะทั้งในและนอกประเทศ แต่คนไทยกลับไม่ค่อยให้ความสนใจและค่อย ๆ หันไปพึ่งเหลือแต่ในสวนหรือวนอุทยานที่รวบรวมสายพันธุ์ของกล้วยไม้ไทยต่าง ๆ ดังนั้นทางโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาน ฯ จึงเห็นความสำคัญที่จะอนุรักษ์และขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทยให้คงอยู่คู่คนไทยตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เป็นพื้นที่ทอดพระเนตรทรงงานเกี่ยวกับกล้วยไม้ไทยตามพระราชเสาวนีย์
2. เพื่อผลิตกล้วยไม้ไทยประดับตกแต่งสถานที่ในโครงการส่วนพระองค์ตามพระดำนึกต่าง ๆ เช่น พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ เป็นต้น
3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้และเป็นแหล่งสะสมพันธุ์กล้วยไม้ไทยที่ใกล้จะสูญหายแก่เกษตรกรและผู้สนใจ
4. เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับโครงการ ฯ

ลักษณะการดำเนินงาน

การเลี้ยงกล้วยไม้ไทยเป็นการเลี้ยงเพื่อใช้ดอกประดับและตกแต่งสถานที่ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน ซึ่งเป็นช่วงเดือนที่ค่อนข้างแห้งแล้ง ดันไม้ชนิดอื่น ๆ จะไม่ค่อยออกดอกและไม่สวยงาม แต่กล้วยไม้ไทยสามารถออกดอกและมีหลากหลายชนิดที่กำลังให้ออกดอกสวยงาม สามารถใช้ประดับตกแต่งสถานที่ได้ดี การดูแลรักษาจึงจำเป็นต้องสำคัญ โดยทำที่บีดเกาะของกล้วยไม้ไทย บำรุงด้วยการรดปุ๋ยรดน้ำเพื่อให้ต้นสามารถให้ดอกในช่วงฤดูได้ดี และได้มีการเปลี่ยนแปลงกระถางใส่กล้วยไม้ไทยและขยายเพิ่มปริมาณมากขึ้น และได้ติด Tag ชื่อและชนิดของกล้วยไม้ไทยพร้อมถึงฤดูการที่ออกดอก

ปัญหาและอุปสรรค

กล้วยไม้ไทยมีหลากหลายชนิด การจัดเรียงทำได้ยาก เพราะกล้วยไม้ไทยแต่ละชนิดมีรูปทรงที่แตกต่างกัน ทรงต้นไม่แน่นอน

แนวทางแก้ไข

แยกขายรายแขวนและเพิ่มพื้นที่ให้กว้างขึ้น และเมื่อถึงฤดูออกดอก ควรทำการแยกชนิดของกล้วยไม้ไทยเพื่อจะได้ง่ายและสะดวกขึ้น มากกว่าในช่วงที่ไม่มีดอก

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมการผลิตไม้ดอกไม้ประดับ

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันการผลิตไม้ตัดดอกในประเทศไทยได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย ขึ้นมาากว่าแต่ก่อน ได้รับความสนใจ เนื่องจากมีตลาดที่รองรับจำนวนมาก โดยเฉพาะไม้ดอกที่มีราคาค่อนข้างสูง และจำหน่ายได้อย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับไม้กระถาง ทำให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการผลิตไม้ตัดดอกในภาคเหนือหันมาให้ความสนใจในการผลิตป้อนเข้าสู่ตลาด เพื่อรองรับกับความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เป็นพื้นที่ทอดพระเนตรทรงงานเกี่ยวกับไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวตามพระราชเสาวนีย์
2. เพื่อผลิตไม้ตัดดอกเพื่อประดับตกแต่งสถานที่ในโครงการส่วนพระองค์ตามพระตำหนักต่าง ๆ เช่น พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์, พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ เป็นต้น
3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้เฉพาะทางและเทคโนโลยีต่าง ๆ เกี่ยวกับไม้ตัดดอกเพื่อเสริมสร้างรายได้ ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ
4. เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับโครงการ ฯ

ลักษณะการดำเนินงาน

ในปีนี้ได้มีการผลิตไม้ดอกไม้ประดับหลายชนิด โดยมีวิธีการขยายพันธุ์ทั้งการปักชำ การตอนกิ่ง และการเพาะเมล็ด และได้มีการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวเพิ่มมากขึ้น เช่น เทียนนิวกินี ชัลเวีย ฮอลลีฮ็อก เทียนฝรั่ง ดาวเรือง ดาวกระจาย ผีเสื้อ เลียนฝรั่ง พิทูเนีย และฟลิ็อก เป็นต้น ซึ่งกล้าไม้ดอกไม้ประดับนั้นจะเตรียมไว้เพื่อสนับสนุนการจัดสถานที่และตกแต่งภูมิทัศน์ของโครงการ ฯ เป็นหลักหากเหลือจึงจัดจำหน่ายเป็นรายได้และจะมีการดำเนินการตลอดทั้งปี โดยจะเน้นในการผลิตทุกช่วง และฤดูกาล ซึ่งเทียนนิวกินีนั้นได้ทำการขยายพันธุ์เป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง สามารถใช้ตกแต่งสถานที่ได้ตลอดทั้งปีแต่มีข้อจำกัดในเรื่องของการปลูก

จะต้องปลูกในที่ร่มรำไรและมีน้ำเพียงพอ โดยเมล็ดพันธุ์ที่เพาะนั้นจะซื้อจากบริษัท AFM จำกัด เพราะเป็นบริษัทที่ทำเมล็ดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับทุกชนิดจำหน่ายแต่เปอร์เซ็นต์การออกยังมีน้อย

นอกจากทำการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวแล้ว ยังได้ทำการเพาะและขยายพันธุ์เฟิร์นข้าหลวง โดยจะทำการเพาะสปอร์เฟิร์นข้าหลวง ที่ได้มาจากการปลิวของสปอร์มาตกลงบนวัสดุปลูกของกล้วยไม้ฟาแลนนอปซิสเป็นจำนวนมากให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อจำหน่ายซึ่งเฟิร์นข้าหลวงกำลังเป็นที่นิยมของตลาดและเป็นงานใหม่ที่งานไม้ดอกไม้ประดับได้เริ่มดำเนินการและประสบความสำเร็จมากในเรื่องการเพาะสปอร์ของเฟิร์นข้าหลวงและได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการเพาะสปอร์เฟิร์นเพิ่มอีก 1 รุ่นซึ่งขณะนี้เฟิร์นที่เพาะชุดใหม่มีการพัฒนาถึงขั้นสร้างใบแล้ว

ปัญหาและอุปสรรค

การเพาะเมล็ดไม้ดอกไม้ประดับต้องขึ้นอยู่กับอุณหภูมิจึงจะมีเปอร์เซ็นต์ความงอกสูง รวมถึงอุณหภูมิมีผลต่อการเจริญเติบโตของต้นด้วยและผู้ปฏิบัติมีความชำนาญในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวน้อย เพราะเป็นงานใหม่ที่เริ่มทำ ส่วนปัญหาของเฟิร์นข้าหลวงบางต้นมีอาการขอบใบไหม้ซึ่งอาจเกิดจากความเข้มข้นของปุ๋ยมากเกินไป และปริมาณยังมีน้อยทำให้ไม่สามารถจำหน่ายให้ลูกค้าอย่างเพียงพอ

แนวทางการแก้ไข

เลือกเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพียงบางตัวที่สามารถเจริญเติบโตตามฤดูกาล และเลือกผลิตไม้ดอกไม้ประดับที่ดูแลง่าย ๆ ก่อน เพื่อฝึกความชำนาญให้แก่ผู้ปฏิบัติงานก่อน และลดปริมาณความเข้มข้นของปุ๋ยลงและติดต่อเสนอขายส่งร้านขายต้นไม้

สรุปผลการดำเนินงานการตกแต่งภูมิทัศน์และขยายพันธุ์

หลักการและเหตุผล

งานด้านภูมิทัศน์เป็นงานที่สร้างความสวยงามตามบริเวณพลับพลาที่ประทับและบริเวณรอบโครงการ ฯ เพื่อเป็นการถวายงานให้สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทอดพระเนตร สถานที่ต่าง ๆ ในโครงการ ฯ รวมไปถึงการเพาะชำกล้าไม้บางส่วนที่มีในโครงการ ฯ เพื่อไว้ใช้งานตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ และแจกจ่ายไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่ขอความอนุเคราะห์งานจัดตกแต่งภูมิทัศน์นี้ไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับโครงการ ฯ โดยตรงแต่จะช่วยส่งเสริมทางด้านการดึงดูดลูกค้าหรือผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมโครงการ ฯ ให้ชักชวนกันมาเยี่ยมชมในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อที่สร้างความสวยงามรอบบริเวณพลับพลาที่ประทับและตามจุดต่าง ๆ ของโครงการ ฯ

2. เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดภูมิทัศน์แก่ผู้สนใจ

3. เพื่อสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านใหม่หมู่บ้านใกล้เคียง

ลักษณะการดำเนินงาน

งานตกแต่งภูมิทัศน์รับผิดชอบดูแลภูมิทัศน์ของโครงการ ฯ มีจุดสำคัญ เช่น บริเวณพลับพลาที่ประทับ, บริเวณรอบสำนักงาน บริเวณสวนขึ้นและน้ำตก บริเวณบ้านพักรับรอง, บ้านพักนักศึกษาบริเวณป้ายหน้าโครงการ ฯ และแนวรั้ว รวมถึงสนมหญ้าข้างทางและมีเตรียมงานช่วงรับเสด็จ คือ ปลุกคอกดาวกระจายบริเวณหน้าพลับพลาที่ประทับ และสวนขึ้นลักษณะงานจะทำความสะอาดเก็บกวาดใบไม้ กำจัดวัชพืชบริเวณแปลงคอกไม้ ปลุกคอกไม้และบำรุง ใส่ปุ๋ยรดน้ำ ให้บริเวณสวยงามอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนบริเวณสวนขึ้นได้ทำการสร้างน้ำตกและมีการปลูกเฟิร์นและไม้ดอกไม้ประดับ ให้มีความสวยงามและรักษาความสะอาดให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ และลอกลำนน้ำอยู่ในบริเวณสวนขึ้นให้ลึกขึ้นและปล่อยปลาเพื่อเลี้ยง ส่วนบริเวณน้ำตกได้กำจัดวัชพืชและใช้ไม้ใบตกแต่งบริเวณริมน้ำตก และลอกลำนน้ำเหมืองเพื่อให้ไหลได้สะดวก มีการทำฝายเพื่อกักเก็บน้ำที่ปล่อยลงมาจากบริเวณน้ำตก

ปัญหาและอุปสรรค

การดูแลพื้นที่บริเวณกว้างโดยเฉพาะการกวาดใบไม้ในช่วงฤดูหนาวและร้อนซึ่งเป็นฤดูที่ใบไม้ร่วงมาก และเสียเวลากวาดใบไม้ประมาณวันละ 4 ชั่วโมง เพื่อให้สถานที่สะอาดอยู่เสมอ และบริเวณที่ตกแต่งภูมิทัศน์นั้นมีบริเวณกว้างและแรงงานมีน้อยทำให้บางพื้นที่ขาดความดูแลอย่างต่อเนื่อง

แนวทางแก้ไข

ใช้ฉีคน้ำหรือรดดับเพลิงฉีดใบไม้ให้ร่วงอาทิตย์ละครั้ง เพื่อให้ใบไม้ที่ติดอยู่ซึ่งใกล้จะร่วง หลุดร่วงมาพร้อมกันและเก็บกวาดทีเดียว ประมาณอาทิตย์ละครั้ง จะช่วยประหยัดเวลาในการกวาดใบไม้ได้

สรุปผลการดำเนินงานด้านการผลิตไม้ผลประจำปี 2549

หลักการและเหตุผล

ไม้ผลเป็นไม้ยืนต้นที่ปลูกครั้งเดียวแต่สามารถเก็บผลผลิตได้ตลอดอายุการเจริญเติบโต ซึ่งไม้ผลของเมืองไทยเป็นที่สนใจของต่างประเทศ เนื่องจากมีกลิ่น, รสชาติ, คุณภาพ และความอร่อยที่ผลไม้มากของประเทศอื่น ๆ เทียบไม่ได้ และไม้ผลของเมืองไทยมีมากมายหลายชนิด และได้มีการทดลองนำไม้ผลต่างประเทศมาทดลองปลูกและศึกษาภายในเมืองไทย เพื่อทดลองดูการเจริญเติบโต การให้ผลผลิต ว่าเป็นไปได้ที่จะผลิตพืชเศรษฐกิจแทนการส่งออก เช่น มะกอกฝรั่ง วนิลา เป็นต้น นอกจากนี้ไม้ผลของเมืองไทยยังได้มีการพัฒนาสายพันธุ์ให้มีความต้านทานต่อสภาพแวดล้อม โรค แมลง รวมถึงเพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้มากกว่าเดิม ซึ่งทางโครงการฯ ได้มีการปลูกไม้ผลอยู่หลากหลายชนิด โดยปลูกเพื่อการทดสอบสายพันธุ์, การเจริญเติบโต เช่น มะกอกฝรั่ง มะขงชิด ขนุนพันธุ์ต่าง ๆ กาแฟ โกโก้ เป็นต้น รวมทั้งปลูกเพื่อสร้างรายได้ ไม่ว่าจะเป็นส้มสายน้ำผึ้ง พุทราขนมสด มะม่วงน้ำดอกไม้, มะม่วงโชคอนันต์ แก้วมังกรเนื้อสีแดง และสับปะรด องุ่นไร้เมล็ด ลำไยอีดอ ซึ่งลำไยอีดอ นั้นทางโครงการฯ ได้มีวิธีการตัดแต่งทรงพุ่มเพื่อเป็นต้นแบบให้เกษตรกรนำไปใช้ ซึ่งเทคนิคนี้ได้รับคำแนะนำจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการดูแลรักษา และเป็นแหล่งรวบรวมไม้ผลที่มีชื่อเสียงมาปลูกไว้ เช่น ขนุนพันธุ์ศรีบรรจง, ขนุนพันธุ์ไพศาลทักษิณ, น้อยหน้าเพชรปากช่อง ชมพู่ทับทิมจันทร์ มะคาเดเมีย ฝรั่งไร้เมล็ด เป็นต้น ซึ่งไม้ผลบางชนิดที่ปลูกไว้ในโครงการฯ ได้ให้ผลผลิตแล้ว ส่วนบางชนิดยังอยู่ระหว่างการเจริญเติบโต ซึ่งต้องดูแลรักษา รวมถึงเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตไม้ผลให้กับเกษตรกรที่สนใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้กับเกษตรกรและหน่วยงานที่สนใจ
2. เป็นสถานที่ฝึกงานสำหรับนักเรียน, นักศึกษา จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ
3. เพื่อสร้างรายได้ให้กับโครงการ ฯ
4. เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์ไม้ผลที่น่าสนใจ

สรุปผลการดำเนินงานผลิตลำไย

ผลจากการกระตุ้นการออกดอกของลำไยแปลง บี ด้วยสารโทเรตสเชียมคลอไรด์ เมื่อเดือน สิงหาคม 2548 ทำให้ได้ผลผลิตลำไยนอกฤดูในปี 2549 ประมาณเดือนมีนาคม ทำให้

การจำหน่ายผลผลิตได้ราคาสูงกว่าปกติ และการตัดแต่งลำไยแปลง เอ ด้วยรูปแบบฟาสีหยาบ เพื่อจำกัดทรงพุ่มต้น ในด้านความสูงของลำไย ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ลดต้นทุนในการดูแลในเรื่องค่าแรงในการเก็บเกี่ยวและการดูแลรักษานั้น ปรากฏว่าการแตกยอดใหม่และการแตกพุ่มของลำไยแปลง เอ เป็นไปอย่างสวยงาม เมื่อบำรุงต้นด้วยปุ๋ยหมักที่ได้จากฝ่ายงานชีวภาพและพ่นปุ๋ยทางใบด้วยปุ๋ยอินทรีย์น้ำที่ทำจากหอยเชอรี่ แต่เมื่อถึงฤดูกาลออกดอกตามฤดูกาลของลำไยกลับไม่ออกดอก อาจส่งผลเนื่องจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำจากหอยเชอรี่มากเกินไปไม่ได้หยุดพ่นในช่วงฤดูกาลออกดอก ทำให้ต้นลำไยอืดอ ออกลำไยที่บวม ซึ่งสังเกตได้ว่า ใบลำไยนั้นเขียวเป็นมันวาว ใบกว้าง และยาวมาก จึงต้องทำการกระตุ้นให้ออกดอกด้วยสารโปรแตสเซียมคลอเรตอีกครั้ง ในแปลงเอ เมื่อเดือนมีนาคม 2549 ซึ่งทำให้มีการติดดอกประมาณ 70% เมื่อดูแลต้นจนลูกเริ่มโตและสามารถเก็บเกี่ยวได้ประมาณ เดือน ตุลาคม 2549 และได้มีการอบรมและให้ความรู้แก่นักศึกษาฝึกงานจากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เช่น วิทยาลัยและเทคโนโลยีเชียงใหม่และลำพูน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก (บางพระ) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์และน่าน ทั้งในระดับปวช. ปวส. และปริญญาตรี รวมถึงเกษตรกร ทหารผลิตปลดก่อนปลดประจำการจากค่ายพิชิตปรีชากร และหน่วยงานต่าง ๆ ได้สนใจในเรื่องการตัดแต่งกิ่งและการจัดการดูแลรักษาในเรื่องการปลูกลำไยทั้งในฤดูและนอกฤดู รวมถึงมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในการลดต้นทุนการผลิตด้วย

ปัญหาและอุปสรรค

เมื่อผลลำไยโตขึ้นเริ่มสร้างเมล็ด ประสบปัญหาผลร่วงและค้างความมากขึ้นผลและมีแมลงมาเจาะทำให้ผลผลิตนอกฤดูได้ปริมาณน้อยมาก ไม่คุ้มกับการทำนอกฤดูในช่วงนี้

แนวทางแก้ไข

หลีกเลี่ยงการทำลำไยนอกฤดูในช่วงเข้าฤดูฝน เพราะไม่สามารถควบคุมสภาพอากาศและการระบาดของโรคและแมลงได้ 100% ทำให้รสชาติของลำไยไม่ได้คุณภาพ เนื่องจากปริมาณน้ำมากเกินไป

สรุปผลการดำเนินงานการผลิตมะม่วง

ในปีนี้การรักษาสภาพผลผลิตมะม่วงได้นำเอาเทคนิคใหม่เข้ามาใช้ เพื่อเพิ่มราคาและคุณภาพของผลผลิตมะม่วง ด้วยการห่อผลด้วยถุงคาร์บอน ซึ่งมีลักษณะ เป็น 2 ชั้น ด้านนอกเป็นกระดาษมัน ๆ สีน้ำตาล ส่วนด้านในเป็นสีดำ ซึ่งถุงชนิดนี้จะทำให้คุณภาพของผลผลิตและสีสวยขึ้นเป็นสีเหลืองทอง ทำให้ขายได้ราคาที่สูงกว่าในตลาดทั่วไป ประมาณ 3-5 บาท ขึ้นอยู่กับขนาดของผลมะม่วง และในช่วงที่รอผลให้สุกแก่ ได้ทำการสะสมอาหาร เพื่อเตรียมให้มีผลผลิตในรุ่นต่อไป

ให้มากขึ้นด้วย ในปีนี้ผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 4,000 กิโลกรัม เป็น 5,000 กิโลกรัม ซึ่งเป็นผลมาจาก มะม่วงน้ำดอกไม้ไม่มีผลโตขึ้นและการใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพิ่มผลผลิต และได้มีการตัดแต่งกิ่งมะม่วงหลังจากที่ได้มีการเก็บเกี่ยวไปแล้ว ทำการกำจัดวัชพืชรอบโคนต้นและมีการปลูกพริกชี้ฟ้าได้ต้นมะม่วงในลักษณะผสมผสานกัน ให้มีความหลากหลายและสามารถเก็บผลผลิตจากพริกจำหน่ายก่อนที่มะม่วงจะให้ผลผลิต และได้มีการอบรมและให้ความรู้แก่นักศึกษาฝึกงานจากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เช่น วิทยาลัยและเทคโนโลยีเชียงใหม่และลำพูน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก (บางพระ) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ลำปางและน่าน ทั้งในระดับปวช. ปวส. และปริญญาตรี รวมถึงเกษตรกร ทหารพลัดก่อนปลดประจำการจากค่ายพิชิตปรีชากร และหน่วยงานต่าง ๆ ได้สนใจในเรื่องการตัดแต่งกิ่งและการจัดการดูแลรักษาในเรื่องการปลูกมะม่วงให้ได้ราคาดีและมีคุณภาพรวมถึงการลดต้นทุนในด้านการใช้ปุ๋ยเคมีหรือสารเคมี โดยหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิตและทำให้ดินกลับมาอุดมสมบูรณ์

ปัญหาและอุปสรรค

การห่อผลในปีนี้นำเข้าช้าเกินไป เนื่องจากเวลาที่ต้องห่อผล งานด้านการดูแลไม้ผลชนิดอื่น ๆ มีภาระงานมากขึ้นและการห่อผลด้วยถุงห่อกระดาษคาร์บอนยังไม่เคยทำ จึงเกิดการห่อที่ผิดวิธี

แนวทางแก้ไข

การห่อผลมะม่วงจะทำให้ไวขึ้นจากปีที่ผ่านมาและได้รับคำแนะนำการห่อผลมะม่วงด้วยถุงห่อกระดาษคาร์บอน จากพ่อค้าที่มารับซื้อมะม่วง

สรุปผลการดำเนินงานในด้านการผลิตส้ม

การปลูกส้มขึ้นมาใหม่ในปีที่ผ่านมา มา โดยทางสวนส้มทรายทองที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้การสนับสนุนเรื่องดินพันธุ์ และระบบน้ำ ซึ่งปลูกส้มสายพันธุ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย ส้มสายน้ำผึ้ง ส้มฟรุ๊ตมองต์ ส้มออร่า ในช่วงต้นปี การเจริญเติบโตของส้มเป็นไปตามปกติ เมื่อเริ่มเข้าฤดูฝน ส้มได้แสดงอาการใบเหลืองและต้นโทรมลงอย่างรวดเร็ว จึงได้ทำการประสานกับทางสวนส้มทรายทองให้มาตรวจสอบแล้ว และได้ให้คำแนะนำว่า อาจจะเป็นเพราะน้ำในดินมากเกินไป จึงให้ขุดร่องระบายข้างต้นส้มเพื่อระบายน้ำในดินออก และตัดแต่งกิ่ง แต่อาการก็ยังไม่ดีขึ้น ประกอบกับการทำส้มจะต้องใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี จำนวนมาก แต่ทางโครงการ ฯ ได้ทดลองทำส้มปลอดภัยจากสารพิษ โดยใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในบางช่วงที่จำเป็น ทำให้ส่งผลต่อต้นส้มทำให้เหลืองและไม่ค่อยเจริญเติบโต และได้ปลูกกล้วยหอมทองและฟักทอง

ญี่ปุ่น บริเวณรอบ ๆ ทรงพุ่มของส้ม ในลักษณะผสมผสานกัน พร้อมกับมีการดูแลรักษาและตัดแต่งทรงพุ่มพร้อมกับการใส่ปุ๋ยหมักชีวภาพและการฉีดพ่นปุ๋ยอินทรีย์น้ำอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ

ปัญหาและอุปสรรค

พื้นที่ที่ปลูกส้มเป็นพื้นที่ที่เคยปลูกส้มมาก่อนและประสบปัญหาเป็นโรคเน่าและโรคทางใบ จนต้องรื้อทิ้งไป และอาจจะมีเชื้อโรคที่ฝังตัวอยู่ในดินอยู่และเมื่อปลูกส้มลงไปใหม่ ๆ ยังไม่แสดงอาการ เมื่อถึงช่วงที่เหมาะสมต่อการระบาดของโรคทำให้ต้นส้มเกิดอาการออกมาภายหลัง

แนวทางแก้ไข

ตามหลักปฏิบัติแล้วไม่นิยมปลูกพืชชนิดเดิมซ้ำที่กัน ทำให้เกิดปัญหาการสะสมของโรคและแมลงซึ่งควรจะงดเว้นพืชตระกูลส้ม เพื่อจะได้ตัดวงจรการระบาดของเชื้อโรค

สรุปผลการดำเนินงานการผลิตพุทรา นมสด

พุทรา นมสดนั้น ได้ทำการตัดต้นพุทราและเลียบกิ่งใหม่ ด้วยวิธีการเลียบเปลือก ซึ่งกาเลียบกิ่งนั้นจะทำทุกปี เพื่อป้องกันการกลายพันธุ์และลักษณะของผลผลิต โดยได้นำกิ่งพันธุ์ดี จากไร่จุ่นจันทร์ ที่อำเภอฝางมาเลียบ ซึ่งเป็นกิ่งจากต้นที่ให้ผลดกและรสชาติดี จากนั้นทำการดูแลให้ปุ๋ยพร้อมกับการกำจัดวัชพืชรอบ ๆ โคนต้น นอกจากนี้แล้วจะต้องทำคอกค้ำยันพุทรา เพื่อป้องกันกิ่งหักและสามารถรักษาทรงพุ่มของต้นพุทราด้วย เมื่อมีการติดลูกแล้วได้ทำการช่อดูกออกและทำการห่อผลพุทรา โดยใช้ถุงพลาสติกใส มารัดให้เป็นรอยบริเวณก้นถุง เพื่อช่วยระบายอากาศ ซึ่งการห่อผลของพุทรานั้น มีข้อดีในด้านการทำให้ผิวสวยและสีสด และได้ทำการฉีดปุ๋ยนมสดที่ได้จากการหมักนมสดและจุลินทรีย์ชนิดต่าง ๆ โดยฉีดเข้าไปในรากรอบ ๆ ทรงพุ่มประมาณ ต้นละ 1 ลิตร ซึ่งปุ๋ยนมสดนี้จะทำให้ได้รสชาติที่หอมและหวานเหมือนนมสด และราคาในการจำหน่ายประมาณ ที่ 50 บาทต่อกิโลกรัมแล้วแต่ขนาดของลูก รวมถึงมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในการลดต้นทุนการผลิตด้วย

นอกจากนี้แล้วยังได้มีการอบรมและให้ความรู้แก่นักศึกษาฝึกงานจากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เช่น วิทยาลัยและเทคโนโลยีเชียงใหม่และลำพูน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก (บางพระ), มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ลำปาง และน่าน ทั้งในระดับปวช. ปวส. และปริญญาตรี รวมถึงเกษตรกร ทหารผลิตปลดก่อนปลดประจำการจากค่ายพิชิตปรีชากร และหน่วยงานต่าง ๆ ได้สนใจในเรื่องการเลียบกิ่งแบบเลียบเปลือกและการจัดการดูแลรักษาในเรื่องการผลิตพุทราให้ได้คุณภาพและรสชาติ และได้ไปดูงานที่ไร่จุ่นจันทร์เพื่อฝึกทักษะในด้านการเลียบเปลือกของพุทรา รวมถึงการจัดการในเชิงการค้า

ปัญหาและอุปสรรค

เนื่องจากพุทราเป็นพืชที่โตเร็วทั้งในส่วนของต้นและลูกพุทรา จึงมีปัญหาในเรื่องแรงงานในช่วงที่มีการทำค้างและการห่อผลพุทรา ซึ่งมีคนงานประจำอยู่ 13 คน มีภาระงานอื่น ๆ ที่รับผิดชอบมีมาก แรงงานที่เข้าไปทำงานในส่วนของการดูแลพุทราจึงมีน้อยมาก ทำให้การห่อผลล่าช้าและห่อผลไม่ทัน ปัญหาเรื่องปุ๋ยนมสดที่ขาดอยู่เป็นประจำ เพราะได้รับการสนับสนุน ครั้งละ 20 ลิตร ซึ่งปริมาณการใช้ ครั้งละ 11 – 12 ลิตร ระยะเวลา 10 วัน ทำให้ขาดความต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรสชาติของพุทรานมสด

แนวทางแก้ไข

ในส่วนของปุ๋ยนมสดที่ขาดนั้น ทางฝ่ายงานไม้ผลนั้นได้นำเอาฮอร์โมนผลไม้ มาใช้ทดแทนปุ๋ยนมสดในช่วงที่ขาดหายไป ซึ่งผลที่ได้จะมีรสชาติหวานเหมือนกันแต่จะไม่มีกลิ่นของนม และปริมาณผลที่ติดก็เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม

สรุปผลการดำเนินงานการผลิตมะกอกน้ำมัน (Olive oil)

การดูแลรักษาต้นมะกอกน้ำมัน ในปีนี้ ลักษณะคล้ายกับปีที่ผ่านมา ก็จะต้องขุดร่องระบายน้ำข้างลำต้น ในช่วงฤดูฝน เพื่อไม่ให้น้ำขังบริเวณโคนต้น เพราะช่วงฤดูฝนเป็นช่วงที่มะกอกน้ำมันจะตายมากที่สุด และเมื่อขุดขึ้นมาดู พบว่าระบบรากได้เน่า พร้อมกันนี้ได้ทำการกำจัดวัชพืชรอบ ๆ โคนต้น ตัดแต่งกิ่งที่แห้งตายออกและทำคอกกันไว้ในแต่ละต้น ในระหว่างแถวของมะกอกน้ำมัน ได้มีการปลูกมะละกอ และลองกอง สลับกันไป และใช้ห่านในการกำจัดวัชพืช โดยทำคอกกันห่านไว้ในให้อยู่ในบริเวณแปลงมะกอกน้ำมัน ซึ่งวิธีนี้จะสามารถกำจัดวัชพืชลงได้เป็นจำนวนมาก มีการใส่ปุ๋ยหมักบำรุงต้น ทุก ๆ 2 เดือน และจะต้องใส่ปุ๋ยทางใบด้วย ทุก ๆ 2 เดือนเหมือนกัน และได้รับข้อมูลว่าต้นมะกอกน้ำมันเป็นพืชที่ต้องการความเป็นกรด – ด่างของดิน ปานกลางหรือออกด่างเล็กน้อย ถ้าหากดินเป็นกรดประมาณ 6.5 ลงมา จะทำให้ต้นเกิดการชะงัก ใบหงิกและไม่เจริญเติบโตหรือโตช้ามาก ๆ หลังจากที่ได้ให้ปุ๋ยหมักพร้อมปูนขาว จะสังเกตเห็นว่าต้นและใบมีความสดชื่นมากขึ้น และในช่วงกลางปีนั้น ได้มีโอกาสไปประชุมและดูงานเรื่องมะกอกน้ำมันที่สวนอุทัยธรรม และได้มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดและความรู้จากผู้ที่มีความรู้ ทำให้ได้รับคำแนะนำกลับมาปฏิบัติได้เป็นจำนวนมาก

ปัญหาและอุปสรรค

ต้นมะกอกน้ำมันยังเป็นพืชทดลองปลูกแลหาวิธีที่จะทำให้ต้นเจริญเติบโตได้ในแต่ละสภาพพื้นที่และต้นมะกอกน้ำมันจะตายทุกปี ๆ ละประมาณ 5 – 10 ต้น และมีอาการยอดแห้งและลามเข้าสู่ลำต้นทำให้ต้นแห้งตายไปในที่สุด ทั้ง ๆ ที่อยู่ในช่วงฤดูฝน

แนวทางแก้ไข

เมื่อพบต้นมะกอดน้ำมันเริ่มตายไปก็มีการขยายพันธุ์ไว้ เพื่อสำรองต้นไว้ แต่ยังไม่สามารถขยายพันธุ์ได้สำเร็จ เนื่องจากรากไม่ยอมแตก แต่ใบและกิ่งยังเขียวอยู่ ซึ่งระยะเวลาที่ปักชำเกือบ 2 เดือนทั้ง ๆ ที่ใช้วิธีการเดียวกับหน่วยทดลองอื่น ๆ

สรุปผลการดำเนินงานการผลิตกระท้อน

ในปี 2549 ได้มีการปลูกมะละกอพันธุ์กลางดง แซมบริเวณแปลงกระท้อน ซึ่งมะละกอมีลักษณะต้นเตี้ยและให้ลูกดก ปรากฏว่า เป็นที่น่าพอใจเพราะมะละกอที่ปลูกให้ผลผลิตสูงมาก เฉลี่ยประมาณ 20 กิโลกรัมต่อต้น แต่เป็นมะละกอที่ไม่ค่อยหวานทานสุกไม่อร่อยซึ่งเหมาะสำหรับนำมาทำส้มตำ ซึ่งจะได้อายุประมาณ 2-3 บาท ต่อ กิโลกรัม ส่วนกระท้อนนั้นไม่ได้ใช้สารโปรแตสเซียมคลอไรด์ ช่วยเร่งการออกดอก แต่ใช้วิธีการธรรมชาติ คือการรดน้ำในช่วงก่อนฤดูกาลออกดอกเลียนแบบธรรมชาติ และทำให้ได้ผลดีเช่นเดียวกัน และในการห่อผลนั้นได้แรงงานจากนักศึกษาฝึกงานมาช่วยทำการห่อผลและปลิดลูกบางส่วนทิ้ง เพื่อให้ลูกที่เหลือมีขนาดใหญ่ ได้ผลผลิตประมาณ 400 กิโลกรัม หลังจากการเก็บเกี่ยวเรียบร้อยแล้วได้ทำการตัดแต่งกิ่งเพื่อควบคุมทรงพุ่ม และมีการกำจัดวัชพืชรอบ ๆ โคนต้น มีการใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยอินทรีย์ชนิดน้ำควบคู่กันไป เพื่อลดต้นทุนการผลิต

สรุปผลการดำเนินงานการผลิตขนุน

ผลผลิตขนุนที่ได้ในปีนี้ ส่วนใหญ่นำเข้างานแปรรูปเกือบทั้งหมด ซึ่งสามารถแปรรูปเป็นขนุนกวนขนุนทอดกรอบ และกอละแมขนุน เนื่องจากเนื้อขนุนที่ได้คุณภาพยังไม่ได้ดีและรสชาติค่อนข้างจืด เนื้อและพวยังมีน้อย จึงไม่สามารถจำหน่ายเป็นขนุนสุกได้ หลังจากเก็บผลผลิตแล้ว ได้ทำการตัดแต่งทรงพุ่มเพื่อควบคุมความสูงและมีการกำจัดวัชพืชให้ปุ๋ยและน้ำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมตัวในปีต่อไป

สรุปผลการดำเนินงานการผลิตมะยงชิด

ในปี 2549 ต้นมะยงชิดและมะปรางหวาน ได้เริ่มให้ผลผลิตแล้ว โดยที่มะยงชิดแปลงด้านในป่าให้ผลผลิตมากกว่าแปลงล่างที่อยู่บริเวณริมถนน เนื่องจากเป็นแปลงที่อยู่ในป่าสภาพดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ดีกว่า และเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นมะยงชิดกว่าดินบริเวณริมถนน เพราะดินบริเวณนี้จะเป็นดินทราย เมื่อดินแห้งจะแข็งมาก ๆ การเจริญเติบโตของต้นไม่ดีเท่าที่ควรและออกดอกติดน้อย เฉลี่ยทั้งแปลงบนและล่างให้ผลผลิตประมาณ ต้นละ 1 กิโลกรัม ส่วนการจัดการในด้านการดูแลรักษานั้น ได้ทำการกำจัดวัชพืชรอบโคนต้น พ่นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสานมีการใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำ บำรุงต้น มีการตัดแต่งกิ่งและทรง

พุ่มให้โปร่ง และยังได้มีการปลูกระยะกึ่งพันธุ์ เรดเลดี้ เสริมบริเวณระหว่างแถวของมะขงชิด บริเวณแปลงด้านล่าง

สรุปผลการดำเนินงานการผลิตกล้วย

กล้วยที่ปลูกเมื่อปีที่ผ่านมา พื้นที่ที่อยู่บริเวณหลังที่ประทับเป็นพื้นที่ที่ได้รับการปรับสภาพให้เป็นระดับชั้นความยาวตามพื้นที่ ซึ่งจากเดิมได้แบ่งเป็นล๊อค ๆ ทำให้การใช้เครื่องจักรเข้าไปทำงานได้ช้าและบางล๊อคไม่สามารถเข้าไปได้ จึงได้ปรับให้เป็นแนวเดียวกัน ส่งผลกระทบทำให้หน้าดินถูกกวาดลงไปอยู่ในชั้นล่าง ๆ ของพื้นที่ และชั้นบนสุดได้ทำการปลูกกล้วย เมื่อปลูกไปได้ระยะหนึ่งการเจริญเติบโตของกล้วยก็ไม่ดี เพราะดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ถึงแม้ว่าจะมีการนำเอาปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกไปใส่แล้วเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังขาดน้ำ เนื่องจากระบบน้ำที่จะให้กับแปลงกล้วยเป็นท่อส่งน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งเมื่อเปิดให้น้ำแปลงกล้วยจะมีผลกระทบกับระบบน้ำทั่วทั้งโครงการ ฯ จึงทำให้กล้วยขาดน้ำในช่วงฤดูแล้ง แต่ได้ทำการปลูกเพิ่มบริเวณด้านหลังสำนักและบนแปลงขนุน เพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ส่วนกล้วยแปลงเดิมได้ทำการเก็บผลผลิตอย่างต่อเนื่องและสามารถจำหน่ายหน่อกล้วยเพื่อเพิ่มรายได้ และมีการกำจัดวัชพืชและปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกบำรุงต้นกล้วย พร้อมกับให้น้ำในช่วงที่กำลังให้ผลผลิต

สรุปผลการดำเนินงานการผลิตไม้ผลชนิดอื่น ๆ

ได้ทำการใส่ปุ๋ยหมัก, ปุ๋ยเคมี, ให้น้ำและตรวจดูเรื่องโรคและแมลง เป็นระยะ ถ้าเกิดปัญหาโรคและแมลงระบาด ได้มีการใช้สารชีวภาพสลับกับสารเคมี เพื่อควบคุมและป้องกันโรคและแมลง และต้องกำจัดวัชพืชรอบ ๆ โคนต้น และบริเวณรอบ ๆ แปลงปลูก เป็นระยะ ๆ และได้ปลูกเพิ่มพืชใหม่เข้ามาในพื้นที่ เช่นเงาะ ลองกอง ละมุด มังคุด ฝรั่ง มะนาวแป้นรำไพ และขนุนไพศาลทักษิณ โดยได้ปลูกบริเวณแปลงองุ่นเดิมที่ได้ย้ายออกมารวมไว้แปลงเดียว และได้มีการปลูกพืชผัก ผสมผสานกับแปลงไม้ผลที่แปลงใหม่ เช่น ปลูกมะเขือม่วง ข้าวโพด ฟักทอง แตงโมและมะเขือเทศ ทำให้สามารถเก็บผลผลิตจำหน่ายได้ ในช่วงที่รอไม้ผลให้ผลผลิต

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข

กระท้อน การห่อลูกทำให้ผิวลูกกระท้อนบางลูกมีรอยแมลงเจาะหรือทำลาย เมื่อสุกแล้วจะพบตัวอ่อนของแมลงอยู่ในลูก ปัญหาในเรื่องการติดลูกมีมากเกินไป ทำให้ต้องขอยุทธวิธีจำนวนมากและกึ่งหักง่าย

การแก้ไข เลือกห่อผลในระยะที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการเข้าทำลายของแมลงและทำให้ผิวสวย และใช้ไม้ค้ำยัดกิ่งที่ให้ผลผลิตมาก ๆ และขอยุทธวิธีติดจำนวนมาก ๆ ออก เพื่อให้ลูกที่เหลือมีขนาดใหญ่ได้น้ำหนัก

ขหนู การติดลูกของขหนูในคันยังน้อยมาก และคุณภาพพูยังไม่มีมีเนื้อน้อยมาก และรสชาติยังไม่ดี

การแก้ไข ต้องมีการบำรุงคันให้สมบูรณ์แข็งแรงและใช้ปุ๋ยเร่งคุณภาพและความหวานอย่างสม่ำเสมอ

มะยงชิด ปัญหาขอดอ่อนถูกทำลายโดยเพลี้ยและเชื้อราระบาด ทำให้การเจริญเติบโตของทรงพุ่มหยุดชะงักเป็นช่วง ๆ และผลผลิตคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร คือ ขนาดไม่ใหญ่มากและรสชาติยังไม่หวาน

การแก้ไข ต้องคอยตรวจดูว่าคันมะยงชิดจะแทงช่อเมื่อไหร่ และคอยป้องกันกำจัดโรคและแมลงที่เข้ารบกวนทันที จึงจะรักษาขอดอ่อนที่แตกออกมาใหม่ได้และจะสามารถขยายทรงพุ่มของคันได้และต้องใช้ปุ๋ยบำรุง จะทำให้คุณภาพผลผลิตให้มีรสชาติให้ดีขึ้น

กล้วย ปัญหาในเรื่องการผลิตกล้วยไม่ค่อยเจริญเติบโตโดยจะขาดน้ำและแร่ธาตุอินทรีย์วัตถุในดินบริเวณแปลงปลูก

การแก้ไข ข้ายกล้วยไปปลูกในพื้นที่อื่นที่มีสภาพดินดีกว่าและการจัดการน้ำดีกว่า จึงจะทำให้กล้วยมีการเจริญเติบโตที่สม่ำเสมอและให้ผลผลิตอย่างต่อเนื่อง

ไม้ผลอื่น ๆ ไม้ผลบางชนิดปลูกในพื้นที่ที่ห่างไกลจากบริเวณแปลงปลูกไม้ผลทำให้การจัดการไม่ทั่วถึงและไม่เป็นไปตามแผน การเจริญเติบโตจึงช้าลง และไม่ได้ติดตั้งระบบน้ำประจําคัน เพราะบางชนิดปลูกในพื้นที่ป่าจึงทำให้เข้าไปดูแลไม่ทั่วถึง

การแก้ไข ต้องมีการเข้าไปจัดการเรื่องวัชพืชเป็นประจำและช่วงฤดูแล้งต้องมีการจัดแรงงานเข้าไปรดน้ำเป็นบางครั้งเมื่อดินขาดความชื้น

สรุปผลการดำเนินงานการผลิตองุ่นไร้เมล็ด

ในปีนี้ได้ทำการตัดแต่งองุ่นด้วยวิธีใหม่ ซึ่งจะทำให้กิ่งขององุ่นมีระยะสั้นลง ทำให้การจัดการได้ง่ายขึ้นและสามารถควบคุมความยาวได้ตามขนาดที่ต้องการส่งผลให้คันและกิ่งมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นกว่าวิธีเดิม ๆ โดยการตัดรากและบำรุงคันด้วยปุ๋ยหมักชีวภาพ ทำให้ยอดที่ออกใหม่มีความแข็งแรงและสมบูรณ์มากแต่ละให้องุ่นติดลูกในเดือนกุมภาพันธ์ในปีหน้า เพื่อให้ทันในช่วงรับเสด็จ และได้ทำการขุดย้ายคันองุ่นมารวมไว้ในพื้นที่เดียวกัน โดยจะคงเหลือไว้แค่องุ่นไร้เมล็ดพันธุ์ รุทเทอร์เรท ซึ่งเป็นองุ่นทานผลสด ส่วนพันธุ์อื่น ๆ ได้ให้ทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้ไปปลูกเพื่อทดลอง และได้สร้างโรงเรือนมุงพลาสติก เพื่อกันฝนและน้ำค้าง ทำให้สามารถผลิตองุ่นได้ตลอดทั้งปีและเป็นลดปริมาณการใช้ปุ๋ยและสารเคมีลงได้เนื่องจากจะทำองุ่นแบบปลอดสารพิษ นอกจากนี้ได้ขุดสระบริเวณหลังแปลงองุ่นเพื่อใช้กักเก็บน้ำไว้สำรองใช้ในช่วงฤดูแล้ง

และเมื่อเกิดปัญหาน้ำไม่ไหล และพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นดินลูกรังหรือดินทราย ทำให้ไม่สามารถปลูกพืชอื่น ๆ ได้ ส่วนการดูแลในจะทำการกำจัดวัชพืชรอบโคนต้นและบริเวณแถวในแปลงมีการใส่ปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาและอุปสรรค

อรุณพันธุ์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่รูทเพอร์เรทไม่ค่อยให้ผลผลิตและคุณภาพหรือรสชาติไม่ดี ติดลูกน้อยมากและในช่วงฤดูฝนมีการเข้าระบาดของโรคอย่างหนัก ทำให้ต้องใช้สารเคมีในปริมาณที่มากและบ่อยขึ้น ซึ่งขัดกับแนวนโยบายที่จะไม่ใช้สารเคมี

แนวทางแก้ไข

จึงทำการขุดย้ายต้นอรุณพันธุ์บีบีดี แบล็คโอปอล เข้ามารวมกับแปลงพันธุ์รูทเพอร์เรทและมุงหลังคากันฝนและน้ำค้างช่วยลดการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

สรุปผลการดำเนินงานการผลิตแก้วมังกร

ได้ขยายพื้นที่ปลูกแก้วมังกรบริเวณหน้าโรงคัดบรรจุ โดยมีการทำค้ำทั้งแบบประหยัดโดยค้ำแบบเก่าจะใช้เสาปูนและมีนั่งร้านอยู่ด้านบน แล้วปลูกแก้วมังกรรอบ ๆ เสาปูน ส่วนค้ำประหยัดจะมีอยู่ 2 แบบ คือแบบแรกจะใช้เส้นลวดค้ำหัว – ท้าย แล้วใช้ไม้หลักปักแล้วปลูกแก้วมังกรแต่ละหลักที่ปักไม้ โดยระยะปลูกประมาณ 30 เซนติเมตร และอีกแบบจะใช้เส้นลวดค้ำข้างบนเหมือนกันแต่จะให้ไม้ปัก 2 ข้างและปลูกแก้วมังกรติดกับหลักแต่ละหลัก ซึ่งทั้ง 3 วิธีนี้จะทำให้ได้ปริมาณผลผลิตที่แตกต่างกันในพื้นที่ปลูกเท่ากัน โดยวิธีเก่าจะให้ผลผลิตน้อยที่สุดและต้นทุนการผลิตสูง ส่วนแบบค้ำประหยัดแบบที่สองจะให้ผลผลิตมากที่สุดและต้นทุนการผลิตสูงกว่าแบบแรกแต่สามารถให้ผลผลิตต่อไร่มากที่สุด และสามารถทำได้ง่าย ซึ่งแก้วมังกรนั้นจะมีปลูกทั้งเนื้อในสีขาว, สีแดงและสีเหลือง โดยผลผลิตของแก้วมังกรจะให้ผลผลิตอย่างต่อเนื่องและมีปริมาณมาก ในช่วงฤดูฝน ส่วนฤดูอื่น ๆ ให้ผลผลิตน้อย แต่ถ้าจะให้ผลผลิตออกอย่างต่อเนื่องจะต้องใช้ฮอร์โมนในการกระตุ้นให้เกิดตาดอก และการทำแก้วมังกรนอกฤดูจะทำให้เพิ่มมูลค่าได้สูงขึ้น และเมื่อหมดอายุการเก็บเกี่ยวแล้วได้ทำการใส่ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกพร้อมกับฉีดพ่นปุ๋ยน้ำเพื่อบำรุงต้น และได้ทำการกำจัดวัชพืชและให้น้ำเพื่อช่วยในการเจริญเติบโต

ปัญหาและอุปสรรค

ต้นกล้าที่นำมาปลูกในค้ำแบบเส้นลวดเป็นกล้าค้ำปีที่ปักชำไว้ ทำให้การเจริญเติบโตช้ามากเห็นผลช้าไปด้วย และหลังจากที่ต้นแก้วมังกรให้ผลผลิตแล้วกิ่งก้านจะเหลืองชืด เนื่องจากธาตุอาหารหมดไปกับการให้ผลผลิตในแต่ละรุ่น และปริมาณแสงที่มีมากในช่วงเวลากลางวัน ทำให้ดูเหมือนขาดน้ำและไม่ค่อยเขียวเหมือนต้นจะตาย

แนวทางแก้ไข

ทำการเปลี่ยนต้นพันธุ์หรือใช้ปุ๋ยหมักบำรุงดินให้มีสภาพเหมาะสมและเร่งการเจริญเติบโต ส่วนต้นที่เหลืองซีดต้องให้การบำรุงด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกให้ต้นเขียวขึ้นมาใหม่

คำชี้แจงในการสรุปผลการดำเนินงานประจำปี 2549

งานไม้ผล

เนื่องจากงานผลิตไม้ผลประจำ 2549 นั้น เมื่อเทียบรายได้กับค่าใช้จ่ายแล้วนั้นพบว่า ประสพภาวะค่าใช้จ่ายสูงมาก เป็นผลสืบเนื่องมาจากงานไม้ผลที่รับผิดชอบนั้น แยกออกเป็นชนิดแต่ละชนิดดังต่อไปนี้

1. ลำไย มี 100 ต้น
2. มะม่วง มี 284 ต้น
3. มะกอกฝรั่ง มี 141 ต้น
4. ส้ม มี 234 ต้น
5. กระท้อน มี 56 ต้น
6. แก้วมังกร มีพื้นที่ประมาณ 2 งาน
7. ทับทิม มี 40 ต้น
8. กล้วย มีพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ 2 งาน
9. ฝรั่งไร้เมล็ด เพิ่มปลูกใหม่
10. กระท้อน มี 56 ต้น
11. พุทราณมสดมี 333 ต้น
12. มะยงชิด มี 70 ต้น
13. องุ่น มีพื้นที่ประมาณ 1 ไร่
14. น้อยหน่า มีพื้นที่ประมาณ 1 งาน
15. ขนุน มี 54 ต้น

โดยค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ที่เสียไปเกิดจาก

1. ค่าแรง 588,337 บาทเนื่องจากบริเวณแปลงปลูกไม้ผลมีพื้นที่ประมาณ 50 ไร่ และแต่ไม้ผลแต่ละชนิดที่ปลูกแตกต่างกันในเรื่องของการดูแลรักษา บางส่วนต้องการความเอาใจใส่ที่ละเอียด ซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่ายในส่วน of ค่าแรงในการจ้างแรงงานซึ่งมีประมาณ 15 คน

2. ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา ต้นไม้ผลที่ยังไม่ให้ผลผลิต ซึ่งไม้ผลจะต้องมี

- ปุ๋ยคอก (จี้ไก่, จี้วัว) ประมาณ 50,000 บาท

- ปุ๋ยเคมี ประมาณ 80,000 บาท
- สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน ประมาณ 50,000 – 60,000 บาท
- วัสดุอุปกรณ์สำหรับติดตั้งระบบน้ำเพื่อความสะดวกในการให้น้ำและช่วย

ในการติดผลผลิต ประมาณ 50,000 บาท

- วัสดุอุปกรณ์ในการห่อผลไม้ผลชนิดต่าง ๆ เช่น ถุงห่อกระดาษคาร์บอน กระดาษหนังสือพิมพ์ ที่เย็บกระดาษ และอื่น ๆ ประมาณ 25,000 บาท

- วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ขยายพันธุ์ไม้ผล เช่น ถุงดำ ถาดเพาะกล้า แกลบดำ เป็นต้น ประมาณ 50,000 บาท

- วัสดุและอะไหล่สำหรับซ่อมแซมเครื่องตัดหญ้าสะพายไหล่ ประมาณ 35,000 บาท เนื่องจากบริเวณแปลงปลูกไม้ผลจะไม่มีการใช้สารกำจัดวัชพืชทำให้ต้องกำจัดวัชพืชอย่างต่อเนื่อง, สม้มาเสมอ และเครื่องตัดหญ้าจะต้องพร้อมใช้งานตลอดเวลา

3. สร้างโรงเรือนที่มุงด้วยพลาสติกสำหรับอบอุ่น เพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมี และได้หันมาใช้สารชีวภาพทดแทน โดยแยกเป็นค่าใช้จ่ายดังนี้

- ค่าพลาสติกใน ขนาด 3×100 เมตร ประมาณ 35,000 บาท
- ค่าเหล็กกาวาไนท์ ขนาด 4 หุน ประมาณ 72,000 บาท

4. งานของไม้ผลอื่น ๆ ได้ปลูกไว้ในเชิงของการทดลอง การสะสมพันธุ์และศึกษาการเจริญเติบโตในสภาพพื้นที่ปลูกในอำเภอเชิงดาวอาทิ ฝรั่งไร้เมล็ด ชมพู่ทับทิมจันทร์ มะไฟ มะเฟือง เงาะ ลองกอง กาแฟ โกโก้ ละมุด มังคุด มะนาว เป็นต้น ทำให้ไม่สามารถให้ผลผลิตและจัดจำหน่ายได้ นอกจากนั้นงานไม้ผลยังปลูกพืชแซม อาทิ แตงโม พักทองญี่ปุ่น

5. ไม้ผลทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ยังต้องได้รับการบำรุง ดูแล ให้น้ำและให้น้ำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อให้มีความสมบูรณ์ในการให้ผลผลิต อายุของแต่ละชนิดนั้นก็ต่างกัน จึงต้องให้ความสำคัญในการจัดการใส่ปุ๋ย, ให้น้ำ, พ่นปุ๋ยและฮอร์โมนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องรวมถึงการตัดแต่งกิ่งประจำปี ต้นไม้ผลที่ให้ผลผลิตนั้นมีจำนวนไม่มาก คือ ลำไย มะม่วง พุทรา แก้วมังกร มะขงชิด กระท้อน ถั่วฝักยาว และขนุน ทั้งหมดที่กล่าวให้ผลผลิตมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนต้นที่ปลูกด้วย

สรุปผลการดำเนินงานประจำปี 2549

งานพืชไร่นา

งานพืชไร่นาประจำปี 2549 นั้น แบ่งกิจกรรมพืชไร่นาออกเป็น

1. กิจกรรมการปลูกข้าว ซึ่งปลูกข้าวเหนียวสันป่าตอง 1 ในพื้นที่ทั้งหมด 17 ไร่ และโดยทำการปลูกในเดือนกันยายน และทำการเก็บเกี่ยวในเดือนพฤศจิกายน โดยหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วทางโครงการฯ จะเริ่มทำการจำหน่ายโดยจำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่เกษตรกรในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับโครงการฯ และจำหน่ายผ่านศูนย์วิจัยพันธุ์ข้าวซึ่งจะจัดจำหน่ายในปี 2550 ทำให้เงินรายได้จะเกิดขึ้นในปี 2550

2. กิจกรรมการปลูกถั่วเหลือง ทางงานพืชไร่นาทำการปลูกถั่วเหลืองนั้น จุดประสงค์หลักเพื่อพักดินจากการทำการเกษตร ปรับปรุงดินเพื่อให้คุณภาพของดินนั้นดีขึ้น โดยการปลูกถั่วเหลืองในปี 2549 นั้น ทำเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ปรับปรุงดินในครั้งต่อไป นอกจากนั้น ถั่วเหลืองที่ได้ทางโครงการฯ ยังส่งต่อให้ฝ่ายงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นำถั่วเหลืองมาแปรรูปเป็นถั่วเน่าแผ่นสร้างรายได้บางส่วนให้กับงานพืชไร่นา

3. กิจกรรมการปลูกอ้อยคั้นน้ำ การผลิตอ้อยคั้นน้ำของงานพืชไร่นานั้น อ้อยสามารถเก็บเกี่ยวได้ในเดือนตุลาคม ซึ่งในปี 2549 ที่เชียงใหม่จัดงานมหกรรมพืชสวนโลกส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวมาจากจังหวัดเชียงใหม่มาทางโครงการฯ จึงนำอ้อยคั้นน้ำขึ้นไปจำหน่ายในพระตำหนักภูพิงค์ฯ สามารถสร้างรายได้ในการจัดจำหน่าย แต่เนื่องจากปี 2549 นี้อากาศค่อนข้างเย็นทำให้อ้อยคั้นน้ำมียอดจำหน่ายไม่มากนัก นอกเหนือจากการนำมาคั้นน้ำแล้วยังนำไปจำหน่ายเพื่อแปรรูปเป็นน้ำอ้อยกวนอีกด้วย

4. กิจกรรมการปลูกข้าวโพดหวานและข้าวโพด 2 สี ทางงานพืชไร่นาได้ทำการปลูก 2 ครั้ง ครั้งแรกปลูกข้าวโพดหวานในช่วงเดือนเมษายน และปลูกข้าวโพดสองสีครั้งที่ 2 ในเดือนพฤศจิกายน งานผลิตข้าวโพดหวานเป็นตัวสร้างรายได้รองลงจากการผลิตข้าวของงานพืชไร่นาโดยจัดจำหน่ายฝักสดให้กับโรงงานโดยทางโรงงานตั้งราคาประกันไว้เรียบร้อยแล้ว ส่วนข้าวโพดสองสีนั้น เกิดปัญหาสภาพอากาศที่หนาวเย็นทำให้เมล็ดพันธุ์เกิดผลกระทบ ฝักที่ได้จึงไม่สมบูรณ์รายได้จากการจำหน่ายจึงไม่ได้ตามที่คาดหมาย

5. กิจกรรมการผลิตกระเทียม เนื่องจากกระเทียมที่จำหน่ายในปี 2549 นั้นเป็นผลผลิตของปี 2548 จึงมีรายได้จากการจำหน่ายกระเทียมอยู่ช่วงต้นปี แต่ในปี 2549 นั้นทางโครงการฯ ไม่ได้ทำการเตรียมการผลิตกระเทียม โดยวางแผนจะผลิตกระเทียมในปี 2550 เนื่องจากเร่งทำการผลิตข้าวมาเป็นเมล็ดพันธุ์ดีเพื่อจำหน่ายแก่เกษตรกร

6. กิจกรรมการผลิตกุหลาบเบร้งรุท เนื่องจากในปี 2549 นั้น ทางฝ่ายงานพืชไร่นาได้รับนโยบายให้ทำกิจกรรมการผลิตกุหลาบเบร้งรุท ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อกิ่งพันธุ์กุหลาบป่าเพื่อนำมาเป็นต้นพันธุ์ เป็นการผลิตเพื่อจัดจำหน่ายในปี 2550 เป็นกิจกรรมต่อเนื่องส่งผลให้เกิดรายได้ข้ามปี

จากการงานพืชไร่นาในปี 2549 ค่าใช้จ่ายและรายได้ที่เกิดขึ้นยังไม่สามารถคุ้มทุนได้เนื่องจากผลผลิตบางชนิดนั้นให้รายได้ข้ามปี และบางชนิดผลิตเพื่อปรับปรุงสภาพของดินเพื่อให้ดินมีสภาพดินที่ดีขึ้น พร้อมจะผลิตพืชไร่ชนิดอื่นๆ ต่อไป

- หมายเหตุ**
- ฝ่ายงานพืชไร่มีการจัดซื้อกิ่งพันธุ์กุหลาบป่า เพื่อนำมาเป็นต้นพันธุ์ จำนวน 20,000 กิ่ง ๆ ละ 1.40 บาท เป็นเงินทั้งสิ้น 28,000 บาท ซึ่งในการจัดซื้อต้นพันธุ์ จะสามารถจำหน่ายเป็นรายได้ในปี 2550
 - ค่าแรงในการจัดจ้าง ปี 2549 เป็นเงินทั้งสิ้น 331,075 บาท
 - ค่าปุ๋ย ค่ายา ที่ใช้ในการบำรุงแปลงกระเทียม ข้าวโพด อ้อย และถั่วเหลือง เป็นเงินทั้งสิ้น 64,012 บาท
 - ค่าเครื่องสูบน้ำ จำนวน 1 เครื่องพร้อมอุปกรณ์ในการติดตั้ง เป็นเงินทั้งสิ้น 65,000 บาท
 - ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าจ้างเหมาและวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร อาทิ ฟางคลุมแปลง เครื่องพ่นยา เครื่องตัดหญ้า เชือกฟาง ตอกมัดข้าว กระสอบใส่ข้าวโพด เป็นเงินทั้งสิ้น 79,105 บาท

สรุปผลการดำเนินงานงานคัตบรจุและแปรรูปผลิตภัณฑ์ ประจำปี 2549

ฝ่ายงานคัตบรจุและ แปรรูปผลิตภัณฑ์

หลักการและเหตุผล

ผลผลิตทางการเกษตรเมื่อทำการเก็บเกี่ยวออกจากพื้นที่แล้ว จะต้องมีการกระบวนการด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวเข้ามาช่วย เนื่องจากผลผลิตยังมีการหายใจอยู่ เมื่อทำการบรรจุและจัดส่ง จะทำให้ผลผลิตเสียหายได้ เช่น ผักต่างๆ จะเหี่ยวเฉา เก็บรักษาได้ไม่นานเน่าเสียได้ง่าย ส่วนไม้ผลต่างๆ จะทำให้ไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน ส่วนเห็ดจะเน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็น โดยก่อนการจัดส่งจะต้องผ่านกระบวนการลดการหายใจของผลผลิตก่อน เช่น

แช่ตู้เย็นหรือจุ่มในน้ำที่เย็นจัด จากนั้นทำการตัดแต่ง ทำความสะอาดและคัดคุณภาพของผลผลิตก่อน จะบรรจุและส่งจำหน่ายต่อไป เพื่อให้ผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

เมื่อผลผลิตของโครงการ ฯ บางชนิดมีปริมาณมากหรือเกินความต้องการของตลาด รวมถึงราคาตกต่ำ จึงได้มีงานด้านการแปรรูปของผลผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตผลทางการเกษตรนั้น ซึ่งจะสามารถเก็บไว้ได้นาน และมีราคารวมทั้งความต้องการของผู้บริโภคมีมากขึ้น หากการแปรรูปและบรรจุหีบห่อที่ได้มาตรฐาน สะอาด และถูกหลักอนามัย รวมถึงรสชาติที่ถูกปากผู้บริโภค

ดังนั้นงานด้านการคัดบรรจุและการแปรรูปผลผลิตเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ผลิตผลทางการเกษตรมีคุณภาพ สด สะอาด และปลอดภัยก่อนถึงมือผู้บริโภค รวมทั้งสามารถเพิ่มมูลค่าของผลิตผลนั้น ๆ ด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อคัดคุณภาพและตรวจสอบผลผลิตก่อนจัดจำหน่าย เพื่อให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า
2. เพื่อแปรรูปผลิตผล เมื่อมีปริมาณมากเกินความต้องการ
3. เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตให้สูงขึ้น
4. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาดูงาน และให้ความรู้รวมถึงเป็นสถานที่ฝึกงานทางด้านการคัดบรรจุและแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้นักเรียน นักศึกษา และเกษตรกร รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ

ผลการดำเนินงาน

งานคัดบรรจุ

ทางฝ่ายงานคัดกรองมีการดำเนินงานการบรรจุผลผลิตต่าง ๆ ภายในโครงการ ฯ เช่น ผัก เห็ด และไม้ผล เป็นต้น โดยทางฝ่ายงานผักและ ฝ่ายงานเห็ด จะทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากแปลงและจากโรงเรือนมาให้ แล้วทางฝ่ายงานคัดบรรจุจะนำผลผลิตต่าง ๆ มาเข้าสู่กระบวนการคัดบรรจุ โดยการนำ ผลผลิตผัก ที่เก็บมาล้างทำความสะอาด หลังจากนั้นทำการตัดแต่ง ชั่งน้ำหนัก บรรจุผักลงถุง รัดปากถุง ติดสติ๊กเกอร์ ติดราคา และนับจำนวนลงตะกร้าตามรายการที่ลูกค้าต้องการ ส่วนทางด้าน ผลผลิตเห็ด จะทำการตัดแต่ง ชั่งน้ำหนัก บรรจุลงถุง หรือ ถาดโฟม (ตามที่ลูกค้าต้องการ) ชั่งน้ำหนัก ติดสติ๊กเกอร์ นับจำนวนลงตะกร้าตามรายการที่ลูกค้าต้องการ โดยลูกค้าที่จัดส่งมีดังนี้

1. บริษัทสยามเม็คโคร จำกัด (เชียงใหม่)
2. บริษัทริมปิงซูเปอร์สโตร์ (สาขามีโชค สาขาโชตนา และสาขานวรัฐ)
3. บ้านสวนผัก (เชียงใหม่)

4. อาคารจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ตามโครงการพระราชดำริ (เชียงใหม่)
5. ร้านโดยเฉพาะ (คุณนฤมล) ศิริราช กรุงเทพฯ
6. คุณอุบลวรรณ (กรุงเทพฯ)
7. ซีพีแพร่
8. โรงเรียนสันทราย
9. อื่น ๆ (จัดส่งแม่ค้าตลาดเมืองใหม่ (เชียงใหม่) และแม่ค้าบริเวณใกล้เคียง)

ส่วนผลผลิตทางด้านไม้ผล ทางฝ่ายงานทฤษฎีใหม่ และพืชไร่จะมีผลผลิตที่เข้ามาให้ทางฝ่ายงานจัดบรรจุทำการคัดแยกเกรดผลผลิตก่อนจัดส่งลูกค้า อาทิ แก้วมังกร กล้วยไข่ กล้วยหอม กล้วยน้ำหว่า น้อยหน้า ลำไย มะละกอพันธุ์แขกดำ มะละกอพันธุ์เรดเลดี้ ฟักทอง ข้าวโพด อ้อย และผลผลิตที่เหลือส่วนหนึ่งจะจำหน่ายให้แม่ค้าบริเวณใกล้เคียง เจ้าหน้าที่และคนงานในโครงการฯ และจำหน่ายที่หน้าประตูโครงการฯ ส่วนผลผลิตที่ตกเกรดที่เหลือจะนำไปทำการแปรรูปต่อไป

งานแปรรูปผลิตภัณฑ์

ประมาณปลายปี 2548 งานแปรรูปผลิตภัณฑ์ จะทำการผลิตในช่วงที่ผลผลิตมีปริมาณมากเกินความต้องการ หรือช่วงที่มีราคาตกต่ำเท่านั้น เช่น ทำมะเขือเทศแช่อิ่มแห้ง ตังฉ่าย กะหล่ำปลีดอง มะม่วงอิม มะม่วงกวน ขนุนกวน เป็นต้น แต่ในต้นปี 2549 งานแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้เริ่มทำประมาณ 5 – 6 เดือน เนื่องจากได้มีการขยายงานเพิ่มผลผลิตส่วนใหญ่ที่นำมาแปรรูปจะเป็นผลผลิตภายในโครงการ ฯ ตามฝ่ายงาน ผลผลิตของงานไม้ผล เช่น ฟักทอง กล้วยไข่ กล้วยหอม กล้วยหักมุก กล้วยน้ำหว่า แก้วมังกร มะละกอ ลำไย กระท้อน ขนุน มะพร้าว ผลผลิตของฝ่ายงานผัก เช่น มะเขือเทศ ตะไคร้ แตงกวา ผักกาดต่าง ๆ ผลผลิตของฝ่ายงานพืชไร่ และทฤษฎีใหม่ เช่นกระเทียม อ้อย มะละกอ แก้วมังกร ฟักทอง ไข่เค็ม ผลผลิตจากฝ่ายงานเห็ด เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหอม บางส่วนก็จะซื้อผลผลิตจากชาวบ้านบริเวณใกล้เคียง เช่น มะม่วงแก้ว และกล้วยดิบ เค็มที่ผลผลิตต่าง ๆ ที่เหลือส่วนหนึ่งจะจำหน่ายให้แม่ค้าบริเวณใกล้เคียง เจ้าหน้าที่และคนงานในโครงการฯ และจำหน่ายที่หน้าประตูโครงการฯ ส่วนผลผลิตที่ตกเกรดจากการคัดแต่งเป็นเศษผักจะนำไปเป็นอาหารของเป็ด ห่าน ภููหมัก และในปี 2549 (ดังที่กล่าวข้างต้น) แต่ละกิจกรรมมีการเพิ่มกำลังการผลิตมากขึ้น ทำให้ผลผลิตที่ออกมาเพิ่มขึ้น ผลผลิตที่เหลือก็มีมากขึ้นตามไปด้วย ทางโครงการฯ จึงได้มีแนวคิดที่จะทำการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตที่ตกเกรด (ซึ่งมีราคาก่อนข้างต่ำ) จึงได้เริ่มมีฝ่ายงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์แปรรูปที่ได้ทำการผลิตภายในโครงการ ฯ มีดังนี้ (ผลผลิตบางชนิดจะมีเฉพาะในช่วงฤดูกาลเท่านั้น)

1. กระเทียมคอง
2. มะม่วงคอง
3. กระเทียมคอง
4. องุ่นคอง
5. มะม่วงแช่อิ่ม
6. กระเทียมแช่อิ่ม
7. มะม่วงแผ่น
8. กล้วยฉาบเค็ม ฉาบหวาน อบเนย
9. ลำไยอบแห้งสีทอง อบแบบเปลือก
10. ขนุนทอด ขนุนกวน กาละแม
11. ข้าวเกรียบแก้วมังกร
12. ข้าวเกรียบเห็ดหอม
13. ข้าวเกรียบตะไคร้
14. ข้าวเกรียบฟักทอง
15. ข้าวเกรียบดอกอัญชัญ
16. มะละกอแก้ว
17. มะพร้าวแก้ว
18. ไข่เค็ม

ผลิตภัณฑ์การแปรรูปดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นส่วนใหญ่จะมีขั้นตอน และวิธีการแปรรูปไม่ยุ่งยากนัก จะเป็นวิธีการแบบง่าย อีกทั้งเครื่องมือต่าง ๆ ในการอบให้กรอบ อบไม่ให้มีกลิ่นเหม็นหืนของน้ำมัน หรือการคัดบรรจุผลผลิต เพื่อสามารถเก็บผลผลิตไว้ได้นาน ก็ยังไม่เพียงพอ ซึ่งในการแปรรูปภายในโครงการฯ จะต้องอาศัยความร้อนจากแสงอาทิตย์ในกระบวนการผลิต และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำการผลิต ส่วนใหญ่จัดส่งจำหน่ายที่อาคารจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ตามโครงการพระราชดำริ บางส่วนก็จะจำหน่ายให้กับแขกที่เข้ามาดูงาน เข้ามาเยี่ยมชม บางส่วนก็จะจำหน่ายให้กับเจ้าหน้าที่และ คนงานภายในโครงการ ฯ

หมายเหตุ ทางด้านแรงงานทางฝ่ายงานคัดบรรจุ และแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีจำนวน 6 คน จะทำการคัดบรรจุ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ผลผลิตและเห็ด แต่การคัดบรรจุเห็ดจะทำทุกวันตามปริมาณที่ทางฝ่ายงานเห็ดเก็บผลผลิตมาให้ และทำการแปรรูป 3 วัน คือ วันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันเสาร์ต่อสัปดาห์ แต่ก็ยังจัดงานคัดบรรจุเป็นหลัก

ปัญหาและอุปสรรค

งานคัดบรรจุ

ผลผลิตทางการเกษตรภายในโครงการฯ เช่น ผัก เห็ด ไม้ผลต่าง ๆ ในช่วงเดือน พ.ค. – ต.ค. ที่ผ่านมานี้ จะมีฝนตกชุก ซึ่งเป็นอุปสรรคในการคัดบรรจุ เนื่องจากว่าผลผลิตทำการเก็บเกี่ยวมาจากแปลง จากโรงเรือนนั้น จะมีความชื้นสูง โดยเฉพาะผัก และเห็ด และเมื่อผลผลิตที่ทำการเก็บเกี่ยวมาจากแปลงมีความชื้น จะส่งผลให้ผลผลิตช้ำง่าย ยากต่อการตัดแต่งและทำความสะอาด จะส่งผลให้ผลผลิตมีกลิ่นเหม็น เน่า และเสียเร็วขึ้น และทางฝ่ายงานคัดบรรจุยังขาดเครื่องมือในการแปรรูปผลผลิตที่มีคุณภาพ เช่น เครื่องแปรรูปแบบสุญญากาศ ซึ่งปัจจุบันนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย (ทางฝ่ายงานมีเครื่องแปรรูปแบบสุญญากาศแล้วแต่อุปกรณ์เสริมยังไม่ครบ)

งานแปรรูปผลิตภัณฑ์

ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์นั้นจะมีขั้นตอน วิธีการการผลิตหลายขั้นตอน ซึ่งบางอย่างยุ่งยาก ซับซ้อน ต้องอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ ในการทำหลายอย่าง ประกอบกับงานแปรรูปเป็นงานใหม่วัสดุอุปกรณ์ก็ไม่ค่อยเพียงพอ ผลผลิตที่ออกมาส่วนใหญ่จะเห็นว่าเป็นการผลิตแบบง่ายที่สามารถทำกันทั่วไป แต่จะเน้นผลผลิตตกเกรดที่มีในโครงการ ฯ ก่อน ส่งผลให้มีการผลิตยังมีไม่หลากหลาย ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำโดยการทอด การคอง การกวน การแช่ อิ่ม การตาก การนึ่ง อีกทั้งในช่วงฤดูฝนผลิตภัณฑ์ที่ทำการผลิตก็จะมีอุปสรรคในการตากที่ต้องอาศัยแสงแดด มีปัญหาในเรื่องความชื้นสูง ส่งผลให้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร และอาจไม่ได้ตามแผนเท่าที่ควร

แนวทางแก้ไข

งานคัดบรรจุ

หลังจากที่ทางฝ่ายงานการผลิตทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตต่าง ๆ มาให้ทางฝ่ายงานคัดบรรจุจะนำผลผลิตมาเข้าสู่กระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งจะมีการตัดแต่ง ทำความสะอาด คัดแยกผลผลิต ถ้าผลผลิตเปียกฝน หรือมีความชื้นสูง จะทำความสะอาดผลผลิตด้วยความระมัดระวังขึ้น แล้วพักใส่ตะกร้าให้น้ำหมดก่อน และจะต้องผ่านกระบวนการลดการหายใจของผลผลิตก่อน คือนำผลผลิตไปแช่ตู้เย็นก่อน แล้วนำผลผลิตไปทำการแปรรูปบรรจุ ซึ่งจะช่วยให้ผลผลิตออกสู่ตลาดได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น ส่วนอุปกรณ์ในการแปรรูปแบบสุญญากาศนั้นทางฝ่ายงานจะขอเบิกในงบประมาณ ปี 2550)

งานแปรรูปผลิตภัณฑ์

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตยังไม่เพียงพอ ดังนั้นทางฝ่ายงานจึงได้ทำการออกแบบอุปกรณ์ที่ช่วยทำให้ผลิตภัณฑ์แปรรูปมีคุณภาพมากขึ้น โดยมีการทำ แผง

ตากผลผลิต แปรรูปขึ้นมา จำนวน 4 แพง ซึ่งแพงตากผลผลิตนี้จะสามารถป้องกันแปลงต่าง ๆ ที่เป็นพาหนะนำเชื้อโรคได้ แพงนี้จะมีลักษณะเป็นแพงที่ทำขึ้นด้วยเหล็ก ซึ่งจะให้มีอายุการใช้งานได้นานกว่าแพงไม้ ถ้าทำแพงไม้จะผุง่ายเนื่องจากแพงนี้ต้องอยู่กลางแจ้งโดนน้ำ โคนแดด อยู่ตลอดเวลา อีกทั้งไม้เมื่อได้รับความชื้นจะส่งผลให้เกิดเชื้อราซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ในตัวแพงตากผลผลิตนี้จะใช้พลาสติกใสคลุมด้านบนหลังคาแพง ด้านข้างจะใช้แผ่นอลูมิเนียมกันไว้ ส่วนที่ใช้สำหรับวางตากผลผลิตจะเป็นมุ้งตาข่ายสีขาว เพื่อให้ความชื้นถ่ายเทออก (เคยทดลองนำพลาสติกซึ่งผลผลิตจะแห้งเฉพาะด้านบน ส่วนด้านล่างจะเปียก) แต่เมื่อใช้มุ้งตาข่ายนี้ผลผลิตที่นำไปตากจะแห้งโดยที่ไม่ต้องกลับด้านล่างขึ้นด้านบนอีก ซึ่งทำให้ประหยัดเวลา และประหยัดแรงงาน ผลผลิตที่ส่งจำหน่ายนั้นจะเน้นรสชาติ และคุณภาพของผลผลิตเป็นสำคัญ

คำชี้แจงในการสรุปผลการดำเนินงาน ประจำปี 2549

งานแปรรูปผลิตภัณฑ์และคัดบรรจุ

1. งานแปรรูปผลิตภัณฑ์

เนื่องจากฝ่ายงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ ได้เริ่มมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์อย่างจริงจังเมื่อต้นปี 2549 และในงานแปรรูปผลิตภัณฑ์จะเป็นผลผลิตทางการเกษตรของฝ่ายงานการผลิตภายในโครงการ ฯ อาทิ

1. ฝ่ายงานไม้ผล อาทิ มะม่วง กล้วย กระท้อน ฟักทอง มะเขือเทศ พุทรา แก้วมังกร ฯลฯ
2. ฝ่ายงานผัก อาทิ มะเขือเทศ สลัดน้ำ ฟักทอง ผักกาดเขียวปลี ฯลฯ
3. ฝ่ายงานเห็ด อาทิ เห็ดหอม เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม
4. ฝ่ายงานพืชไร่ อาทิ กระเทียม ถั่วเหลือง
5. ฝ่ายงานทฤษฎีใหม่ อาทิ ผักกาดเขียวปลี แก้วมังกร มะละกอ ไข่เป็ด ดอกคากาหลา

ซึ่งผลผลิตทางการเกษตรภายในโครงการ ฯ เหล่านี้ จะเป็นผลผลิตที่ตกเกรดเหลือจากที่คัดบรรจุส่งลูกค้าแล้ว หรือเหลือจากที่ขายให้กับเจ้าหน้าที่ในโครงการ ฯ แล้ว อีกส่วนหนึ่งก็มีการจัดซื้อจากเกษตรกรบริเวณใกล้เคียงด้วย ผลผลิตเหล่านี้ก็จะนำมาแปรรูป ผลผลิตแปรรูปที่ทางฝ่ายงานที่ทำการผลิต อาทิ กระเทียมดอง กล้วยกรอบอบเนย พุทราเชื่อม มะเขือเทศเชื่อม ข้าวเกรียบแก้วมังกร ข้าวเกรียบฟักทอง ข้าวเกรียบเห็ดหอม มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม ฯลฯ ซึ่งในปีงบประมาณ ปี 2549 นั้นไม่ได้มีการวางแผนการผลิตไว้ แต่เนื่องจากมีผลผลิตทางการเกษตรภายในโครงการ ฯ มีมากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องเพิ่มกำลังการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้

สอดคล้องกับการผลิตของแต่ละฝ่ายงาน และในการผลิตผลผลิตแปรรูปนั้นส่วนหนึ่งก็จะใช้งบประมาณในการทดลองการแปรรูปผลิตภัณฑ์ จึงส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงขึ้นตามไปด้วย

งานก่อสร้าง ทำแวงตากผลผลิต จำนวน 4 แวง เพื่อตากผลผลิตแปรรูปต่าง ๆ อาทิ ข้าวเกรียบต่าง ๆ มะเขือเทศแช่อิ่มแห้ง และผลผลิตแปรรูปที่ผ่านกรรมวิธีการตากแดด แวงตากผลผลิตที่ทำการก่อสร้างขึ้นเพื่อป้องกันฝุ่นละออง ป้องกันแมลง ป้องกันน้ำในฤดูฝน ส่งผลให้ผลผลิตที่ทำขึ้นสะอาด และถูกหลักอนามัยขึ้น ซึ่งแวงตากผลผลิตนี้มีโครงสร้างโดยใช้เหล็กซึ่งมีอายุการใช้งานได้นานกว่าแวงที่ใช้ไม้ อีกทั้งถ้าใช้แวงตากเป็นไม้เมื่อได้รับความชื้นจะส่งผลให้เกิดเชื้อราซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง 11,960 บาท / 4 แวง

2. งานคั้บบรรจุ

บริษัทสยามแม็คโคร จำกัด (มหาชน) น้อมเกล้าถวาย ห้องปฏิบัติการด้านพืช ผักผลไม้ หรือ อาคารคั้บบรรจุ ทางฝ่ายงานการผลิตแต่ละฝ่ายที่ทำการแป็คบรรจุเอง คือฝ่ายงานผักก็จะใช้แรงงานของฝ่ายงานผัก ส่วนฝ่ายงานเห็ดก็จะใช้แรงงานของฝ่ายงานเห็ด และใช้งบประมาณค่าวัสดุอุปกรณ์ และค่าแรงงานที่แต่ละฝ่ายงานมีอยู่ แต่ในปีงบประมาณ 2549 ได้เริ่มมีฝ่ายงานคั้บบรรจุอย่างเต็มรูปแบบ โดยมีการรับแรงงานเพิ่มในส่วนของฝ่ายงานคั้บบรรจุเพื่อที่จะให้ฝ่ายงานการผลิตจะได้ทุ่มเทเวลาให้กับการผลิตอย่างเต็มที่ และมีการนำค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการแป็คบรรจุทั้งผัก เห็ด ไม้ดอก และไม้ผลต่าง ๆ มารวมที่ฝ่ายงานคั้บบรรจุทั้งหมด ดังนั้น ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และในปีงบประมาณ 2549 ในฝ่ายงานแปรรูปและคั้บบรรจุ ของงบประมาณในการจัดจ้างแรงงานเพียง 2 คนเท่านั้น แต่เนื่องจากผลผลิตภายในโครงการ ฯ มีการเพิ่มและขยายกำลังการผลิตมากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องรับแรงงานเพิ่มขึ้นมาอีก 4 คน รวมแรงงานที่อยู่ในฝ่ายงานแปรรูปและคั้บบรรจุเป็น 6 คน และในฝ่ายงานการแปรรูปผลิตภัณฑ์และคั้บบรรจุ จะใช้แรงงานร่วมกันถ้าวันไหนมีผลผลิตมาให้ทางฝ่ายงานคั้บบรรจุก็จะทำการแป็คส่งลูกค้า และถ้าว่างส่วนนี้ก็จะทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ส่วนหนึ่งก็จะขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้าและตลาดเป็นสำคัญ

สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรแบบผสมผสานปี 2549

งานกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรแบบผสมผสาน

วัตถุประสงค์

กิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรแบบผสมผสานในปี 2549 นั้น โครงการฯ ได้มุ่งเน้นไปในการเสริมสร้างกิจกรรมเกษตรผสมผสานในทุกกิจกรรมหลัก อาทิ ทำเกษตรผสมผสานในงานพืชผัก คือ การนำผักที่มีระยะเวลาเก็บเกี่ยวแตกต่างกันมาปลูกในแปลงเดียวกัน งานไม้ผลก็ปลูกต้นพริกระหว่างค้ำต้นวานิลลา เป็นลักษณะการปลูกแบบผสมผสาน โดยมีนโยบายว่าทุกงานจะต้องมีกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสานในกิจกรรมของตนเอง ในส่วนงานเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นก็มีการปลูกพืชแบบผสมผสานเช่นกันคือการปลูกผักในระหว่างแนวค้ำแก้วมังกร

กิจกรรมทฤษฎีใหม่ขั้นต้นในโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองยาง ฯ เกิดขึ้นจากการที่ทางโครงการฯ เห็นและให้ความสำคัญของการทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ขั้นต้นซึ่งเปรียบเสมือนการสร้างพื้นฐานหรือเสาเข็มของการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ด้านต่าง ๆ ของผู้ทำ ให้มีความมั่นคงเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะทำในขั้นต่อไป และเพื่อเป็นสถานที่สำหรับความรู้แก่ผู้สนใจทั่วไป โดยในส่วนของงานทฤษฎีใหม่ขั้นต้นโครงการฯ มีพื้นที่ทั้งหมด 10 ไร่ แบ่งเป็น

- ส่วนที่หนึ่ง สระน้ำ 1 ไร่ สำหรับเก็บกักน้ำ เลี้ยงปลา กบ และบริเวณขอบบ่อได้สร้างโรงเรือนสำหรับเลี้ยงหมู เป็ด พร้อมทั้งทำการปลูกแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดินขอบสระ

- ส่วนที่สอง นาข้าว 2 ไร่ ทำการปลูกข้าวเพื่อผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับจำหน่ายให้แก่ผู้สนใจนำไปปลูกในฤดูต่อไป

- ส่วนที่สาม แปลงไม้ผล พืชผัก ไม้ดอก เนื้อที่รวม 6 ไร่ 2 งาน กิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. แปลงแก้วมังกร (แปลง 1) มีเนื้อที่จำนวน 3 ไร่ มีการปลูกมะละกอ มะเขือม่วง เป็นพืชแซม และปลูกหญ้าแฝกตามขอบแปลงย่อย

2. แปลงดาหลา เนื้อที่ 2 งาน

3. แปลงกุหลาบพันธุ์ป่า เนื้อที่ 1 งาน เพื่อผลิตเป็นต้นตอไว้สำหรับติดตาพันธุ์ดีต่อไป

4. โรงเพาะชำ เนื้อที่ 1 ไร่

- ปลูกหน้าวัวสำหรับตัดดอก

- ผลิตพืชรื่นข้าหลวงหลังลาย

- งานขยายพันธุ์พืชต่าง ๆ เช่น แก้วมังกร ชาปัตตาเวีย ผักเชียงดา

5. แปลงแก้วมังกร (แปลง 2) เนื้อที่ 1 งาน มีการปลูกมะละกอเป็นพืชแซม

6. แปลงแก้วมังกร (แปลง 3) เนื้อที่ 2 งาน มีการปลูก มะพร้าว มะเกี๋ยง ตาม

ขอบแปลง

7. แปลงทดลองปลูกองุ่นพันธุ์เขียวโฮ เนื้อที่ 2 งาน มีการปลูกมะพร้าว มะละกอดอกไม้จีน บริเวณขอบแปลง

8. แปลงปลูกผักต่าง ๆ เนื้อที่ 2 งาน (ผักเชียงดา, พริก)

- ส่วนที่สี่ ที่อยู่อาศัยบ้านพัก โรงเรียนเก็บพัสดุและอาหารสัตว์ เนื้อที่ 2 งาน นอกจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นข้างต้นแล้ว ในปี 2549 โครงการฯ ได้ขยายการเลี้ยงสัตว์เพิ่มมากขึ้น

งานแรก ได้รับพันธุ์หมูจินหัวจากกรมปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการเลี้ยงเพื่อขยายพันธุ์หมูจินหัวให้กับกรมปศุสัตว์

งานที่สอง ได้ก่อตั้งโครงการเลี้ยงห่านเพื่อกำจัดวัชพืช

งานที่สาม โครงการเลี้ยงวัวเพื่อฝึกหัดวัวให้เทียมเกวียน เพื่อขนส่งผลผลิตภายในโครงการ ฯ และนำชมโครงการ ฯ นอกจากนั้นยังช่วยกำจัดวัชพืชได้เป็นอย่างดี

งานที่สี่ โครงการเลี้ยงม้าเพื่อเป็นการอนุรักษ์ม้าพันธุ์พื้นเมือง และนำมาใช้งานโครงการ ฯ เพื่อประหยัดพลังงาน “ลดมลภาวะที่เป็นพิษ”

งานที่ห้า โครงการเลี้ยงเป็ดอีเหลียงและเป็ดเทศ โดยได้รับพันธุ์เป็ดอีเหลียงมาจากกรมปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการเลี้ยงเพื่อส่งตัวโตเต็มวัยส่งจำหน่ายให้แก่ปศุสัตว์จังหวัดต่อไป ในส่วนของเป็ดเทศได้จัดซื้อสายพันธุ์มาจากศูนย์พัฒนาการห้วยฮ่องไคร้จังหวัดเชียงใหม่ ทางโครงการ ฯ เลี้ยงเป็ดเทศไว้เพื่อขยายพันธุ์และจำหน่ายไข่เป็ด

งานที่หก โครงการเลี้ยงกบและปลาในกระชัง เพื่อจัดจำหน่ายกบและปลาในตลาดท้องถิ่นและส่งจำหน่ายในตลาดในจังหวัดเชียงใหม่

ปัญหาและอุปสรรค

ในช่วงฤดูฝนของทุกปีน้ำจะเข้าท่วมในส่วนงานทฤษฎีใหม่ เนื่องจากระบายน้ำไม่ทันและพื้นที่ติดกับลำน้ำ น้ำได้ล้นตลิ่งเข้ามาท่วมขังและกัดเซาะตลิ่งพัง ทำให้ผลผลิตเสียหายเป็นจำนวนมาก

แนวทางแก้ไข

ทำการลอกลำน้ำ เพื่อให้ช่วงฤดูฝนน้ำจะเคลื่อนตัวสะดวกไม่ติดขัด และทำแนวคันตลิ่งเป็นแนวคอนกรีตเพื่อป้องกันน้ำไหลทะลักเข้าพื้นที่และเซาะตลิ่ง นอกจากนั้นทางโครงการ ฯ ได้เปลี่ยนชนิดของพืช โดยเน้นพืชที่สามารถรับน้ำได้เป็นจำนวนมาก อาทิ เปลี่ยนแปลงเฟิร์นให้กลายเป็นนาข้าว

คำชี้แจงในการสรุปผลการดำเนินงานประจำปี 2549

งานทฤษฎีใหม่

ในการดำเนินงานด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำปี 2549 เป็นกิจกรรมที่เริ่มขยายงานมากขึ้นจากเดิม เนื่องจากนโยบายของโครงการ ฯ ที่จะเน้นฟาร์มตัวอย่างให้แก่เกษตรกรและเดินตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ จากเดิมที่ทำเพียงแต่เป็นลักษณะเกษตรแบบผสมผสาน ก็ได้เริ่มจัดสรรพื้นที่และวางแนวทางการปฏิบัติงานเป็น

1. นาข้าว	30 ไร่
2. ไม้ผลและพืชสวน	30 ไร่
3. สระน้ำ	30 ไร่
4. ที่อยู่อาศัย	10 ไร่

ทางงานเกษตรทฤษฎีใหม่ทางเริ่มทำอย่างจริงจังในปี 2549 โดยได้รับการสนับสนุนพันธุ์ข้าวจากศูนย์วิจัยพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ โดยทำการปรับเปลี่ยนพื้นที่จากเดิมเป็นโรงเรียนปลูกเฟิร์นเป็นนาข้าว ในส่วนที่สองคือไม้ผลและพืชสวนงานเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ปลูกแก้วมังกร, ทุเรียน โดยใช้มะพร้าว น้ำหอมปลูกตามแนวท้องร่อง มีมะละกอปลูกแซม ในส่วนที่สามได้รับการสนับสนุนจากกรมประมงในการนำพันธุ์สัตว์น้ำมาปล่อย อาทิ ปลากดหลวง ปลานิล ปลานิลแดง เป็นต้น นอกเหนือจากเลี้ยงปลาแล้วยังได้จัดซื้อพันธุ์กบนาและกบบลูฟ็อกมาเลี้ยงในกระชังรอบ ๆ สระน้ำส่วนได้กระชังยังได้เลี้ยงปลานิลอีกด้วย ส่วนที่สี่ทางงานทฤษฎีใหม่ได้คัดเลือกคนงานจำนวน 1 ครอบครัวมาเป็นผู้ปฏิบัติงานในส่วนงานเกษตรทฤษฎีใหม่และสร้างโรงเรียนสำหรับเลี้ยงสัตว์บนสระน้ำ ซึ่งโรงเรียนได้เลี้ยงหมูลูกผสมจินหัว ส่วนรอบ ๆ ที่อยู่อาศัยได้ปลูกผักชนิดต่าง ๆ สำหรับรับประทานและจำหน่ายบางส่วน นอกเหนือจากนั้นยังทำคอกกั้นสำหรับเลี้ยงสัตว์ปีก อาทิ เป็ดเทศ, เป็ดอีเหลียง, ไก่บ้าน เพื่อจำหน่ายไข่ และเนื้อและศึกษาการเจริญเติบโตและยังต่อเติมโรงเรียนสำหรับเลี้ยงสุกรทำการขยายพันธุ์สุกรทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการทำงานล่วงเวลาเนื่องจากการเลี้ยงสัตว์จะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะช่วงที่หมูใกล้จะคลอด, ค่าอาหารสำหรับเลี้ยงสัตว์เป็นจำนวนมากเลี้ยงอาหารสัตว์ที่มีอยู่ทุกชนิด โดยเฉพาะหมูจินหัวที่ทำการเลี้ยงเพื่อขุนส่งกรมปศุสัตว์เพื่อชำแหละ ประกอบกับปริมาณพื้นที่และภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น

ทำให้แรงงานที่มีอยู่ในฝ่ายงานทฤษฎีใหม่มีแค่ 1 ครอบครัว จึงได้จัดจ้างแรงงานเข้ามาเพิ่มเติมจำนวน 8 คน เพื่อให้ทันกับงานที่เกิดขึ้น อีกทั้งงานทฤษฎีใหม่ยังคงรับผิดชอบโคและกระบือที่ทำการไถ่ชีวิต ซึ่งมีจำนวนประมาณ 20 ตัว อีกทั้งยังทำการอนุรักษ์พันธุ์ม้าพื้นเมืองอีกจำนวน 5 ตัว โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น สามารถแยกได้ดังต่อไปนี้

1. ค่าแรงงาน คิดเป็นจำนวนเงิน 324,967 บาท
2. ค่าอาหารสัตว์ ประมาณ 400,000 บาท
3. ค่าพันธุ์สัตว์ ประมาณ 5,000 บาท
4. ค่ายารักษาโรคทางสัตว์, วัคซีน ประมาณ 10,000 บาท
5. ค่าหางนมสำหรับเลี้ยงหมูช่วงแรกเกิด ประมาณ 20,000 บาท
6. วัสดุสำหรับทำกระชังปลา เช่น เหล็กเส้น, ดาข่ายสีฟ้า ประมาณ 15,000 บาท
7. ค่าซ่อมแซมบ้านพักคนงานที่อยู่ประจำฝ่าย ประมาณ 15,000 บาท
8. ค่าขยายโรงเรือนสำหรับเลี้ยงสัตว์ ประมาณ 60,000 – 70,000 บาท
9. ค่าวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรอื่นๆ เช่น ลวดค้ำ ไม้ไผ่ อุปกรณ์ซ่อมแซมระบบน้ำ ประมาณ 80,000 บาท

สรุปผลการดำเนินงานฝ่ายการตลาด ประจำปี 2549

งานฝ่ายการตลาด

หลักการและเหตุผล

เรื่องการตลาดเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ผลิตต้องคำนึงถึง เพราะเป็นการสร้างรายได้ให้กับผู้ผลิตทางโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงายฯ ได้เน้นถึงเรื่องของคุณภาพ ความสด ความสะดวก และที่สำคัญคือ เน้นเรื่องความปลอดภัยจากสารพิษให้แก่ผู้บริโภค

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่โครงการฯ
2. เพื่อเผยแพร่ให้แก่ประชาชนและผู้สนใจ

ลักษณะการดำเนินงาน

การจัดจำหน่ายเป็นลักษณะการขายขาด โดยทางโครงการฯ เป็นผู้จัดส่งผลผลิต และมีการจัดระบบการจัดจำหน่ายดังนี้

กรณีจำหน่ายเป็นเงินสด

การจำหน่ายผลผลิตทุกชนิดของโครงการฯ ฝ่ายผลิตจะส่งรายการจำหน่ายผลผลิตให้ฝ่ายจัดจำหน่าย และลูกค้าที่ซื้อผลผลิตต้องชำระเงินที่ฝ่ายการจัดจำหน่ายเท่านั้น ฝ่ายการจัดจำหน่ายจะต้องออกบิลเงินสดให้กับลูกค้าและบันทึกรายการจำหน่ายเงินสดในสมุดพร้อมส่งเงินและสำเนาบิลเงินสดให้กับเจ้าหน้าที่การเงินทุกวัน และให้ผู้จัดการได้เซ็นรับทราบ

กรณีจำหน่ายเป็นเงินเชื่อ

การจำหน่ายผลผลิตทุกชนิดในโครงการที่เป็นเงินเชื่อ ฝ่ายผลิตต้องส่งรายการจำหน่ายผลผลิตให้แก่ฝ่ายจัดจำหน่าย ฝ่ายจัดจำหน่ายจะออกใบส่งของให้กับลูกค้าและบันทึกรายการจำหน่ายเงินเชื่อลงในสมุดเงินเชื่อทุกวัน และให้ผู้จัดการได้เซ็นรับทราบ เมื่อลูกค้าชำระเงิน ฝ่ายจัดจำหน่ายก็จะออกบิลเงินสดให้ลูกค้าแทนใบส่งของ และส่งเงินพร้อมกับสำเนาบิลเงินสดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินทุกวัน ในบางกรณีที่ร้านค้าโอนเงินค่าผลผลิตให้กับบัญชีรายได้ของโครงการฯ ฝ่ายเจ้าหน้าที่การเงินต้องแจ้งฝ่ายจัดจำหน่ายว่าลูกค้าโอนเงินค่าผลผลิตมาให้ เพื่อให้ฝ่ายการจัดจำหน่ายผลผลิตได้บันทึกการจำหน่ายลงในสมุดเงินสดต่อไป

รายชื่อลูกค้าที่โครงการฯ ได้จัดส่งผลผลิตไปจำหน่าย

1. ร้านคุณนฤมล ดันสรวิพุทธ	กรุงเทพ ฯ
2. ร้านคุณอุบลวรรณ ชีจันทร์	กรุงเทพ ฯ
3. ร้านบ้านสวนผัก	เชียงใหม่
4. บริษัทสยามแม็คโคร จำกัด(มหาชน)	เชียงใหม่
5. ร้านริมปิงซูเปอร์สโตร์ 3 สาขา	เชียงใหม่
6. ร้านคุณปัท ในตลาดเมืองใหม่	เชียงใหม่
7. ห้องเครื่องพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์	เชียงใหม่
8. อาคารจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามโครงการพระราชดำริ	เชียงใหม่
9. ลูกค้าย่อยทั่วไป	

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข

1. การติดต่อเรื่องการตลาด ควรจะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายตลาดโดยเฉพาะ
2. ระยะทางที่ส่งจำหน่ายผลผลิตอยู่ไกลจากโครงการฯ ทำการขนส่งลำบาก, เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก

คำชี้แจงในการสรุปผลการดำเนินงานประจำปี 2549

งานบริหารและการจัดการโดยรวม

เนื่องจากโครงการพิเศษสวนเกษตรเมืองงาย ฯ เป็นโครงการ ฯ ที่มีกาดำเนินงานเป็นฟาร์มตัวอย่างให้แก่เกษตรกร นิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจทั่วไป ดังนั้นทางโครงการ ฯ จึงได้ทำการพัฒนาศักยภาพในการผลิตส่งผลให้รายได้โดยรวมในปี 2549 เพิ่มขึ้นจากปี 2548 แต่ในทางกลับกันค่าใช้จ่ายก็มากขึ้นเช่นกัน

ในส่วนของงานบริหารและการจัดการ ทางโครงการ ฯ ได้มีการจ้างงานตลอดทั้งปีและจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เพื่อรองรับการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น จึงต้องมีค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาและซ่อมบำรุงเพิ่มขึ้นดังนี้

1. เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยเปลี่ยนแปลง ทำให้น้ำมันเชื้อเพลิงเพิ่มสูงขึ้น กระทบต่อราคาค้นทุนสินค้า, วัสดุอุปกรณ์ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงตลอดทั้งปีเป็นจำนวนเงิน 744,892 บาท

2. ระบบไฟฟ้าโครงการ ฯ ปรับปรุงจากระบบไฟฟ้า 2 เฟส เปลี่ยนเป็นระบบไฟฟ้า 3 เฟส ค่าไฟฟ้าประจำปี 2549 ตลอดทั้งปีเป็นจำนวนเงิน 298,210.21 บาท โดยมีรายละเอียดในการนำมาใช้ดังนี้

- ติดไฟถนนเพื่อความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่, นักศึกษาฝึกงาน ที่พักภายในโครงการ ฯ และนำไฟฟ้ามาตกแต่งสถานที่ช่วงเตรียมการรับเสด็จในปี 2549

- น้ำในโครงการ ฯ ไม่พอใช้งานจึงติดตั้งปั้มน้ำเพื่อรองรับเวลาหน้าขาดแคลนในช่วงฤดูร้อนบริเวณแปลงผลผลิตรอบแปลงปลูกที่ประทับและแปลงหลังสำนักงานโครงการ ฯ ทำให้เกิดผลกระทบต่อค่าไฟฟ้าโดยตรง

- น้ำที่มีใช้ทั้งอุปโภคบริโภคภายในโครงการ ฯ เดิมจากน้ำเขื่อนแม่งาย เป็นน้ำที่ไม่สะอาดไม่เหมาะที่จะนำมาอุปโภค ทางโครงการ ฯ จึงได้ทำการติดต่อประสานงานกับกรมทรัพยากรธรณีในการขุดเจาะน้ำบาดาลและสามารถนำน้ำบาดาล มาใช้งานภายในโครงการ ฯ ได้ในปี 2549

- วางระบบไฟฟ้าโรงเรียนเลี้ยงสัตว์ในส่วนงานทฤษฎีใหม่ เนื่องจากจำนวนสัตว์นั้นเพิ่มมากขึ้นโรงเรียนเดิมไม่พอกับความต้องการ

- เนื่องจากในปี 2549 นั้นอากาศร้อนติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ทำให้เกิดผลกระทบต่อกล้วยไม้ภายในโรงเรียนกล้วยไม้ จึงทำให้ต้องใช้โรงแอร์ในการปรับอากาศภายในโรงเรียนให้อากาศคงที่ ในช่วงฤดูหนาวอากาศค่อนข้างหนาวจัด ก่อให้เกิดผลกระทบต่อกล้วยไม้

ทำให้คอกบานชำใช้เวลาในการเจริญเติบโตนาน จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการติดตั้งระบบไฟฟ้าไว้ในโรงเรือนเพื่อเปิดในช่วงเวลากลางคืน

3. ค่าแรงในส่วนของการงานบริหารและการจัดการ ซึ่งมีทั้งเงินเดือนเจ้าหน้าที่, คนงานเฉพาะกิจ และค่าแรงของเด็กนักเรียนที่เข้ามาปฏิบัติงานในช่วงเสาร์ – อาทิตย์ และปิดภาคเรียนในปี 2549 เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 650,518 บาท

4. จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำนักงาน, วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม เช่น ไมโครโฟน สนาม จอฉายโปรเจกเตอร์ กระดาษ ค่าโทรศัพท์ ค่าธรรมเนียมโอนเงิน ค่าไปรษณีย์ ค่าหมึกพรินเตอร์, ค่าหมึกเครื่องถ่ายเอกสาร ค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมอาหารสำหรับผู้มาตรวจงานและผู้เข้ามาช่วยงาน เป็นต้น เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 221,631.26 บาท

ทำให้ค่าใช้จ่ายในส่วนของการงานบริหารและการจัดการเพิ่มมากขึ้นจากปี 2548

ภาคผนวก ค

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายพฤตชัย พนayangกูร
เกิดเมื่อ	24 สิงหาคม 2508
ภูมิลำเนา	จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2530 สังคมศาสตรบัณฑิต ภาควิชาการบัญชีและบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2533 บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (M.B.A.) นิวแฮมเชียร์ คอลเลจ ประเทศสหรัฐอเมริกา
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2534–ปัจจุบัน รองกรรมการผู้จัดการบริษัท ไม้อบพวิพรรณ จำกัด พ.ศ. 2537–ปัจจุบัน กรรมการที่ปรึกษา บริษัท เอ็น.ที. โซลซีย์ จำกัด พ.ศ. 2546–2548 กรรมการส่งเสริมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2548–ปัจจุบัน ประธานกรรมการ บริษัท เซพแก๊ส 2005 จำกัด พ.ศ. 2549–2551 กรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงาน ตำรวจ (กต.ต.ร.) สถานีภูธรอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2549–ปัจจุบัน กรรมการผู้จัดการ บริษัท อาร์. พี. ฟู๊ดส์ จำกัด พ.ศ. 2550–ปัจจุบัน กรรมการผู้จัดการ บริษัท เซพแก๊ส เอ็นจิเนียริง จำกัด พ.ศ. 2551 เลขานุการสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่